

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910.

Andra Kammaren.

Nr 56.

Lördagen den 28 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkommet sjukbetyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra kammare Erik Röing är sängliggande sjuk och till följd häraf oförmögen att tills vidare deltaga i Riksdagens förhandlingar, intygas härmed.

Stockholm 28 maj 1910.

E. F. Hellberg.

Leg. läkare.

§ 2.

Ordet lämnades härefter till

*Besvarande
af interpellation.*

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet grefve Hamilton, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Andra kammaren har lämnat bifall till en af dess ledamot, herr C. G. Lindley, gjord anhållan att till mig få framställa det spörsmål, som innehålles i följande skrifvelse.

»Enligt uppgift lär envoyén E. Günther f. n. befinna sig i Stockholm i samband med lösandet af diverse tvistefrågor vid järnvägarna. Ett lämpligt tillfälle föreligger därför att utnyttja besöket för att äfven få den norrländska stufveriarbetareaftalstvisten nöjaktigt ordnad. På grund häraf ber jag att till herr statsrådet och chefen för civildepartementet få framställa följande spörsmål:

Har någon anmodan utgått från regeringen till envoyén E. Günther om att — gemensamt med de öfriga ledamöterna i 1908 års förlikningskommission — sammanträda för att söka lösa denna aftalstvist?»

Med saken förhåller sig på följande sätt.

Enligt hvad Svenska transportarbetarförbundet uppger, skulle Sveriges redarförening genom vissa dess åtgöranden hafva brutit mot innehållet i den uppgörelse, som den 18 juli 1908 inför den af Kungl. Maj:t tillsatta förlikningskommissionen träffades i den då pågående arbetskonflikten inom transportarbetarfacket. Redan i september 1909 gjordes hos Kungl. Maj:t från medlemmar af stufveriföreningen Trygg m. fl. framställning, att Kungl. Maj:t måtte för förnyad pröfning af denna fråga inkalla den stora förlikningskommissionen. Genom beslut

Besvarande
af interpellation.
(Forts.)

den 1 oktober 1909 fann emellertid Kungl. Maj:t på min föredragning denna anhållan icke till annan åtgärd föranleda, än att handlingarna skulle öfverlämnas till förlikningsmannen S. H. Kvarnzelius för den åtgärd, hvartill han kunde finna omständigheterna föranleda. Jag ansåg mig hafva så mycket mindre anledning att vidtaga någon åtgärd för sammankallande af förlikningskommissionen, som, enligt hvad i skriften uppgafs, förlikningskommissionens ordförande envoyén E. Günther efter samråd med åtskilliga af förlikningskommissionens medlemmar på begäran redan gjort uttalande i frågan. Sedan handlingarna kommit förlikningsmannen Kvarnzelius tillhanda, har han, enligt hvad han till mig anmält, hemställt till Sveriges redarförening och Svenska transportarbetarförbundet att låta en skiljenämnd afgöra de anmärkta tvistefrågorna. Sveriges redarförening har emellertid, under förklaring att föreningen vore öfvertygad om att icke på något sätt hafva brutit mot öfverenskommelsen af den 18 juli 1908, förklarat sig icke kunna tillmötesgå detta förlikningsmannens förslag. Vid sådant förhållande har förlikningsmannen ansett sig icke kunna finna någon utväg för vidare åtgöranden från hans sida i denna sak.

Emellertid har jag med anledning af interpellationen hänvänt mig till Sveriges redarförening, men har från föreningen förklarats, att den under inga förhållanden är villig att underkasta sig ett afgörande af skiljenämnd i denna fråga eller att öfver hufvud taget vidare förhandla i saken. Vid sådant förhållande har jag icke ansett mig kunna vidtaga någon åtgärd i den af herr Lindley åsyftade riktning.

Vidare anförde

Herr Lindley: Herr talman! Jag får på sedvanligt sätt tacka herr statsrådet och chefen för civildepartementet för svaret, men samtidigt måste jag dock för min del erkänna, att jag icke alls känner mig tillfredsställd med detsamma. Herr statsrådet söker skydd bakom den omständigheten, att förlikningskommissionen en gång i tiden gjort ett uttalande och sedermera anser han för sin enskilda del, att ingenting vidare är i den här saken att åtgöra. Det skulle då kanske vara skäl att i någon mån försöka gå igenom hela denna fråga för att visa, hur den ligger, men jag skall emellertid endast i korthet beröra de hufvudsakligaste punkterna i densamma.

Då konflikten år 1908 på våren uppstod, var den förorsakad af, att redarföreningen hade träffat ett aftal med Norrlands stufvarförbund, som gick ut på, att förbundet skulle i sina aftal med arbetarna borttaga den förutvarande bestämmelsen, om arbetarnes företrädesrätt till arbete. Man ansåg, att den bestämmelsen icke passade i systemet. Nu ber jag att härtill få påpeka, att just den bestämmelsen om företrädesrätt till arbete för tillfälliga arbetare har i vårt land medfört en af de största förbättringar, som någonsin åstadkommits för arbetarklassen. Den har höjt hamnarbetarna från att vara betraktade såsom de sämsta individerna i samhället till att blifva respektabla individer. Den som känner till hamnarbetarförhållandena exempelvis här i Stockholm för 15 år sedan och ser på dem nu, skall finna, hvilken ofantlig

skillnad, som ägt rum i det afseendet, och den skillnaden har endast ästadkommits genom bestämmelsen om företrädesrätt till arbete och den möjlighet, som därmed uppstått för arbetarna att kunna beräkna en någorlunda stadigvarande inkomst i tillfälligt arbete. Detta gäller emellertid endast för de arbetare, som arbeta åt mellanhänder, men i Norrland finns vid sidan af dem en ganska stor kategori, icke precis af arbetare, men af småbrukare och landtbrukare, som icke kunna försörja sig på sitt landtbruk och som vid sidan af detta nödgas bedriva verksamhet i stufveri för att kunna existera. Dessa landtbrukare ha bildat små kooperativa sammanslutningar för att upptaga arbetet, så att, när något fartyg kommer, brukar man ha någon, som förestår arbetet och som skickas ombord för att försöka kontrahera om arbetet. Det är ju då helt naturligt, att när redarna gingo till anfall mot så pass vitala bestämmelser, som just dessa verkligen äro, då de sålunda först och främst ville beröfva arbetarna säkerhet till utkomst och säkerhet till arbete och för det andra ville beröfva dessa små kooperativa organisationer af landtbrukare möjlighet att kunna sköta sitt arbete och möjlighet till utkomst, detta ovillkorligen skulle förorsaka en mycket långvarig och mycket bitter strid. Vi skola också komma ihåg, att denna strid spred sig sedermera öfver hela landet och att den till sist kulminerat i en sådan spänd situation, som slutade med Amaltheadådet. Stämningen i landet var då uppjagad, och regeringen uppfyllde endast sin plikt, när den tillsatte en förlikningskommission för att ordna dessa tvister. Denna förlikningskommission måste naturligtvis söka att få fram en uppgörelse, som skulle i möjligaste mån göra rättvisa åt bägge sidorna. Förlikningskommissionens förslag var också af det slag, att ingendera parten var belåten med det, hvarken arbetare eller arbetsgifvarne. Jag vill också här påminna om, att när förlikningskommissionens uppgörelseförslag förelades transportarbetarnes då samlade kongress, ansåg sig kongressen nödsakad att afslå förslaget. Vi nödgades då vidtaga åtgärder för att förmå kongressen att godkänna denna uppgörelse för att därigenom rädda landet från en mycket omfattande och svårartad konflikt. Bland annat hänvisade vi till den bestämmelsen i uppgörelsevillkoren, där det fastställdes, att ingen förföljelse eller trakasseringsåtgärd fick vidtagas, som på något sätt kunde skada arbetarne eller hindra deras fria verksamhet. Det heter nämligen: »hvarje strejk, blockad, bojkott, lockout eller dylik åtgärd, som påbjudits eller gillats direkt eller indirekt i sammanhang med någon af förenämnda konflikter skall upphävas samt arbetet snarast åter upptagas. Inga repressalier eller trakasserier mot arbetsgifvare, fartygsägare, arbetare eller andra, hvilka berörts af konflikterna, få förekomma».

Omedelbart efter det denna uppgörelse kommit till stånd, kunde vi konstatera, att dessa bojkottsåtgärder, dessa förföljelser mot arbetare fortsattes. Vi begärde då förhandling med Sveriges redareförening och förhandling med Svenska arbetsgifvareföreningen. Först på nyåret året därpå — märk väl, uppgörelsen träffades den 18 juli — lyckades vi att få en förhandling till stånd. Resultatet af densamma blef intet. Arbetsgifvarne å sin sida nekade till, att här förelåg någon bojkott

Besvarande
af interpellation.
(Forts.)

Besvarande
af interpella-
tion.

(Forts.)

eller någon som helst förföljelse, utan ansågo, att de bandlade fullt korrekt och i öfverensstämmelse med sina rättigheter.

Härvid är att märka, att då arbetsgifvarne, i detta fall redarne, sökte skydd bakom sitt förut träffade aftal med Norrlands stufvareförbund, så var detta skydd icke berättigadt, därför att redarnes representanter hade redan vid förhandlingarna förklaradt, att just denna bestämmelse om förbud mot fortsatt bojkott eller trakasseri skulle göra detta omöjligt och därigenom gifva arbetarne det skydd de begärde. Samma förklaring afgafs äfven af Svenska arbetsgifvareföreningens direktör, herr von Sydow. När vi, trots detta, icke kunde få saken ordnad på annat sätt, fanns det ingen annan möjlighet för oss än att begära förlikningskommissionens sammankallande för att uttala sin dom öfver ett dylikt tillvägagångssätt. Vi vände oss då till herr Günther, och han inkallade de af förlikningskommissionens medlemmar, som han hade möjlighet att träffa, och denna förlikningskommission gjorde då det uttalande, som herr civilministern just nu har åberopat. I detta uttalande säger förlikningskommissionens ordförande, herr Günther, sålunda: »alltså anser jag, att, om från Svenska arbetsgifvareföreningens eller Sveriges redareförenings sida, eller af någon till nämnda organisationer hörande arbetsgifvare, åtgärd vidtagits eller vidtages i syfte att på ett systematiskt sätt förhindra eller försvåra någon kooperativ förening, som vid uppgörelsens träffande tillhörde Svenska transportarbetareförbundet, i dess fria verksamhet, dylikt förfarande står i strid med den träffade uppgörelsen». Det var ju allt hvad vi begärde. Vi voro då fullt belättna med det uttalande, som förlikningskommissionen gjort. Hade detta uttalande fått stå fast, hade vi icke begärt något annat, ty i trots af den förföljelse och det trakasseri och den bojkott, som vidtagits från de ledande på redarnes sida, så fanns det tillräckligt många redare här i landet, som med stöd af ett dylikt uttalande ovillkorligen skulle ha afstått från att vidtaga sådana åtgärder, som här förekommit.

Emellertid ändrades detta uttalande omedelbart därefter genom att redarne ställde en privat skrifvelse till herr Günther, hvaruti de frågade honom, huru han ville tolka uppgörelsen i denna del, antingen så, att de ägde att kontraktera med hvilken de ville om arbetes fullgörande eller om de icke hade en sådan rättighet. Det var då, som herr Günther afgaf ett nytt svar, ett svar, som totalt upphäfde det förut gifna, bakom hvilket äfven förlikningskommissionens öfriga medlemmar stodo. I detta sista svar förklarade sig nämligen herr Günther anse: »— — det lika litet kunna från de kooperativa föreningarnas sida anses som brott emot juli-öfverenskommelsen, om Sveriges redareförening träffar aftal med Norrlands stufvareförbund eller andra arbetsgifvare om utförande af allt stufveriarbete åt redareföreningens medlemmar å någon eller några orter, som Sveriges redareförening skulle kunna såsom sådant brott anse ett motsvarande aftal, träffadt emellan hvilken redare som helst eller förening af sådana med någon kooperativ förening». Detta senare är så diplomatiskt affattadt, att man knappast kan blifva klok på, hvad envoyén Günther menar därmed. Men just på grund af den affattning, detta svar sålunda fick, ha redarne ansett sig ha rättighet att fortsätta med den förut igång-

Besvarande
af interpellation.

(Forts.)

satta bojkotten. Är det då underligt, att arbetarne, när de finna, att en förlikningskommission först gjort ett uttalande i en viss riktning, men sedermera samma förlikningskommissions ordförande gör ett nytt uttalande, som totalt upphäver det förra, börja blifva villrådiga och ängsliga samt begära att få ett ordentligt svar från hela förlikningskommissionen. Herr Günther säger vidare till sist något, som gör frågan ännu mera sväfvande. Han yttrar nämligen, att han icke haft anledning att ingå på ett uttalande om det före konflikten träffade aftalet mellan Sveriges redareförening och Norrlands stufvareförbund. Det är emellertid just ifråga om detta senare aftal, som arbetarne begärt att få en tolkning, så att det blefve klargjort, huruvida arbetsgifvarne genom att träffa vissa aftal ägde rättighet att igångsätta en åtgärd, som vore liktydig med en formell bojkott. Den enda möjlighet att få klarhet i detta, som man å arbetarnes sida kan finna, är att regeringen sammankallar förlikningskommissionen. Det är då äfven helt naturligt, att arbetarne betrakta regeringens vägran i detta fall såsom ett partitagande för arbetsgifvareintresset. Jag är alldeles viss om, att det icke skall lyckas chefen för civildepartementet eller någon annan att öfvertyga vare sig de arbetare, som saken här gäller, eller tiotusentals andra arbetare i vårt land, att denna regeringens vägran att inkalla förlikningskommissionen beror på något annat än regeringens fruktan för, att kommissionens förnyade uttalande skulle gagna arbetarne och klara upp saken. Arbetsgifvarne ha intresse af att icke behöfva utsätta sig för denna förlikningskommissions uttalanden, och det är också därför, som de å sin sida så energiskt vägra att låta en opartisk skiljedomstol döma i frågan. De finna den oklarhet, som nu råder, gagnelig för dem, och därför önska de den kvar. När man sedan finner, att icke heller regeringen vill bidraga till att få klarhet i detta fall, må man icke förundra sig öfver, att arbetarne känna sig missbelättna.

Det är fortfarande så, att man icke kan finna några verkliga motiv för att denna förlikningskommission icke skall kunna sammankallas. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet har nu uttalat som sin mening, att kommissionen icke skall sammankallas. Han har hänskjutit frågan till förlikningsmannen Kvarnzelius; denne har sedan vänt sig till redarne, men dessa ha sagt nej, och så säger regeringen, att den icke kan göra något vidare åt saken. Det verkliga motivet därtill har man dock icke angifvit — det har man icke ansett nödigt eller lämpligt att meddela. Men det verkliga grundmotivet till, att man icke vill sammankalla förlikningskommissionen, är just hvad vi fortfarande önska få höra.

Det är en vidunderlig skillnad mellan teori och praxis i detta land. Ofta talar man här om nödvändigheten och lämpligheten af att leda immigrationsströmmen från Amerika till att slå sig ned på landet, men samtidigt är man i högsta grad liknöjd för en sådan fråga som den, det här gäller, ehuru den i själfva verket är af samma slag som nyssnämnda stora fråga. Det gäller här små landtbrukare, som icke kunna klara sig på sitt landtbruk och som därför nödgas lämna landet; de sälja sina små jordbitar och flytta öfver till Amerika. Vi ha själfva varit nödsakade att gifva en hel del af dem reseunder-

Besvarande
af interpellation.

(Forts.)

stöd, ty de kunna icke finna sig i att år efter år vara utestängda från det extra arbete, som gör det möjligt för dem att existera på sitt landtbruk.

Särdeles belysande för redareföreningens tillvägagångssätt i detta fall är också ett cirkulär, som jag ber att här få uppläsa, då det är nog så betecknande. Cirkuläret i fråga har helt nyligen skickats ut af redarne. Det lyder, som följer: »*Stufveriföretag i södra Sveriges hamnar.*» Med anledning att i några af södra Sveriges hamnar under senaste tiden framträdt en del stufveriföretag, hvilka börjat bedrifva illojal konkurrens mot till Södra Sverige Stufvareförbund och Svenska arbetsgifvareföreningen anslutna stufverifirmor, få vi fästa Eder uppmärksamhet på, att denna taktik är planlagd af Transportarbetareförbundet och tydligen går ut på att genom erbjudande af tillfälliga stora reduceringar af förutvarande lossnings- och lastningspriser draga till sig arbete från de till Arbetsgifvareföreningen ansluta stufverifirmorna. Härigenom hoppas de kunna krossa dessa och på så sätt åter tillvälla sig den makt, de kooperativa företagen hade i de flesta hamnar före 1908 års konflikt, samt sedan taga skadan igen genom väsentligt höjda arbetspriser, blockader och dylikt. — Såsom det mest typiska exemplet på denna illojala konkurrens tillåta vi oss anföra, att den kooperativa Loss- & Lastningsföreningen Norrköping genom i dagarne utsändt cirkulär erbjudit sig att t. ex. lossa kol för 50 öre pr ton, under det att samma förening under år 1908 begärde 75 öre för samma arbete och år 1907 gingo till strid för bevarande af denna och andra förmåner. Stufveribolaget i Norrköping åter har alltsedan konflikten slut år 1908 begärt 65 öre pr ton, hvilket kan anses såsom ett moderat pris. Till ytterligare belysning af vederbörandes nuvarande taktik torde böra anföras, att i nu gällande aftal mellan bolaget ifråga och fackföreningen ersättningen till arbetarne för kroppsarbetet vid lossningen af en ton kol satts till 55 öre pr ton, under det att samma arbetare nu plötsligt värdesatt samma arbete jämte omkostnader för materiel m. m. till blott 50 öre pr ton. *Då det sålunda ej kan vara i rederiernas eller andra arbetsgifvares intressen att för en tillfällig mindre fördel bidra till ett återförande af de före 1908 rådande arbetsförhållandena i Sveriges hamnar, få vi bedja Eder att vid de tillfällen, då bestämmanderätten ligger hos Eder eller Ni på något sätt kan använda Edert inslytande, rekommendera och anlita de stufvarefirmor, som finnas upptagna å här bifogade adressförteckning.*»

Detta cirkulär är utsändt så sent som den 27 februari 1910. Det står, som man finner, fullständigt i strid med den uppgörelse, som ägde rum beträffande Norrköpingskonflikten, hvilken uppgörelse absolut förbjuder vidtagande af några dylika åtgärder. Ingenting tycks emellertid genera dessa herrar. Jag vill blott nämna hvad som skedde år 1908 vid den internationella redarkongress, som då var sammankallad här i Stockholm. Där ställde sig redareföreningens aflönade ombudsman herr Indebetou och uppmanade icke blott de svenska redarne, utan äfven de utländska, att vara delaktiga i denna aftalsbrytande bojkott.

Det är därför, som jag för min del kännner mig mycket förvånad öfver, att regeringen ej velat vidtaga någon sådan åtgärd, som här

är fråga om, för att i detta fall moraliskt hjälpa den part, som begär att få rättelse, hjälpa den att få frågan så pass utredd, att den åtminstone kan vara på det klara med, huruvida den har rätt eller orätt. Har den ifrågavarande parten rätt, blir det dess sak att appellera till den andra parten för att få rätten bragt i verkställighet, men först och främst gäller det att få veta, huruvida den på grund af aftalets bestämmelser har denna rätt, som den säger sig hafva.

Besvarande af interpellation.
(Forts.)

Saken står emellertid fortfarande på samma ståndpunkt som förut, och jag får därför vördsamt hemställa till herr statsrådet och chefen för civildepartementet, att han ännu en gång måtte taga under öfvervägande, huruvida han icke anser sig böra inkalla förlikningskommisionen och därigenom gifva dessa arbetare möjlighet att få klarhet i denna tvistefråga.

§ 3.

Föredrogs sammansatta stats- och bankoutsrottets memorial n:r 5, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammanstta stats- och bankoutsrottets nr 1 kanslipersonal och vaktbetjäning.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Efter föredragning af jordbruksutskottets memorial n:r 113, med förslag till sammanjämkning af kamrarnas skiljaktiga beslut angående efterskänkande af viss del af köpeskillingen för ett af E. O. Sandström från kronopark inom Norrbottens län inköpt virkesparti biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5.

Jordbruksutskottets memorial nr 114, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om beredande af ytterligare medel för den af staten utöfvade egnahemslänerörelsen föredrogs härefter, hvarvid den föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkändes.

§ 6.

Vid nu skedd föredragning af jordbruksutskottets memorial nr 115, med förslag till sammanjämkning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om ändrad lydelse af 2 mom. i kungl. kungörelsen den 13 juni 1908 angående villkor och bestämmelser för den af staten utöfvade egnahemslänerörelsen, begärdes ordet af

Herr Larsson i Klagstorp, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Som kammarens ledamöter torde ha observerat, framlägger jordbruksutskottet i det föredragna memorialet, nr 115, i sammanjämningsyfte ett sådant förslag, att högsta lånesumman för jordbrukslägenhet skulle fastslås till 5,000 kronor, och maximivärdet på jordbrukslägen-

het, hvarå sådant lån kan erhållas, till 7,000 kronor. Jag har ju all anledning att vara ganska belåten med det sammanjämningsförslag, hvartill utskottet kommit, fastän det enligt min uppfattning icke är fullt tillfredsställande. Jag anser, att maximivärdet för jordbrukslägenhet, å hvilken egnehems-lån kan erhållas, borde höjas till den summa, jag i min motion föreslagit, eller till 8,000 kronor. Då jag emellertid anser det vara bättre, att värdet blir höjdt till 7,000 kronor, än att ingenting för närvarande göres, skall jag icke göra annat yrkande än om bifall till sammanjämningsförslaget. Men jag vill samtidigt rikta en vördsam vädjan till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att han ville, då hans uppmärksamhet nu är riktad på förevarande fråga, se till, huruvida icke maximivärdet för jordbrukslägenhet, å hvilken egnehems-lån kan erhållas, torde i öfverensstämmelse med de tillkallade sakkunniges utlåtande äfvensom i öfverensstämmelse med motionärernas önskan kunna sättas 8,000 kronor.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Ang. lag om sjukkassor.

Till behandling förelåg härupå tredje särskilda utskottets utlåtande, nr 9, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om sjukkassor, dels ock i anledning af densamma väckta motioner.

Genom en den 29 april 1910 dagtecknad proposition, nr 204, hade Kungl. Maj:t under återopande af propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit Riksdagen att antaga ett i propositionen intaget förslag till lag om sjukkassor.

I sammanhang med denna proposition, hvilken hänvisats till tredje särskilda utskottet, hade utskottet till behandling förehaft i anledning af propositionen väckta, likaledes till utskottet hänvisade motioner inom Andra kammaren nr 306 af herrar *Gibson*, *Starbäck*, *Fürst*, *Wavrinsky* och *Kjellberg* med instämmande i motionens syfte af herr *Karlsson* i Fjäl, nr 313 och 314 af herr *Hagberg* samt nr 315 af herrar *Johansson* i Stockholm och *Tengdahl*.

Uti motionen nr 306 hemställdes, att Riksdagen med afslag å Kungl. Maj:ts proposition nr 204 med förslag till lag om sjukkassor måtte besluta hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande — om möjligt till nästa Riksdag — af förslag till lag om obligatorisk och frivillig sjukförsäkring i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de grunder, som i denna motion angifvas.

Öfriga här ofvan omförmälda motioner afsågo ändringar beträffande särskilda §§ uti det af Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget.

Utskottet hemställde,

1:o) att Riksdagen i anledning af Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte antaga ett i utlåtandet intaget förslag till lag om sjukkassor,

- 2:o) att det i herr *Gibsons m. fl.* förevarande motion framställda yrkande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, Ang. lag om sjukkassor.
 3:o) att de i herr *Hagbergs* ifrågavarande motioner gjorda yrkanden icke måtte vinna Riksdagens bifall, samt (Forts.)
 4:o) att de i herrar *Jahanssons* i Stockholm och *Tengdahls* förevarande motion framställda yrkanden måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under 1:o).

Vid utlåtandet voro fogade dels åtskilliga reservationer angående särskilda §§ i lagförslaget, dels ock följande reservationer rörande propositionen i dess helhet, nämligen

vid *punkten 1:o* af herr *Gibson*, som ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts proposition, nr 204, med förslag till lag om sjukkassor icke måtte vinna Riksdagens bifall; samt

vid *punkten 2:o* af

herr *Gibson*, som föreslagit,

- 1:o) att Riksdagen måtte besluta aflåta en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbета och till Riksdagen framlägga lagförslag om en jämsides med den frivilliga sjukkasseverksamheten organiserad obligatorisk social sjukförsäkring och
 2:o) att vid denna utredning måtte uppmärksammas sambandet mellan denna försäkring och olycksfallsförsäkringen samt invaliditets- och ålderdomsförsäkringen, och

herrar *Thylander* och *Tengdahl*, som hemställt, att Riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning snarast om möjligheten af införandet af obligatorisk sjukförsäkring.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet af

Herr Zetterstrand, som anförde: Herr talman, mina herrar! Jag hemställer, att särskilda utskottets n:r 3 förevarande utlåtande måtte föredragas punktvis sålunda:

att först behandlas punkt 1:o) samt att därvid företages först utskottets lagförslag paragrafvis, börjande med 1 § och slutande med rubriken;

att vid behandlingen af 1 § öfverläggningen må omfatta förslaget i dess helhet;

att för förslagets text ej må behöfva uppläsa andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres;

att för den händelse förslaget kommer att i en eller annan del af Riksdagens kamrar eller någoudera af dem återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de delar, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas;

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

att i afseende å nummerbeteckning af paragrafer och moment utskottet må äga vidtaga sådana ändringar, som påkallas af kamrarnas beslut;

att, efter det lagförslaget blifvit genomgånget, hvad utskottet hemställt i punkt 1:o företages till afgörande; samt

att därefter föredragas till afgörande i ordning efter hvarandra punkterna 2:o till och med 4:o).

Denna hemställan bifölls af kammaren.

I enlighet härmed företogs först till behandling det vid punkten 1:o) upptagna *förslaget till lag om sjukkassor*.

Efter föredragning af 1 § begärdes ordet af

Herr Gibson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Med anledning af den föredragningsordning, som kammaren beslutat, skall jag taga mig friheten att yttra mig öfver frågan i hela dess vidd.

Den synpunkt, som Kungl. Maj:t lagt å föreliggande fråga, är sjukkassemannens. Själ sjukkaseman, anser jag dock, att jag som riksdagsman bör lägga en vidare syn på frågan. Sjukkasemannen frågar i första hand: huru skola sjukkassorna stödjas och utvecklas? — Från statens synpunkt måste man först fråga: huru skall staten kunna ingripa organiserande till skydd för hela det befolkningslager, som står existensminimum nära, och som för sin utkomst är beroende af sin arbetskraft? Man frågar sig då: hvad skall staten göra för att hindra individerna i detta befolkningslager att, på grund af kortvarigare eller långvarigare sjukdomsfall, själfva eller kanske med hela sin familj sjunka ned under existensminimum uti armod och elände, och detta alldeles oförskyllt? Vid undersökning af dessa statens nya förpliktelser, såsom jag vill kalla dem, kommer långt senare frågan huruvida sjukkassorna kunna tjäna som organ, och hvad som då bör göras för att få dem till dylika organ. Jag har därför ansett det vara min skyldighet att vid föreliggande frågas bedömande taga sikte framför allt på de djupare folklagrens sjukförsäkring och äfven olycksfalls- och invaliditetsförsäkring, och dessutom tänka icke blott på en lösning för dagen, utan äfven på en lösning som är bärande för framtiden.

Dessa två synpunkter — jag dristar kalla dem sjukkassemannens och statsmannens — äro de, som å ena sidan bestämma Kungl. Maj:t och å andra sidan oss motionärer, hvilket torde framgå af hvad jag här har att säga.

År 1884 höjdes en röst i Andra kammaren för införande af socialförsäkring. Det var Sven Adolf Hedin, som då inlämnade en motion, som i många delar skulle ännu i dag kunna inlämnas. 26 år hafva gått sedan dess, och hvar stå vi nu 1910 i socialförsäkringshänseende? Här om ger herr statsrådet och chefen för civildepartementet en pregnant framställning uti sin bekanta skrifvelse af den 22 februari 1910 till invaliditets- och ålderdomsförsäkringskommittén. Han skrifer: »Allt sedan början af 1880-talet har i vårt land frågan om den sociala försäkringen stått på dagordningen. De omfattande kommittéutredningar,

det myckna arbete, som af regering, riksdag och myndigheter nedlagts på denna viktiga frågas lösning, ha dock hittills icke ledt till väsentligen andra lagstiftningsåtgärder än utfärdande af 1891 års lag om sjukkassor och 1901 års lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete. Dessa lagar måste numera betecknas såsom i flera hänseenden mindre tillfredsställande, och det torde icke utan fog kunna sägas, att Sverige, som var bland de första länder, där den sociala försäkringens problem blef föremål för statsmakternas uppmärksamhet, numera i detta hänseende är efterblifvet.»

1901 års olycksfallsersättningslag är alldeles icke någon socialförsäkringslag. Den står ännu på privaträttslig grund, och arbetaren är oftast hänvisad till rättegångsförfarande för att få sina kraf tillfredsställda. 1891 års sjukkasselag är ej heller någon socialförsäkringslag. Det är en frivillig privat understödsverksamhet, till hvilken staten lämnar ett ekonomiskt understöd. För mig ter det sig ytterst sorgligt, ej blott för att vi under 26 års tid icke lyckats åstadkomma någon tillstymmelse till socialförsäkring, utan för att vi i denna stund stå fullkomligt famlande och nu äro beredda att taga en lag, som för lång framtid kommer att utgöra ett hinder. Och hvad är egentligen orsaken? Under allt det myckna utrednings- och kommittéarbete, som pågått och pågår, har intet program blifvit uppställt. Det tillsattes en kommitté för att behandla invaliditets- och ålderdomsförsäkring: riksförsäkringsanstalten har anmodats inkomma med utredning rörande revision af lagen af den 5 juli 1901; och nu föreliggande lagförslag är resultatet af ett kommittéarbete, som skett på basis af den betecknande och negativa instruktionen att *icke* syssla med den obligatoriska sjukförsäkringen. Och dock hafva samtliga dessa spörsmål ett intimt inre sammanhang. De skilda parter, som haft att utreda de olika intimt förbundna delarna af detta viktiga samhällsspörsmål, hafva icke kunnat taga hänsyn till hvarandras arbete. Bristen på program ännu i denna stund gör, att situationen är allvarlig. I år har herr statsrådet och chefen för civildepartementet som svar på en interpellation af herr Johansson i Stockholm förklarad, att de olika genarna af socialförsäkring hafva ett nära inbördes sammanhang, och synes vilja lägga utvecklingslinjerna så, att först skulle invaliditets- och ålderdomsförsäkringsfrågan lösas, sedan olycksfallaförsäkringen, och antagligen till sist sjukförsäkringen; och utskottet har stakat ut ungefär samma linje. Men, mina herrar, detta är att gå fullständigt bakvänt tillväga, det är att börja med det svåraste och gå till det lättaste, att börja med det, som behöfver det sista till sin grund.

Hvad har under tiden utträttats utomlands? Ja, med all den utredning, som ligger till grund för detta lagförslag, har hvarken Kungl. Maj:t eller de sakkunniga till Riksdagens förfogande ställt någon utredning öfver de utländska förhållandena. Jag har därför tagit mig friheten att i den motion, som jag och mina medmotionärer väckt, lämna en redogörelse för förhållandena i utlandet; och jag vill nu ytterligare nämna några ord därom.

Det land, som för närvarande står främst på socialförsäkringens område är Tyskland. Genom lag 1883 infördes i Tyskland obligatorisk

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

sjukförsäkring, och snart därefter följde olycksfalls- och sedan invaliditetsförsäkring. För att herrarna skola få en bild af den storartade utveckling, detta tagit i Tyskland, har jag låtit uppgöra och med herr talmannens tillstånd här uppsätta en grafisk framställning af denna försäkrings inkomster.

Denna framställning är gjord så, att här i kolumnen längst till vänster hafva vi samtliga årtal från och med år 1885 till och med år 1906. För hvarje år är här en kolorerad pelare, i hvilken hvarje millimeter representerar en miljon mark. Det blåa här närmast årtalskolumnen är arbetsgifvarnas bidrag; det röda till höger därom är arbetarnas bidrag; det lilla gröna närmast till höger därom — jag antager att herrarna icke kunna se det — är statens bidrag; och det gredelina längst till höger är ränteinkomsten på fonderna. Jag har medels i olika riktningar gående skugglinjer delat upp försäkringarna i olycksfalls-, sjuk- och invaliditetsförsäkringar; men det är så långt afstånd, att herrarna sannolikt icke kunna urskilja det.

Det första år, som jag här upptagit, är 1885 och omfattar sjuk- och olycksfallsförsäkring med en stat på cirka 66 miljoner mark. År från år har försäkringen stigit, såsom herrarna kunna se. År 1891 tillkommer invaliditetsförsäkringen, och först då uppträder en liten grön fläck. Det är statens första bidrag; och om jag icke missminner mig, lämnades det därför, att staten använde sjukkassorna som organ för invaliditetsförsäkringen. Sedan har socialförsäkringens stat stigit, så att den år 1906 uppgick till 707 miljoner mark och i närvarande stund växt till omkring 800 miljoner mark; och om det förslag till Reichsversicherungsordnung, som nu ligger på tyska riksdagens bord, blir lagfäst, så kommer den tyska försäkringsbudgeten inom kort att uppnå en slutsumma på en miljard mark om året. En miljard mark om året, mina herrar! Och det är icke ett kapital, som en gång för alla betalas, utan det är en årligen återkommande utgift. Efter 4 procents ränta motsvarar det ett kapital af 25 miljarder mark, hvilket, med ett försäkringstagareantal af omkring 20 miljoner, motsvarar ett ideellt kapitalvärde af 1,250 mark per individ af den existensminimum närmast stående delen af befolkningen. Herrarna erinra sig kanske det häpnadsväckande belopp, som utgjorde den franska krigsskadeersättningen 1871, men detta är en bräddel af det ideella kapital, som nu ligger till grund för den tyska socialförsäkringen.

Tyskland började med sjukförsäkring, och hvarje tysk författare på detta område — och intet land kan i denna stund uppvisa så utbildade, sakkunniga personer på detta område som Tyskland — betecknar sjukförsäkringen som hela socialförsäkringens grund, till hvilket påstående jag senare skall återkomma med bevis.

Tysklands exempel har följts af Österrike, Ungern, Luxemburg, Nederländerna och Norge; och till och med i Ryssland föreligger ett regeringsförslag om obligatorisk sjuk- och olycksfallsförsäkring. I det land, där frihetskraftvet torde vara starkast utveckladt, i England, framträder finansministern midt under en mot Tyskland ganska uppbragt folkstämning och yrkar i regeringens namn på införande af obligatorisk sjukförsäkring efter tyskt mönster. Jag kan icke neka mig nöjet att

här anföra några af finansministern Lloyd George's uttalanden i underhuset den 26 april 1909.

»Hvilka äro», frågade Llyod George, »hufvudorsakerna till fattigdomen i de arbetande klasserna? Jag lämnar för tillfället å sido fattigdom, förorsakad af personliga fel hos en människa. Jag sysselsätter mig endast med de orsaker, på hvilka ingen har något inflytande: ålderdom, för tidig invaliditet, familjeförsörjarens död, arbetslöshet på grund af industriens nedgång och af säsongefterfrågan, eller till följd af ekonomiska fluktuationer och depressioner.

Då Bismarck arbetade på att konsolidera det unga tyska kejsarömet, bestod ett af hans första försök i att upprätta ett system, som försäkrade de tyska arbetarna och deras familjer mot de mest fruktansvärda skador, som förorsakas af lifvets vanliga olyckor. Och det är ett beundransvärdt system.

Det har förhindrat fattigdom för hundratusental, kanske miljoner personer, som ej förtjänade fattigdom. Öfverallt, hvarest jag reste i Tyskland, i norr som i söder, hos alla, som jag mötte, arbetsgifvare eller arbetare, konservativa eller liberala, socialist- eller syndikalistchefer, var det samma beröm öfver de utmärkta resultaten, som vunnits genom detta vidsträckta system. Flere fordrade en utvidgning af det samma; ingen önskade gå tillbaka. Arbetsgifvarna erkände nu utgifternas goda resultat, hvilka de i början mottagit med missnöje; värdet af kroppsarbetet befinner sig i tillväxt, och genom försvinnandet af den ängsla och oro, som behärskade de arbetande klassernas lif, har deras ställning blifvit förbättrad. Totalinkomsterna af 40 miljoner pund ha fördelats enligt ett system, där statens tillskott är omkring 3 miljoner pund.»

Och så säger han vidare, att »detta land äger för närvarande ett helt nät af kraftiga organisationer, största delen skötta med framstående skicklighet och förmåga, och som framförallt syfta att föra arbetarna till frivillig försäkring mot lifvets vanliga risker, — föreningar af kooperation och ömsesidighet framför allt. Men till olycka för deras utmärkta förvaltning, till olycka för det förtroende, som lifligt ägnas dem, återstår det en marginal, en mycket bred marginal af personer i detta land — de äro flere miljoner — som icke hafva öfvertalats, eller som icke kunna göra utgifter med systematiska inbetalningar, enda medlet att göra dessa stora institutioner verksamma. Och erfarenheten i detta land liksom i alla andra land lär oss, att ingen plan, från hvilken försäkringspliktens princip är utesluten, har utsikt att föra till en tillfredsställande lösning af problemet. Ända till denna dag hafva vi i detta land satt förtroende till frivilligheten. Men den har visat sig vara helt och hållet otillräcklig i det som rör ålderdom och olycksfall.» Detta i England, där den individuella friheten har en så utomordentlig helgd; och när han så talar om det förslag, hvarmed han ämnar framkomma, säger han: »Först och främst intet förslag, här eller annorstädes, skall blifva fullt omfattande och uttömmande, som icke innebär ett element af tvång.»

I de latinska länderna har försäkringstvånget haft mycket sent insteg, men äfven där höjas starka röster för ett allmännare införande af försäkringsplikten. Dåvarande italienske finansministern, nuvarande

Ang. lag om sjukkassor.

(Forts.)

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

statsministern Luzzatti yttrade bland annat i ett anförande vid den internationella kongressen i Rom för socialförsäkring den 15 oktober 1908 följande: »Jag är en omvänd. Jag har tillbragt en tid af mitt lif med att försvara den frivilliga försäkringen mot den obligatoriska försäkringen. Vi hade velat gifva försäkringen mot olycksfall i arbete, mot invaliditet, mot ålderdom den säkraste och den minst dyra apparat. dessa nationalkassor, som Ni känna och som alldeles särskildt hafva varit mitt verk. Vi hafva gjort så mycket som möjligt för att värfva medlemmar. Vi hafva predikat, bönfallit, hoppats, och vädjat till arbetsgifvarna att försäkra alla sina arbetare, och vi ha vädjat till arbetarna genom att för dem underlätta försäkringen. Våra uppmaningar ha varit fåfånga. Jag har då sagt till arbetsgifvarna och arbetarna: friheten är en stor och skön sak. Men om I icke försäkren Eder frivilligt blifva i *tvungna* att försäkra Eder. Tvånget är hårdt, men det är nödvändigt!»

Och han sade vidare: »Det är smärtsamt att säga, men jag säger det; det finnes en sak, som jag föredrager framför friheten, det är en effektiv försäkring. Friheten är alltför ofta en ursäkt för dem, som ej vilja göra något; när hon ej är den heliga elden hos dessa utvalda själar, hvilka alltid utgöra en minoritet.

Och hvarför detta afbräck? Innan lagen införde obligatorisk skolgång, misslyckades vi i vår sträfvan att uppfostra folket. Det har blifvit nödvändigt, att lagtvång skall låta enhvar blifva genom upplysning en fri människa. Må lagen blifva detsamma för förutseendet.»

Nu stå vi här i Sverige på detta område snart i en skamvrå i Europa; och tro herrarna, att något land skulle 1910 presterat en sådan lag som den, Knugl. Maj:t framlagt?

Nu sjunges plötsligen ett lof till den obligatoriska försäkringen. Jag fruktar dock, att detta lof kommer att förstummas, så snart Kungl. Maj:ts förslag antagits. — Till och med herr civilministern stämmer in i lofsången för den obligatoriska försäkringen i motiveringen till lagförslaget. men ramlar ner på en lag, som är utarbetad af en kommitté, som haft sträng tillsägelse att icke syssla med den obligatoriska försäkringen!

Det är till denna lag som herr civilministern kommer, efter att hafva lofprisat den obligatoriska försäkringen. Att i den ena stunden säga, att den obligatoriska sjukförsäkringen gifvetvis är riktig, och i nästa stund icke draga ut konsekvenserna, utan taga ett lagförslag, som alls icke är byggdt på obligatorisk försäkring, och icke ens tagit hänsyn till den, måste naturligtvis synas för hvar och en, åtminstone för hvar och en, som icke är drifven i svensk politik, vara egendomligt. Huru sker nu denna öfvergång? Jo, det heter: »Vi hafva icke här i landet fritt fält i afseende å sjukförsäkring af social natur. Vore förhållandet det motsatta, så vore också förutsättningarna för valet mellan ett arbete för anordnandet af obligatorisk sjukförsäkring och ett arbete för åstadkommandet af lagstiftning rörande en åsyftad frivillig sjukförsäkring icke jämförliga med de nu föreliggande»

Detta är ett citat ur herr civilministerns motivering. Den nuvarande sjukkasserörelsen är det, som gör, att fältet icke är fritt, och den betecknas således som ett hinder för införande af den lofprisade

obligatoriska försäkringen. Fördenskull skall denna sjukkasserörelse stärkas, erhålla ett betydligt större statsanslag! Hindret skulle således göras större och starkare. Jag frågar: är detta en väg till obligatorisk sjukförsäkring? För att få en imponerande bild af hindret, den nuvarande sjukkasserörelsen, talar herr statsrådet om, att det finnes nära 2,400 kassor med ett antal medlemmar af omkring 600,000 och en tillgång utöfver skulderna af nära 11 miljoner 200 tusen kronor. På andra ställen heter det, att våra kassor äro för små, hälften af dem ha icke 100 medlemmar. Det stora antalet kassor är således alls icke imponerande, utan rent af ett onus i den nuvarande sjukkasserörelsen. Det talas om 600,000 medlemmar. Ja, statistiken kan i närvarande stund icke lämna någon uppgift om de försäkrade personernas antal, och jag för min del tror, att det icke öfverstiger 450,000 i de registrerade kassorna. Hvad den stora tillgången af 11,200,000 kronor beträffar, så är detta icke någon tillgång utan en skuld, ty sjukkassorna hafva iklädt sig så stora lifförsäkringsförbindelser i form af begravningshjälpsfonder, som skulle erfordras för att dessa förbindelser skulle kunna infrias, troligen borde uppgå till fullt ut dubbla det belopp, som kassorna visa i tillgångar.

Jag vill icke uppehålla mig vid de öfriga obetydliga och lätt vederlagda skälen, som af civilministeren anföras till förmån för lagen, men det är ett skäl, som jag anser ganska allvarligt, som jag ber att få påpeka. Civilministern säger:

»Slutligen kan jag icke anse afgörande skäl tala för riktigheten af den meningen, att frågan om social sjukförsäkring på grund af det samband den naturligen äger med andra grenar af social försäkring, framför andra olycksfallsförsäkringen, icke skulle kunna tillfredsställande lösas annorledes än i sammanhang eller samtidigt med reglerandet af dessa andra den sociala försäkringens grenar. Snarare är jag benägen att ansluta mig till en uppfattning, som i senare tid starkt framträdt, icke minst i det land, där socialförsäkringen i hittills vidsträcktaste omfattning blifvit genomförd, Tyskland. Denna uppfattning håller före, att sjukförsäkringen å ena sidan, samt olycksfalls- jämte invaliditets- och ålderdomsförsäkringen, å den andra, förete så djupgående skiljaktigheter såväl i afseende å mål och däraf bestämd inre karaktär som ock i följd däraf med hänsyn till krafven på ändamålsenlig organisation, att möjligheten eller lämpligheten af deras materiella ordnande efter likartade regler och sammanförande i en gemensam organisation måste starkt dragas i tvifvel. Ätminstone, såvidt man afser en social sjukförsäkrings egna behof, synes mig därför en sådan försäkring kunna efter förhållandena nöjaktigt ordnas fristående från socialförsäkringens öfriga grenar och tidigare än dessa.»

Detta är att ställa saken fullkomligt på hufvudet. Jag skall senare anføra en fackmans omdöme om detta herr civilministerns yttrande; nu vill jag endast erinra, hur jag i min motion ser denna mycket viktiga detalj. Jag ber herrarna om ursäkt, att jag upptager Er tid med denna detalj. Men det blir en nyttig lektion i hur den sociala försäkringen bör organiseras. Det är gifvet, att man kan uppdelade dessa olika sociala försäkringsgrenar i olika grupper, och det är detta jag framhäfver i min motion. En indelning, säger jag, är den,

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

som delar försäkringsgrenarna efter fallens kortare eller längre varaktighet. Det är just hvad herr civilministern också säger, att sjukvårdsfallen å ena sidan och olycksfallen och invaliditeten å den andra äro af olika art. »De kortare, snart öfvergående fallens försäkringsteknik är ytterst enkel, då premierna endast äro afsedda att lämna ersättning för de till tiden begränsade sjukdomsperioderna. Endast ett obetydligt rörelsekapital erfordras, och fondbildning är obehöfelig. De långvariga fallen måste däremot blifva mer eller mindre lifränteförsäkringar. Dessa kräfva centralisering uti fullt försäkringstekniskt drifna anstalter och fordra fondbildningar. De kortare, öfvergående fallen äro till sitt antal de öfriga ojämförligt öfvervägande. Genom deras stora tal, genom den kontroll, som erfordras, är det naturligt, att deras försäkring skall utföras genom decentraliserade organ, som på ort och ställe kunna utan vidare omständigheter snabbt och effektivt efter endast några få dagar ingripa, då däremot de långvariga fallens försäkring måste ske genom centrala, ekonomiskt starka organ». Vidare delar jag upp dem från en annan synpunkt i olycksfallsförsäkring å den ena sidan, som egentligen tillhör industrien, arbetsgivaren, och på andra sidan sjukförsäkringen. Men hvad civilministern icke påpekar, men jag skarpt framhåller, är det, att dessa olika försäkringsgrenar dock alla ha ett intimt inre sammanhang.» Vid de flesta tillfällen kan icke från början afgöras, huruvida ett sjukdomsfall blir snart öfvergående eller fortbestående. Man behöfver då någon tid, en s. k. karenstid, för att se hur fallet utvecklar sig, under det den skadade erhåller nödig vård på ort och ställe. Och på denna punkt är det som förpliktelseerna för de lokala organen för de korta fallen måste intimt sammanknyta sig till förpliktelseerna för de fortbestående fallens centrala organ. Ty då man på fallets första stadium omöjligen kan afgöra dess utveckling, så kan man på detta stadium helt enkelt icke särskilja dessa fall, utan man måste sammanföra de öfvergående fallen med de första stadierna af de långvariga fallen. Härigenom blifva alla fallen, af hvad art de vara månde, genast och omedelbart under lokal kontroll behandlade på ort och ställe, och de lokala organen blifva då naturliga afskiljare af de fortbestående fallen, hvilka af dem beredda öfverlämnas till en central försäkringsanstalt.

Detta är ju alls icke någon uteslutande teoretisk spekulation utan ligger i sakens natur och gifver den praktiska utformningen af det nödvändiga sammanhanget mellan å ena sidan sjukförsäkringen och å andra olycksfalls- och invaliditetsförsäkringen.

Några siffror skola omedelbart åskådliggöra dessa förhållanden. År 1907 hade den tyska sjukförsäkringen att behandla 5,000,000 sjukdomsfall under det invalidförsäkringen hade beviljat 112,200 invalidräntor och 11,500 sjukräntor. Af 662,900 anmälda olycksfall resulterade efter karenstidens slut endast 144,700 i skadeersättning. Sjukförsäkringen upptog sålunda det stora antalet fall, som omöjligen kunnat handhavas af centralanstalter utan med nödvändighet måste behandlas snabbt och omedelbart utan vidare omständigheter på ort och ställe af mindre organisationer. Men ur denna sjukförsäkring med 5,000,000 fall utkristalliseras de långvarigare men fataligare fallen, som öfvergå till ränteförsäkring uti centrala försäkringsverk.» Detta har civilmi-

nistern alldeles förbigått, men det är icke förbisedt i Tyskland. Det visar också, hur sjukförsäkringen är den sociala försäkringens grund. Jag har sålunda påpekat, att de olika grenarna kunna uppdelas från olika synpunkter, men att de alla ha ett intimt inre sammanhang och sålunda icke kunna utan olägenheter lösas, den ena fullt oberoende af den andra. I motsats till herr civilministerns ofvan citerade anförande, att de icke hafva samband med hvarandra, förklarade herr civilministern enligt Andra kammarens protokoll af den 1 mars i år, att samtliga dessa frågor ha ett nära inbördes sammanhang med hvarandra. Då frågar jag: Hvilken är herr civilministerns åsikt?

*Ang. lag om sjukkassor.
(Forts.)*

Kungl. Maj:t har i sitt förslag alls icke berört olycksfallsförsäkringen och har alldeles icke lyssnat till Andra kammarens bestämda uttalande 1908, att utredning om moderskapsförsäkring skulle verkställas, att den skulle förläggas till sjukförsäkringen och att denna skulle blifva obligatorisk. Moderskapsförsäkringen är en för hela vår folkas ytterst betydelsefull försäkring, och den borde icke uppskjutas en dag längre.

Om vi antaga Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag, ser jag ingen väg att komma till en effektiv moderskapsförsäkring på lång tid. Icke är det väl meningen att lösa moderskapsförsäkringen på frivillighetens grund?

Af hvad jag anfört synes det mig, att jag har bevisat, att sjukförsäkringen utgör inkörsporten till socialförsäkringen. Det är icke någon fras, hvarom hvar och en kan öfvertyga sig, som vill läsa min motion. Den, som i likhet med mig har klart för sig, att sjukförsäkringen är inkörsporten till den sociala försäkringens område, måste naturligtvis med ängslan för framtiden och med beklagande se en lösning i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag. Det går icke att göra ständiga omkastningar uti en försäkring, som omfattar en så stor del af befolkningen. Hvad som nu fastslas torde därför komma att blifva gällande för en ganska lång följd af år, och därmed ha vi för en lika lång följd af år tagit farväl af en god lösning af socialförsäkringsfrågan. Invaliditetsförsäkringskommittén i Finland beklagar, att icke någon af staten ordnad obligatorisk försäkring finnes att bygga på, och säger kommittén, att den icke kan underlåta framhålla, att staten i närmaste framtid borde skrida till åtgärder för åstadkommande af en allmän sjukförsäkring i landet.

Nio år hafva förflutit, sedan olycksfallsförsäkringslagen promulgerades, och ännu har intet åtgjorts för att säkerställa skadade under den nödvändiga karenstiden. En lösning af denna fråga måste ske snarast möjligt, och jag kan icke finna, att den kan göras på ett mer tillfredsställande sätt än det jag i min motion föreslagit.

Tjänstehjónsstadgan skall snart bort ur världen. Vi må dock betänka, att de lagstadda tjänarna ha ett patriarkaliskt skydd under den tid de äro i tjänst. Skall tjänstehjónsstadgan borttagas och den lilla trygghet, som den kan skänka, därmed bortfalla, så borde det väl vara statens skyldighet att dessförinnan hafva ordnat försäkringsplikten.

För att söka visa, att den frivilliga försäkringen kan nå lika långt som den obligatoriska, hafva de sakkunniga och Kungl. Maj:t anfört, att den danska frivilliga försäkringen omfattar 20 % af befolkningen,

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

under det att samtidigt den obligatoriska försäkringen i Tyskland icke nått högre procenttal. Jag finner denna jämförelse öfverraskande, ty vid sidan af den obligatoriska försäkringen finnes en mycket stor frivillig försäkring i Tyskland, och skall man jämföra de båda länderna i detta afseende, skall man väl till den obligatoriska försäkringen i Tyskland lägga den frivilliga och jämföra summan med den danska försäkringen, och då blir den tyska öfvervägande. Men härtill kommer, att om den nya Reichsversicherungsordnung, som ligger på tyska riksdagens bord, blir lag, komma de obligatoriska försäkrades antal i Tyskland att uppgå till omkring 30 % af befolkningen. Vidare vill jag erinra därom, att man i Tyskland när vissa bestämda folklager, under det att man i Danmark icke vet med säkerhet, i hvilket befolkningslager sjukkassorna röra sig. Så nyligen som i mars 1910 skref ett riksdagsutskott till sjukkasseinspektören för att fråga om den saken, men han svarade, att han icke kunde gifva någon upplysning om de försäkrade medlemmarnas förmögenhetsförhållanden. Men här finnes en ganska betecknande siffra, och det är den, att af de i Danmark skadade, som enligt lagen ha rätt till olycksfallsersättning, vore 37 % icke försäkrade i någon sjukkassa. Det är därför alldeles tydligt, att den frivilliga sjukförsäkringen löper i ett för högt upp liggande folklager.

Nu säges det, att tidpunkten icke är inne för genomförande af obligatorisk sjukförsäkring. Man hör den allbekanta Förstakammarsatsen, att »tiden är ännu icke mogen i vårt land», och man hör till och med i utskottets motivering ett sådant påstående som detta: »Införande af obligatorisk sjukförsäkring vore enligt hvad sålunda anförts svårligen under närvarande förhållanden påkalladt eller ens önskvärdt. Ja, man har redan hunnit så långt på grundvalen af frivillighet, att det rent af syntes vara för sent att beträda den obligatoriska försäkringens väg.»

Detta är sannerligen tröstlöst. För mig står det alldeles klart, att tidpunkten för genomförande af ett system, som af herr statsrådet och chefen för civildepartementet lofprisas och som en stor opinion i dessa dagar förklarar vara det riktiga, just nu är inne, då sjukkassorna äro i behof af en omarbetning af lagen. Jag skall senare anföras ett par fackmäns omdöme om s. k. öfvergångsstadier. Jag har ställt mig mycket lojal mot Kungl. Maj:ts förslag vid behandlingen i utskottet i det hänseende, att jag har försökt få förslaget omformadt, så att det i någon mån skulle kunna blifva tjänligt som ett öfvergångsstadium. Jag har därvid icke lyckats i andra afseenden än att begravningshjälpen nedsatts från 500 till 200 kronor, men jag har däremot icke lyckats i alla de punkter, hvarom min reservation talar. Kungl. Maj:ts anser, att en hel del kraf böra ur social synpunkt ställas på sjukkassorna, men för hvarje gång väjer herr civilministern undan med förklaring, att rörelsen är frivillig, och att man icke kan binda den för hårdt. Det är därför jag har yrkat på två linjer, den ena: den mera fria, privata, och den andra: den sociala. Endast i den mån som kassorna bli sociala har staten något större intresse att understödja dem med statsbidrag. Kungl. Maj:ts lagförslag tager icke ens hänsyn härtill, och jag kan icke beteckna detta förslag i något afseende som en öfvergångsform till den obligatoriska sociala försäkringen, och det

är ju för öfrigt helt naturligt, mina herrar, ty de, som ha utarbetat lagförslaget, hafva ju varit förbjudna att sysselsätta sig med den obligatoriska försäkringen.

Ang. lag om sjukförsäkringar.
(Forts.)

Jag har hört de senaste dagarna, att Kungl. Maj:t står på historisk grund och utgår från det nuvarande, och att detta är så lugnt och tryggt, men att motionärerna, dessa radikala herrar, våldföra sig på det bestående och vilja utifrån införa något nytt. Jag påstår, att motionärerna hafva flera och djupare rötter i det bestående än Kungl. Maj:t, som endast har en enda mycket ytligt gående rot. Motionärerna fordra en undersökning om obligatorisk försäkring, om arbetsgifvarnes och kommunernas bidragsskyldighet. Kungl. Maj:t upptager alls icke dessa frågor i sitt förslag, oaktadt de äro förhandenvarande. Den obligatoriska försäkringen är icke något nytt för vårt land, den finns här redan i ganska stor utsträckning och bildar troligen den verkligt bestående stommen till hela vårt sjukkasseväsen, och det är fråga om, huruvida icke den utveckling, som sjukkasseväsendet tagit, till stor del hvilat på den obligatoriska försäkringen inom industrien. Men den obligatoriska försäkringen, som finns i vårt land, hvilat på ett arbetsgifvarnas »du skall», och det är detta jag vill fråntaga arbetsgifvarna, så att det skall blifva staten, som får i sin hand att säga detta »du skall». Jag vet, att redan för omkring 75 år sedan infördes en obligatorisk sjukförsäkring för ett industriellt verk, och då innebär det väl ingen nyhet, när man begär en undersökning om en sak, som funnits för 75 år sen.

Arbetsgifvarnas bidrag äro icke heller något främmande för vårt land. De torde i ganska stor utsträckning lämna läkarvård, medicin och delvis sjukvård. Är det då i det bestående så rotlöst att upptaga till undersökning, huruvida icke arbetsgifvarnas bidrag borde regleras och lagfästas? Kommunerna gifva de senare åren allt större bidrag till sjukförsäkringarna, och det vore väl statens skyldighet att undersöka, huruvida bidrag från kommunerna böra utgå och i hvilken form detta bör ske. Jag kan därför icke finna, att icke motionärerna fullt och fast skulle stå på det beståendes grund eller att de icke skulle hafva blick för en historisk utveckling.

Motionärernas förslag betecknas såsom radikalt, reformfientligt. Hvad Bismarck gjorde för 30 år sedan, och hvad som blifvit det mest monumentala af hans verk, det är, betecknande nog, i Sverige år 1910 för radikalt. Motionärernas förslag innebär oneklig en reform, byggd på en historisk utveckling af bestående förhållanden, under det att Kungl. Maj:ts förslag, trots alla de 117 paragraferna, icke i något hänseende kan betecknas som en reform.

Motionärernas förslag löser en intressekonflikt mellan arbetare och arbetsgifvare — det är nämligen så, att karenstiden är föremål för ständiga konflikter mellan arbetare och arbetsgifvare — det bereder väg för olycksfalls- och invaliditetsförsäkringen och det löser moderskapsförsäkringen. Det kallar jag reform.

Af detta lagförslags 117 paragrafer är det endast högst få, som innehålla något speciellt om sjukförsäkring. De öfriga äro föreningslagsparagrafer. De speciella sjukförsäkringsparagraferna innehålla verkliga obetydligheter, såsom den storartade minimiprestationen af 90 öre

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

per dag och bestämmelsen om flermedlemskap, hvarom kommerskollegium uttalar sig sålunda: »Huruvida flermedlemskapet efter den nya sjukkasselagens ikraftträdande kommer att i någon högre grad minskas, torde vara ganska osäkert». Minimimedlemsantalet är vidare satt till 100, men kan eventuellt nedgå till 25, och begravningshjälpen är begränsad till 200 kronor. Men i det hela är ju detta rena obetydligheter. Dessutom hafva i registreringsvillkoren, enligt mitt förmenande, felaktigt införts alla dessa materiella bestämmelser, som bort tillhöra villkoren för anslaget. Jag har i min reservation, vid punkt 2, påpekat alla de olägenheter, som vållas häraf, hvarför jag icke nu vill uppehålla herrarna vid denna allvarliga brist i förslaget. Härordagen förkastade vi föreningslagen med dess 112 paragrafer, hvilket antal ansågs barockt stort; skola vi nu antaga sjukkasselagens 117 paragrafer?

För att få en kritik öfver såväl Kungl. Maj:ts förslag som min egen synpunkt i föreliggande fråga, d. v. s. för att blifva säkrare i mitt omdöme, vände jag mig för någon tid sedan till tvenne af nordens mest framstående män på socialförsäkringens område för att få höra deras åsikt. Jag skickade dem min motion, då den var tryckt, jämte Kungl. Maj:ts proposition. Den ene af dessa personer är den norska socialförsäkringens fader, direktör Oscar Schjöll, och den andre är en i Finland mycket framstående man på detta område, nämligen f. d. ordföranden i senaten, motsvarande statsministern hos oss, Hjelt. De ha gifvit mig tillåtelse att använda mig af deras utlåtanden. Herr direktör Schjöll afsände omedelbart till mig ett telegram af följande lydelse: »Under organisation og tjaarig ledelse av riksforsikringsanstalten, i utarbeidelse sykeforsikringsloven og normalstatuter sykekasserne, stadig sterkere overbevist om heldigste ordning i lande som Norge, og efter mit skjøn ogsaa Sverige, maa være obligatorisk sykeforsikring i lokale organer fælles, i alfald med ulykkesforsikring under riksforsikringsanstaltens centralstyre; saavidt muligt ensartet ordning av sykekasserne. Derved opnaas enkleste økonomiske administration, let adgang bevægelige arbejderbefolkning, overgang fra en kasse til anden». — Allt det där är mycket svart enligt Kungl. Maj:ts förslag. — »Tilsiktes obligatorisk forsikring, bedst jo før jo heller, ordning nu sikkerlig enklere, lettere end omordning fremtidig». Därefter kompletterade han detta telegram med ett bref, där han skriver: »Jeg læste straks igjennem deres motion og kan fuldt ut slutte mig til den i modsætning til den kongelige proposition. Naturligvis kan forholdene i Sverige betinge mange forskjelligheder i enkeltheterne sammenlignet med Norge, men i det store hele kan jeg umulig tænke mig den kgl. proposition mere heldig i Sverige end tilsvarende ordning vilde være i Norge. Endnu umuligere synes det mig at være at en midlertidig» — d. v. s. en öfvergångsform — »skulde være tjenlig som overgang til obligatorisk forsikring senere. Al erfaring tror jeg lærer, at omordning altid er vanskeligere jo mere den midlertidige ordning faar gro fast.

Det vilde være ubeskedent av mig at vente, at mine ord skulde veje noget i denne sak i Sverige, men om de kunde vinde i alfald nogen anklang vilde det være mig särdeles kjært».

Herr senator Hjelt skriver: »I eder ärade skrivelse af den 10/5

har ni uttalat en önskan att jag måtte uttala mig angående de två olika förslag om ordnandet af sjukförsäkringen i Sverige, hvilka framlagts dels i Kungl. Maj:ts proposition nr 204, dels i det af eder och andra riksdagsmän ingifna motionsförslaget nr 316».

»Det vore förmätet af mig att oombedd ingä i kritik af de förslag, enligt hvilka man i Sverige bemödar sig att besvara frågan om den riktigaste lösningen af sjukförsäkringens problem. Men å andra sidan har jag ju icke något skäl att lämna obesvarad den privata förfrågan ni velat ställa till mig eller att neka eder att använda mitt uttalande så som ni finner för godt. Jag måste emellertid beklaga, att den knappt tillmätta tiden, därtill under brådskande landtdagsarbete, icke tillåter mig att gifva mitt uttalande den fullständighet eller omsorgsfulla utarbetning, som frågans vikt väl kräfde. Det skulle mycket glädja mig, om mina rader dock kunde vara eder till något gagn i den viktiga fråga, för hvars lösning i rätt riktning ni så energiskt arbetar».

»Jag har i stor hast i natt nedskrifvit mitt uttalande, som nu befinnes hos renskrifverskan och omedelbart måste sändas på posten. Af denna anledning vill jag här tillägga, att det synes mig, att man just nu har all anledning att i Sverige realisera den länge förberedda tanken på införandet af den obligatoriska sjukförsäkringen. Tvifvelsutan kan det ej räcka länge, innan den offentliga meningen i Sverige kommer att påyrka densamma. Redan olycksfallsförsäkringens onaturliga karenstid måste leda därhän, och det kan icke anses lyckligt, att den obligatoriska olycksfallsförsäkringens komplettering i fråga om karenstiden m. m., såsom nu, är lämnad till ett tvistefrö emellan arbetsgifvare och arbetstagare. En sådan slitande kamp bör undvikas på ett fält, där den sociala rättvisan tydligen talar till arbetarnes förmån».

»Täta omslag böra undvikas i den sociala försäkringslagstiftningen. Löses sjukförsäkringsfrågan nu enligt den nådiga propositionen, följer häraf, att förslaget om införandet af obligatorisk sjukförsäkring antagligen för en god tid framåt måste läggas å sido, medan just nu ett osökt och godt tillfälle erbjudes för dess genomförande»

»Egendomligt förefaller mig grefve Hamiltons uttalande om socialförsäkringen i Tyskland (sid. 119). Jag har ej hunnit närmare beröra detsamma, utan citerar endast grefve Posadowskys bekanta tal.»

»Hans utlåtande lyder som följer: I motsats till den nådiga propositionen nr 204 ingä utlåtanden, hvilka synas gifva vid handen, att inom regeringen den åsikten vunnit fotfäste, att försäkringstvånget är den grund, på hvilken sjukförsäkringen slutligen bör byggas eller att obligatorisk försäkring åtminstone principiellt bör ställas framom den frivilliga. Anmärkningsvärdt är särskildt chefens för civildepartementet, grefve Hamiltons uttalande till statsrådsprotokollet den 29 nyssvikne april (sid. 116—118), att han är benägen att gifva det obligatoriska systemet ett visst företräde. Då emellertid den nådiga propositionen icke utmynnar i ett förslag om införandet af obligatorisk sjukförsäkring, utan afser endast en, såsom det synes, väl behöfelig reform af nu existerande sjukkassor, måste härför föreligga alldeles särskilda och starka skäl. Dessa äro åsikten, att de nuvarande frivilliga

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

sjuk-kassorna stänga vägen för införandet af en sådan försäkring — »fältet är icke fritt i afseende å social försäkring» —; att dessa kassor lifskraftigt ufveckla sig; och att den öfvervägande folkmeningen »ännu» ej omfattar den tanken, att obligatorisk sjukförsäkring snarligen borde införas.»

»Hvad beträffar det första skälet, omfattar jag i allo de synpunkter, som af eder i motionsförslaget framförts. Den obligatoriska försäkringen behöfver alldeles ej dräpa ifrågavarande kassor, utan böra de tvärtom bibehållas samt, stärkta och reformerade, inarbetas i den allmänna obligatoriska sjukförsäkringen såsom bärare af densamma samt tillika komplettera densamma genom att bereda tillfälle till sjukförsäkring vid sidan af och utöfver hvad den obligatoriska försäkringen kan bjuda.»

»Uppenbart är, att sjukkasseväsendet i Sverige under senaste decennier gjort beaktansvärda framsteg. I själfva verket äro de dock säkerligen mindre, än de stora bruttosiffrorna synas utvisa. Den märkliga utveckling det industriella lifvet i Sverige undergått just under den tid, hvarom här är fråga, har ju i alldeles exceptionell grad ökat de arbetarmassor, hvilka genom sin arbetsställning tvingas in i sjuk-kassorna, eller för hvilka dessa närmast nu operera. Dessa kassors naturliga klientel har förty vuxit snabbare än folkmängden i allmänhet.»

»I Finland hafva vi att anteckna en likartad stegring i industri-arbetaresjuk-kassornas absoluta siffror (1889 74 kassor med 14,978 medlemmar, 1906 179 kassor med 42,910 medlemmar) och dock en relativ tillbakagång i deras relativa styrka; kassornas medlemmar voro 1889 38,1 %, men 1906 blott 37,8 % af samtliga industriarbetare. Frivilligheten uti ifrågavarande kassor är dessutom ju ingalunda genomgående. I Finland hör det öfvervägande antalet medlemmar af sjuk-kassorna till dem allenast därför, att dessa till öfvervägande del äro obligatoriska fabrikskassor.»

»I Finland ha de ljusa förhoppningar, hvilka uttalats af majoriteten i den år 1889 tillsatta arbetareförsäkringskommittén vidkommande den frivilliga sjukförsäkringen fullständigt kommit på skam. »Opinionen» — så fördomsfull där den ej kan stöda sig på sakkunskap och erfarenhet — har efter hand alltmera mognat för införandet af obligatorisk sjukförsäkring; hvartill väsentligen bidragit, att de olycksprofetior, som uttalades inom nämnda kommitté samt vid 1894 års landtdag — då nu gällande lag af den $\frac{5}{12}$ 1905 om arbetsgifvares ansvarighet för kroppsskada, som i arbetet drabbar arbetare, antogs — i fråga om de ekonomiska och moraliska följderna af försäkringstvångets införande fullständigt vederlagts af en 12-årig erfarenhet. Den kommitté, som af regeringen den $\frac{20}{3}$ 1906 nedsattes för revision af arbetarlagstiftningen, har också nyligen i princip beslutit förorda införandet af obligatorisk sjukförsäkring. I samma riktning har den år 1904 tillsatta invaliditets- och åldersförsäkringskommittén i sitt år 1908 afgifna betänkande VI uttalat sig också vidkommande sjukförsäkringen.»

»Jag kan icke underlåta att härutöfver framhålla, att i Finland behofvet af en obligatorisk sjukförsäkring gör sig mindre gällande än i Sverige i fråga om de synnerligen behjärtansvärda sjukdomsfall, som

vållats genom olycksbändelse, i ty att vi hafva en karenstid af endast sju dagar emot Sveriges sextio.»

Ang. lag om sjukkassor.

(Forts.)

»Jag vill erkänna, att jag för 20 år tillbaka (jag arbetade då såsom statistiker i 1889 års arbetareförsäkringskommitté) stod tveksam inför frågan, om vi i Finland då borde införa allmän obligatorisk sjukförsäkring och ansåg för min del, att det vore riktigast att sätta in den sociala försäkringen med en effektiv olycksfallsförsäkring på tvångsprincipens grund samt någon tid framåt nöja oss med en reformerad sjukkasseorganisation. Numera har jag icke något tvifvel om att tiden redan länge varit i Finland mogen för denna reform.»

»Det är min fulla och fasta öfvertygelse, att den obligatoriska sjukförsäkringen, som bildar den breda och fasta basen för all socialförsäkring, icke kan utan betydande men för samhället och speciellt dess ekonomiskt svagaste klasser undvaras. De frivilliga sjukkassorna draga i regeln till sig endast de bäst situerade inom arbetareklassen och närmast högre samhällsskikt. Hvar de ekonomiskt svagaste elementen tillhöra ifrågavarande kassor, beror detta därpå, att kassorna ej äro frivilliga, utan tvångskassor (fabrikskassor). Talet om ansvarskänslans utveckling m. m. speciellt i de fria kassorna är i dylika fall ej berättigadt. Men oberättigadt är jämväl talet därom, att den obligatoriska försäkringen vore ägnad att kväfva ansvarskänslan och stäcka det ekonomiska uppåtsträfvandet. Erfarenheten talar ett alldeles motsatt språk. Den obligatoriska sparsamheten väcker den ekonomiska reflektionen, den obligatoriska omsorgen för framtiden (vid inträffande minskning eller förlust af arbetsförmåga) uppammar frivillig sådan utöver det alltid knappa mått, som utmättes vid obligatorisk försäkring.»

»I Sverige med dess tätare befolkning, dess bättre kommunikationer och läkarvård, större allmänt välstånd, bättre ordnade arbetarförhållanden och långt mera utvecklade sjukkasseeväsende låter sig tvifvelsutän den obligatoriska sjukförsäkringen ojämförligt lättare genomföras än i Finland.»

»Af det anförda torde framgå, att jag för min del likaväl i stöd af de ledande synpunkterna i den sociala försäkringen som af de erfarenheter, hvilka alla redan vunnits på dess område, i hem och utlandet, alldeles afgjort ställer den obligatoriska sjukförsäkringen framom den frivilliga, samtidigt som jag skattar högt den senares uppfostrande betydelse att verka såsom en kompletterande försäkringsform. Jag tillåter mig särskildt betona, att den erfarenhet, som ernåtts i Tyskland under den långa tid den obligatoriska socialförsäkringen redan där funktionerat, varit synnerligen gynnsam. Där har icke höjts någon röst af betydelse, som skulle yrka på en omläggning af själfva grunden för den obligatoriska sjukförsäkringen. Reformyrkandena afse allenast att skapa en intimare och ledigare samverkan emellan de olika grenarna af Tysklands imposanta socialförsäkring. Bekant är det uttalande förre statssekreteraren greve Posadovskij just i denna fråga år 1903 afgaf i tyska riksdagen: »Om vi i dag skulle ställas inför uppgiften att skapa det system vi hafva, så skulle ingen förnuftig människa tänka på att åvägabringa en särskild sjukförsäkring, en särskild olycksfallsförsäkring och en särskild invaliditets- och åldersförsäkring; det gäller ju dock tre fysiologiska tillstånd, hvilka nära

Ang. lag om sjukkasor. sammanhänga med hvarandra och därför borde alla hafva en enhetlig organisation.»

(Forts.)

Detta är två de förnämsta fackmännen i Norden på detta område, som jag vändt mig till för att få höra deras omdömen i denna fråga.

Till sist vill jag bemöta ett påstående, som naturligtvis kommer fram, och det är, att industrien icke skulle kunna bära de bördor, som jag föreslagit skulle läggas på densamma. Sammalunda var talet i Tyskland, då Bismarek genomförde sin reform därstädes. Men hur har den tyska industrien burit socialförsäkringens börda, som nu snart är uppe vid 1 miljard mark om året? Med den största lätthet. Genom tyska finansministeriets försorg har verkställts en undersökning inom alla yrken i Tyskland beträffande arbetslönerna, och visade det sig, att lönerna under denna tid stigit ofantligt, i många fall fördubblats, och att stegringen af arbetslönerna i Tyskland är större än i något annat industriland. Förutom denna stegring af arbetslönerna visa handel och industri ett ofantligt uppsving. Jag vill icke trötta herrarna med för många siffror, utan skall endast anföra några få. I tyska riksbanken var omsättningen 1897 142 miljarder och 1907 229 miljarder kronor. Vinsten var 1897 19 miljoner och 1907 52 miljoner kronor. I de tyska sparkassorna utgjorde inestående medel år 1900 8,84 miljarder och 1906 13,41 miljarder kronor, alltså 4½ miljarders besparing på 6 år. I de tyska lifförsäkringssällskapen voro försäkringsbeloppen 1897 6,7 miljarder och 1906 10,54 miljarder kronor. År 1901 voro 6,6 miljoner yrkesarbetare inskrifna och 1907 7,9 miljoner. Arbetslönerna voro 1901 5,5 miljarder och 1907 8,4 miljarder kronor.

Inför denna betydliga utveckling måste man säga, att den tyska industrien icke blott kunnat gladeligen bära socialförsäkringens bördor, utan man kan äfven våga det påståendet, som framställts af amerikanska nationalekonomer, att arbetarförsäkringen i Tyskland varit en häfstång för hela industrien och landets utveckling. Det är ock med stolthet som tyskarna nu kunna påvisa, att deras tanke på den sociala omsorgen för arbetarna nu gått ut segrande öfver världen och bekräftar sanningen af den etiska lagen, att rättfärdighetskraftvets tillfredsställande höjer ett folk.

Mina herrar! Med de åsikter, som jag här utvecklat, mån I icke förvåna Eder däröfver, att jag för min del, herr talman, yrkar afslag på föreliggande Kungl. Maj:ts proposition nr 204.

Sedan herr vice talmannen öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, lämnades ordet till

Herr Zetterstrand, som anförde: Herr talman, mina herrar! Sjukkasväsendet i vårt land har utvecklats under nästan obunden frihet. 1891 års sjukkaselag är väsentligen endast en registreringsförfattning och innehåller högst få materiella bestämmelser. De bidrag, som staten lämnat till sjukkasväsendet, hafva varit jämförelsevis små och endast afsedda att vara bidrag till förvaltningen af sjukkasorna. Oafsedt allt detta har sjukkasväsendet nått en hög grad af utveckling, och detta i all synnerhet efter det år 1899 statens bidrag till sjukkasorna ökades. Sedan den tiden har antalet medlemmar i de

olika sjukkassorna ökas, så att de numera, såsom vi nyss hörde, uppgå till nära 600,000 personer och sjukkassornas fonder uppgå till öfver 11 miljoner kronor. Hvad som särskildt förtjänar beaktande är, att under de sista åren tillströmningen till sjukkassorna i medeltal utgjort 50,000 personer.

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

Emellertid hafva tidt och ofta önskemål uttalats om, att statens bidrag skulle ökas. Frågan härom förekom vid 1902 års riksdag, men afslogs då af Riksdagen. På samma gång uttalade man emellertid starka sympatier för densamma och det framhölls tillika, att om bidragen skulle ökas, borde man begagna tillfället att reformera sjuk-kasseväsendet. Med anledning häraf tog regeringen saken om hand, och den första fråga regeringen då hade att göra sig var, huruvida en blifvande lagstiftning skulle fotas på grundsatsen om tvångsförsäkring eller afse att ordna det frivilliga sjukkasseväsendet. I den proposition som nu framlagts för Riksdagen har civilministern uttalat sig ganska vidlyftigt rörande denna omständighet. Jag vill endast ur hans anförande återopå, att han sagt, att han är benägen att principiellt gifva det obligatoriska sjukförsäkringssystemet ett visst företräde framför ett på frivillighet grundadt, och således förutser, att det förra systemet kommer att framstå såsom slutmålet för den sociala sjukförsäkrings ordnande. Vidare framhåller han, att ett genom en ny lagstiftning och andra åtgärder från statens sida främjad frivilligt sjukkasseväsen icke anses utgöra ett hinder för framtida genomförande af obligatorisk sjukförsäkring. Herr civilministern har emellertid icke ansett tillrädligt att införa obligatorisk sjukkasseförsäkring, utan att en sådan sträfvan uppbares af en öfvervägande folkmening och framför allt icke i strid mot en tämligen kompakt folkmening. I stället har han gjort sig den frågan: Hvad skulle ett undanskjutande af ny lagstiftning och andra åtgärder till denna verksamhets ordnande och främjande i afvaktan på genomförandet af en obligatorisk sjukförsäkring innebära för samma verksamhet, och han besvarar denna fråga med, att ett sådant tillvägagående skulle hämma den snabba och högst lofvärda utveckling till större samhällsnyttighet, hvori vårt sjukkasseväsen befinner sig. Herr civilministern har vidare sagt, att det är tvifvelaktigt, om ens den nuvarande ståndpunkten skall kunna bevaras under den troligen icke ringa tidrymd, som ett genomförande af obligatorisk sjukförsäkring skulle taga i anspråk.

Med anledning häraf har regeringen ställt sig på det bestående grund och tagit till sin uppgift tvenne saker, nämligen att *stödja* sjukkasseväsendet och att söka *reformera* det. Stödja sjukkasseväsendet har regeringen velat genom att gifva detsamma större statsbidrag, men detta skulle då icke, såsom hittills, vara uteslutande förvaltningsbidrag, som skulle utgå allenast på grundvalen af antalet af en sjukkassas medlemmar, utan det skulle i stället utgå efter flera olika grunder, dels i förhållande till medlemsantalet, dels i förhållande till det antal dagar, under hvilka kassa lämnat sjukbidrag, och dels i förhållande till kostnaderna för sjuk- och läkarvård, som kassa skulle lämna sina medlemmar in natura. Samtidigt som beloppet af statens bidrag skulle ökas och ett varaktigt stöd sålunda kunna lämnas sjukkassorna, har man också velat reformera desamma. Det är nämligen en känd och

Ang. lag om erkänd sak, att denna utmärkta rörelse har vissa afvigsidor. En af sjukkassor. dessa är, att det i vissa fall utdelas alltför hög begravningshjälp. (Forts.) Denna höga begravningshjälp kan icke vara ett lämpligt appendix till sjukkassorna, ty den tangerar försäkringsväsendets område och bör bedömas efter dess principer. Det har sålunda föreslagits att begränsa denna begravningshjälp, och utskottet har i detta afseende förordat en ytterligare begränsning. En annan sak är, att det mycket ofta förekommer, att en och samma person är medlem af flera kassor, och detta kan icke vara riktigt. Man kan tänka sig, att sådana ytterligheter kunna uppstå, som att t. ex. hundra personer teckna sig som delägare i kanhända fyra olika sjukkassor och sålunda få statsbidrag för alla fyra. Dylika missförhållanden böra motarbetas, och utskottet har därför anslutit sig till principen, att samma person i regel endast får vara medlem i en sjukkassa. Vidare har det föreslagits bestämmelser, som skulle göra sjukkassorna bättre ägnade att främja sjuk-kasserörelsens sociala uppgifter. Dit är att hänföra bestämmelsen om att sjukhjälp icke skulle få sättas lägre än 90 öre pr dag, och vidare att sjukhjälp icke skulle få utgå mindre tid än 90 dagar per kalenderår; vidare att kassorna i allmänhet icke skulle hafva mindre medlemsantal än 100 personer; vidare att det skulle vara fasta afgifter och att fondbildning skulle äga rum, och vidare det, att, i stället för att kassorna subordinera under en mängd myndigheter landet rundt, de skulle sammanföras under en gemensam tillsyningsmyndighet, som vid sidan af sig skulle ha att anlita en nämnd, utsedd från kassamedlemmarna själfva.

Dess principer: att ställa sig på det beständes grund samt att stödja sjukkasväsendet och reformera detsamma, har utskottet ansett riktigt. Vi ha sålunda inom utskottet i allt hufvudsakligt biträdt Kungl. Maj:ts uppfattning. När vi det gjort, ha vi beträffande frågan om obligatorisk försäkring uttalat oss så, »att frågan icke nu gäller, huruvida teoretiskt och i allmänhet tvångsförsäkring bör tillerkännas företräde framför frivillig sjukkasverksamhet. Utan frågan bör rätteligen ställas sålunda: är det med afseende å våra förhållanden och med hänsyn till dessa förhållandens gestaltning för närvarande riktigt att nu för obestämd tid afvisa tillgodoseendet af vår frivilliga sjukkasrörelses erkänt starka behof af förbättrad lagstiftning»? Och den frågan har utskottet besvarat nekande samt vidare tillagt det, att »i mån som socialförsäkringsuppgifterna nalkas sin lösning, skall säkerligen också frågan om sjukförsäkringstvänet skrida framåt, och, om ej förr, skall den, sedan en eller flera af berörda uppgifter ordnats, stå inför sitt definitiva afgörande».

Med hvad jag nu sagt, vill jag på intet sätt polemisera mot den aktade föregående talarens anförande eller åsikt — jag vill ge mitt fulla erkännande åt det stora intresse han visat och det stora arbete han nedlagt, när det gällt denna frågas lösning, och på samma gång vill jag vitsorda hans — oaktadt hans stora skiljaktighet i uppfattningen — alldeles fullkomligt lojala uppträdande under ärendets förberedning inom utskottet. Emellertid förefaller det mig, att vi här icke gärna kunna komma med en jämförelse mellan Tyskland och Sverige, ty det är ju så stor skillnad mellan dessa båda länder både med afseende å

deras resurser och i andra hänseenden, t. ex. vårt lands stora utsträckning i förhållande till invånarantalet.

Vidare vill jag säga, att jag också inser, att ett samband förefinnes mellan olycksfallsförsäkring, invaliditets- och sjukförsäkring, men att jag icke är alldeles öfvertygad om, att inkörsporten bör förläggas på sjukförsäkringens område.

Han har vidare åberopat flera utlänningars omdömen, men med all respekt för dem tror jag, att vi själfva något bättre än de kunna bedöma, hvad som för närvarande i vårt land är lämpligast, äfven om dessa personer äro mera teoretiskt skickliga att behandla frågan än hvad vi äro.

Slutligen vill jag säga det, att den förändring i sjukkasselagstiftningen, som här är ifrågasatt, alldeles icke är ägnad att utgöra ett hinder för en framtida omläggning af vårt sjukkasseeväsende, utan tvärtom är den efter mitt förmenande ägnad att underlätta en framtida öfvergång till obligatorisk försäkring, därest sådant anses lämpligt. Om nämligen denna lagstiftning nu kommer till stånd, är det väl otvifvelaktigt, att antalet medlemmar i de frivilliga sjukkassorna kommer att år efter år stiga och stiga betydligt, och ju större detta antal är, ju lättare blir det att, om det visar sig önskligt, åvägbringa obligatorisk försäkring, omfattande stora grupper.

Den omständigheten, att man här kommer med en del materiella bestämmelser, skall vidare medföra, att kassorna få större uniformitet och bättre förmåga att fylla sina sociala uppgifter. Och när de på så sätt blifvit bättre skickade att fylla sina uppgifter och mera likartade, skall äfven detta enligt mitt förmenande underlätta en öfvergång till socialförsäkringen.

På desa grunder, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag, och jag tror, att det vore lyckligt om Riksdagen biträdde det samma, och att detta skulle hälsas med glädje i tusen hem.

Uti detta anförande instämde herrar *Vahlquist, Pettersson* i Södertälje, *Pettersson* i Bjälbo, *Fornander, Söderberg* i Hobbarn, *Andersson* i Bråborg, *Svallingson*, friherre *Lagerfelt, Petersson* i Kvisberg, *Mallmin, Leander, Carlsson* i Solberga och *Andersson* i Hägelåkra.

Härpå yttrade:

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet grefve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Efter herr Zetterstrands anförande har jag mycket litet att tillägga. Ej heller jag skall på något sätt polemisera mot den förste ärade talaren. Jag är för min del alldeles öfvertygad om, att denna kammare icke skall bifalla hans yrkande, hvarigenom omkring en half miljon människor i detta land — jag vill ej tvista om siffror — skulle se sina mångåriga sträfvan den och förhoppningar gäckade. Och jag är nästan alldeles öfvertygad om, att herr Gibson själf icke skulle önska något dylikt. Jag betraktar honom därför snarare som en bundsförvant än som en motståndare, och jag förmodar, att han ej tar illa upp, om jag säger, att jag antar, att närmaste syftet med hans anförande var att väcka och bidra till höjandet af intresset för

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

den i många hänseenden så betydelsefulla sociala försäkringsfrågan, att få fram den och få den uppmärksammas. Härutinnan stå vi också på samma sida bägge två, oaktadt jag anser, att man nu icke borde försumma att taga detta steg, hvarigenom den så viktiga sjukkasserörelsen skulle få ett väsentligt tillskott och en hjälp, mera omfattande än hittills.

Jag har nu att tacka utskottet för den behandling denna proposition genomgått — det är väl mycket sällsynt egentligen, att ett så omfattande förslag från Kungl. Maj:t förete så få ändringsförslag från utskottets sida. Med afseende å de ändringar, som utskottet föreslagit, vill jag säga, att i de flesta fallen anser äfven jag dem vara förbättringar, och jag ansluter mig till dem. Särskildt vill jag beröra frågan om nedsättningen af begrafningshjälpen. Anledningen till att icke redan jag yrkade på, att den skulle inskränkas mera än till 500 kronor, har, som kanske åtskilliga af herrarna veta, egentligen varit den, att 1905 års kommitté, i hvilken några af våra mest skickliga försäkrings-teknici fått plats, ansåg, att begrafningshjälpen utan risk skulle kunna sättas så pass hög som 500 kronor, och jag drog mig litet grand för att mot bakgrunden af detta uttalande och då jag jämväl betänkte, att en inskränkning eller nedsättning till 200 kronor skulle utöfva sin gifna inverkan på stadgarna för ett betydande antal kassor, jag drog mig, säger jag, något att gå längre i fråga om inskränkning härvidlag. Men jag erkänner fullkomligt, att det är bättre, såsom utskottet har föreslagit. Och så förhåller det sig med de flesta andra af utskottets ändringsförslag. Jag anser, som sagdt, att de i det stora hela innebära en förbättring af Kungl. Maj:ts förslag, och jag har ingenting att invända emot dem.

Herr Tengdahl: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att få börja med att uttala min oförställda beundran och tacksamhet för det storartade arbete, som vår kamrat herr Gibson lagt ned på framförandet af tanken om obligatorisk försäkring. Jag vill emellertid beklaga, att jag för tillfället icke kan komma till samma slut som han, såvidt gäller nu föredragna lag.

Frågan om frivillig eller obligatorisk sjukförsäkring är ingalunda ny i vårt land. Den äldre arbetarförsäkringskommittén hade frågan under ompröfning. Vid förberedandet af nu gällande sjukkasselag dryftades frågan ånyo. Då hade redan Tyskland infört den obligatoriska försäkringen år 1883 och Österrike följt exemplet 1888. De sakkunniga, som förberedt den nu debatterade lagen, säga om den obligatoriska försäkringen följande, som citeras af utskottet på sid. 13: »Obestridligt synes vara, att den obligatoriska försäkringens väg lättare än frivillighetens leder till en tillfredsställande lösning af de problem, som af det sociala sjukförsäkringsbehovet uppställas. Vid tvångsförsäkring kan man gifvetvis snabbare och säkrare bereda dem, för hvilka sjukförsäkringen närmast är afsedd, framförallt de egentliga kroppsarbetarna, delaktighet af försäkringens förmåner», och vidare: »På grundvalen af lagstadgad obligatorisk försäkring mot sjukdom i allmänhet kunna ock jämförelsevis lätt och tillfredsställande former uppbyggas viktiga speciella grenar af den sociala sjukförsäkringen, såsom försäkring mot

snart öfvergående skada till följd af olycksfall i arbetet och moderskapsförsäkring.»

Gentemot detta framhålles visserligen, att den frivilliga verksamheten »på ett i flera hänseenden tillfyllestgörande sätt tillgodoser ett allmänt behof inom vidsträckta lager af befolkningen». Men det poängteras också, att »de nuvarande sjukkassornas verksamhet sträcker sig betydligt utöfver det område, till hvilket obligatorisk sjukförsäkring ansetts böra begränsas». Rätt tolkadt, betyder väl detta, att kassorna sträcka sin verksamhet — hvars gagn ju ingen människa bestrider — högre uppåt i samhället, än den obligatoriska försäkringen skulle göra. Ingen kan väl frestas att tolka detta yttrande så, att man därmed menat, att den frivilliga verksamheten för det första skulle afse hela området för en eventuell obligatorisk försäkring och dessutom ytterligare ett område högre upp i samhällslagen. Verkliga förhållandet är nog det, att den enskilda verksamheten så att säga icke sveper med sig de fattigaste och tyvärr ofta nog mindre förtänksamma, de, som med all sannolikhet bäst behöfva blifva försäkrade. Därtill är sjuk-kasserörelsen alltför mycket en medelklassrörelse, om jag så får säga.

Huru härmed i själfva verket förhåller sig, vet man emellertid ej riktigt, utan har det så att säga endast på känn. Någon statistik finnes icke öfver sjukkasseeffektens lefnadsställningar — förmodligen skall den blifvande tillsyningsmyndigheten låta sig angeläget vara att bearbeta de yrkesuppgifter, som enligt lagen skola lämnas vid inregistrering, så att man får någon klarhet härutinnan.

Inom utskottet förelag ett förslag om att göra ett litet yrkesstatistiskt prof med afseende på en mycket stor kassa här i Stockholm, eventuellt samtliga de kassar, som härstädes åtnjuta kommunalt understöd, men saken afvisades, därför att man »ej hade tid». Öfver hufvud taget har mycket försummats i utskottet, därför att man »icke haft tid». Bland annat har det mer eller mindre öppet erkänts, att lagen kunde varit vida mindre sträng med afseende på inregistrering, men att åtskilligt, som nu upptagits som villkor för inregistrering, kunnat upptagas som villkor för statsunderstöd; men »man hade icke tid att skriva om hela lagen», sades det från något håll.

För att återkomma till frågan om skillnaden mellan den obligatoriska och den frivilliga principen, så erkänna ju de sakkunniga, å sidan 15 i utskottets betänkande, att det »utan tvifvel varit önskvärdt, att sådana bestämmelser kunnat föreslås, som förmått väsentligen underlätta en framtida öfvergång till tvångsförsäkring. Detta har dock icke i större omfattning varit möjligt utan fara att öfver höfvan inskränka sjukkassornas frihet eller tvinga dem till en mera betydande omläggning af deras hittillsvarande verksamhet».

Denna omständighet, att man icke kunnat i större utsträckning föreslå bestämmelser, som kunnat underlätta en framtida öfvergång till tvångsförsäkring, sammanhänger med att regeringen icke tillåtit de sakkunniga att lägga en vidare syn på tingen, utan inskränkt deras uppdrag till att uteslutande omfatta den frivilliga försäkringen.

Utskottet håller nu före — det är på sidan 16 — att »frågan om obligatorisk sjukförsäkring skall af de föreliggande förhållandena i vårt land på socialförsäkringens område tryggt i sin ordning bäras fram

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

till sitt slutliga afgörande». Egentligen förefaller mig detta vara ett ganska förbindande uttalande, efter hvilket det är svårt att fatta, att utskottet ej ens vill vara med om utredning, då det dock äfven för utskottet skymtar fram, att sjukförsäkringstvånget är slutmålet efter »en eller flere» af vissa uppräknade reformers införande.

Nästan alla myndigheter lägga i dagen en, låt vara platonisk, kärlek till den obligatoriska försäkringen. I lagrådet ha tre personer, två justitieråd och ett regeringsråd, förenat sig om ett yttrande, däri det heter så här: »Nekas kan väl icke, att från social synpunkt den obligatoriska försäkringen äger vissa företräden framför den på frivillighetens grund hvilande. Framför allt torde det ligga i öppen dag, att det obligatoriska systemet är bäst ägnadt att effektivt genomföra hvad man först och främst eftersträfvat: att låta sjukförsäkringen omfatta den stora mängden af egentliga kroppsarbetare.»

Herr statsrådet själf är också öfvertygad om den obligatoriska försäkringens stora företräden, åtminstone i teorien. Han säger därom följande: »Det torde kunna sägas, att, alltsedan Tyska riket år 1883 införde sin på försäkringsplikt grundade sjukförsäkring, den meningens mer och mer trängt sig fram, att genom en dylik obligatorisk försäkring ett fullständigare fyllande af den sociala sjukförsäkringens uppgifter ernåddes än genom frivillig försäkring.»

Efter alla dessa uttalanden borde ingen människa kunna ha något emot det skrivelseförslag om utredning af den obligatoriska försäkringens möjlighet, hvarom jag och herr Thylander förenat oss. Egentligen innebär det väl ungefär samma sak som herr Gibsons skrivelseförslag, men vi ha ansett det onödigt att gifva vår upplysta regering en så att säga mera detaljerad pekpinne för den blifvande undersökningen.

Jag kommer alltså att vid föredragning af punkt 2) yrka bifall till mitt och herr Thylanders skrivelseförslag. Detsamma är enkelt och hastigt skrivet, hvarför det ju kan inträffa, att, om någon annan kommer med ett förslag i samma riktning, jag förenar mig med honom i stället. I alla händelser vill jag ha till stånd en skrivelse till Konungen om den obligatoriska försäkringen, hvilken alla människor ju säga sig vara älskare af.

Hvad beträffar själfva det nu föreliggande lagförslaget har jag, om också med tvekan — ja, med stor tvekan, kan jag säga — icke velat påtaga mig någon del af ansvaret för att stjälpa en lag, som är så lifligt efterträdd af dem det gäller, ehuru jag inser, att det visst icke är något mästerverk. Möjligheterna att genom lagen få någon styrsel på hela sjukkasserörelsen äro jämförelsevis små — man tyckes ha satt all sin lit till den blifvande sjukkasseinspektören, till hvilken syssla Kungl. Maj:t dock icke är skyldig att utnämna en person med statistisk-matematisk utbildning.

Nu är att märka, att detta lagförslag har belamrats med en hel mängd bestämmelser från bolagslagen och den fallna föreningslagen, hvilka bestämmelser gifvetvis bort uteslutas, om tiden medgifvit deras bortarbetande — åtminstone borde den saken diskuteras, om icke så bort ske. Därför har jag för min ringa del velat säga ifrån, att, om lagen nu antages, densamma naturligtvis icke får anses prejudicerande

för hvad som bör stå i en ny föreningslag, detta så mycket mindre som den förevarande lagen gäller ett alldeles särskildt slag af föreningar, som till på köpet åtnjuta statsunderstöd. Sjukkassefolket, som begripligtvis blifvit nervöst af 19 års väntan, ha velat ha lagen; det får ytterst taga på sig ansvaret för densamma och dragas med den, om den visar sig vara mindre god. Utskottet har ej haft tid till några grundliga omarbetningar, utan allting har måst gå med snälltågsfart — herr Cavalli är ju känd för sitt raska sätt att föra klubban. Propositionen kom den 3 maj, de sakkunniges förslag utdelades några dagar senare, 1907 års förslag — som ju också har sitt intresse — utdelades den 12, motionstiden utgick den 18, och i dag är det den 28. Man har icke ens haft tid att ge utskottsmedlemmarna ett enda korrektur utom på själfva lagtexten. Hvad denna beträffar, är den långa stycken mycket tung och svårbegriplig, men man får trösta sig med att sjukkasseförbundet kommer att utge en handbok, där lagspråket är öfversatt till mänskligt språk.

Emellertid: jag är icke fast öfvertygad om att sjukkassemblagen lägger hinder i vägen för en blifvande obligatorisk försäkring, och därför går jag med på lagen med de reservationer, som jag afgifvit på några ställen. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag med anledning af Kungl. Maj:ts proposition om ny sjukkassemblag, utom i de punkter där jag reserverat mig.

Herr *Branting* instämde häruti.

Herr *Schotte*: Herr talman! Det kunde kanske vara obehöfligt att ytterligare upptaga kammarens tid under den principdebatt i den här frågan, som så länge pågått, helst då hela ärendet, såvidt jag förstår, ligger väl i denna kammare, men jag tror dock, att frågan om obligatorisk och frivillig sjukförsäkring är af den betydelse för framtiden, att det icke kan alldeles vara ur vägen att några minuter sysselsätta sig med den.

Jag får först säga, att jag i likhet med den förste ärade talaren lifligt beklagar, att den gamla arbetarförsäkringskommitténs förslag icke föranledde mera afseende i Riksdagen än som skedde, och att vi hvarken då eller senare haft någon Bismarck, som kunnat drifva vår sociala försäkring in på sådana banor, på hvilka den länge gått fram i Tyskland, och hvilkas välsignelse där enhvar måste erkänna. Det har emellertid på senaste tiden för den obligatoriska försäkringen uppstått en agitation, som har ådagalagt all möjlig loflig energi. Det är alldeles gifvet, att många af de synpunkter, som därvidlag framförts, äro värda det allra största beaktande. Det skulle emellertid varit lyckligt, om man redan för flera år sedan velat sätta i gång det upplysningsarbete på detta område, som man nu söker bedrifva med alla möjliga medel, och som närmast har till syfte att nu stjälpå det föreliggande kungl. förslaget. Den motion, som är väckt af herr *Gibson* och som i honom fått en varmhjärtad försvarare, är ett ord i sinom tid, och om den för ögonblicket icke kan föranleda till något kammarens beslut eller bör göra detta, så har den dock säkerligen icke väckts förgäfvets. Den har för framtiden en betydelse, som det vore

Ang. lag om
sjukkasessor.
(Forts.)

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

oriktigt och olämpligt att underskatta. Den närmast föregående talaren har dessutom påpekat, med hvilka stora sympatier den obligatoriska sjukförsäkringen är omfattad i de vidaste kretsar af vårt land, och såväl herr statsrådet och chefen för civildepartementet som de sakkunnige, hvilka deltagit i förberedandet af den proposition, som föreligger till afgörande, ha uttalat sig för den obligatoriska sjukförsäkringen som det slutmål, hvarefter vi måste sträfvä, och som är den inkörsport, genom hvilken en mera utarbetad och mera fullkomligt social försäkring i vårt land kan komma fram. Men det går icke an att därför stirra sig så blind på de företräden, som den obligatoriska försäkringen i vissa viktiga afseenden äger, så att man på den grund afvisar det föreliggande förslaget, hvilket dock, enligt hvad jag tror, måste bli till stor nytta för sjukkaserverksamheten i hela vårt land.

Den förste talaren gjorde gällande, och det har sagts från flera håll, att det föreliggande lagförslagets antagande skulle utgöra ett hinder för den obligatoriska sjukförsäkringens införande i framtiden, men detta är ett påstående, för hvilket inga bevis äro presterade. Det har kanske för motståndarna till lagförslaget blifvit en dogm, att ett sådant hinder skulle föreligga, men det är en dogm, för hvilken som sagdt icke presterats några fullgiltiga bevis. Den frivilliga och den obligatoriska sjukförsäkringen äro icke hvarandras motsatser. De kunna trifvas väl vid hvarandras sida. Sjukförsäkringen blir icke fullständig utan dem båda. Det är för närvarande ett viktigt samhällsintresse att taga vara på, att utveckla och i största rimliga mån enhetliggöra den frivilliga och en smula kaotiska sjukkasserörelsen i vårt land. Den behöver med varsam, men på samma gång kraftig hand utvecklas i likformighet, effektivitet och enhetlighet. Allenast därmed kan den anpassas för de ännu större och viktigare uppgifter, som vänta den, eller att bli den hufvudsakliga bäraren af den sociala sjukförsäkringen. Men när det för den närmaste framtiden icke går an eller är möjligt att genomdrifva den obligatoriska sjukförsäkringen, man säge det än så gärna, så är det endast klokt att länka den storartade folkrörelse, som den nuvarande frivilliga sjukkasserörelsen är, och som omfattar bortåt 600,000 medlemmar, in på de bästa möjliga framtidsbanor. Är det steget taget — och jag tror, att det sker genom antagande af förevarande lagförslag — då ha vi en fastare mark att börja vår vandring mot den obligatoriska sjukförsäkringens mål. Den vandringen skulle väsentligen underlättas, om alla de krafter, som nu tagits i anspråk för det ogörliga verket att genast eller om ett eller annat år föra fram den obligatoriska försäkringen, ville visa samma energi, som de ådagalagt för det förevarande lagförslagets förkastande, i fortsatt arbete för den sociala försäkringen i vårt land och dess läggande i görligaste och lämpligaste män på tvångets grund.

Arbetareförsäkringsfrågornas historia i vårt land är föga uppmuntrande. Dess öden borde vara en varning mot att åter börja den mödosamma vandringen med stort tilltagna projekt, som sedan krympa hop till dvärgaföretag. Alla dessa frågor ligga tyvärr hos oss så, att vi måste vara glada, om vi kunna taga ett steg då och ett då, lösa det ena problemet först för att sedan övergå till det andra. Vi måste afstå något från krafvet på enhetlighet för att få åtminstone stommen

till de olika försäkringsgrenarna. Om de blifva mindre planmässiga eller effektiva än man skulle önska, så kunna de sedermera lätt af en stark och klok hand utvidgas och sammanföras och sättas i det riktiga sambandet med hvarandra.

*Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)*

Tillvaron af en väl ordnad frivillig sjukkasseverksamhet måste blifva till fördel vid genomförandet af en på försäkringsplikt baserad. Liksom i andra länder skulle säkerligen en god del af den frivilliga sjukkasseverksamheten befinnas villig och duglig att blifva organ för den obligatoriska försäkringen. Men det äro dessa kassor i ingen mån för närvarande, och de kunna icke blifva det utan att en ny lag, som mera betryggar enbetyggheten och effektiviteten, blir antagen. Ett uppskof af frågan skulle förvisso blifva ett uppskof på flera år, och det tål icke denna fråga. Om jag trodde, att man i ringaste mån riskerade den obligatoriska försäkringen genom att antaga nu föreliggande lagförslag, skulle jag vara synnerligen tveksam. Om jag trodde, att den obligatoriska sjukförsäkringen kunde införas om ett eller två år, skulle jag kanske finna, att reservantens förslag hade åtskilligt för sig. Men så ligger icke frågan. Det kommer otvifvelaktigt att dröja många år, innan man kan genomföra en planmässigt och riktigt ordnad obligatorisk sjukförsäkring i vårt land.

Jag skall tillåta mig ett par anmärkningar i anledning af hvad den förste talaren yttrade. Då han framhöll, hvilken betydande omfattning den obligatoriska tyska sjukkassoförsäkringen nått — i det att 20 procent af den tyska befolkningen voro försäkrade, jag fattade icke rätt, om siffran afsåg den obligatoriska och den frivilliga försäkringen tillsammansagna — så bör det dock uppmärksammas, att man om den frivilliga sjukkassoförsäkringen i Tyskland känner mycket litet. Den arbetar under sådana former och inom sådana samhällsklasser, att man har mycket liten kännedom om, hvilken social verkan den egentligen medför. Och det är ju i alla fall så i Tyskland, att, ehuru man där byggt denna försäkring väsentligen på tvångets grund, det dock finnes vissa skikt af medborgare, som icke komma in under den obligatoriska försäkringen. Det är ju först, när anställningen varat öfver en vecka, som arbetarna äro pliktiga tillhöra en sjukkassa och arbetsgifvaren är skyldig att för dem inbetala bidrag. I Tyskland finnes således skaror af lösa arbetare, som icke komma in under sjukkasselagens bestämmelser. Att förhållandena i vårt land emellertid i detta hänseende äro sämre än i Tyskland är ju gifvet, så länge vi ej ha obligatorisk försäkring; men jag har med hvad jag sagt velat erinra om, att ej heller i Tyskland de mest behöfvande af arbetarna falla under den obligatoriska försäkringen därstädes.

Jag hade, då föreningslagen var före, tillfälle att uttala, att jag icke på något sätt trodde, att denna föreningslags afvisande af denna kammare skulle betyda något äfventyr för sjukkasselagstiftningen. Detta är fortfarande min mening. Föreningslagen afvisades af denna kammare på den grund, att man ansåg, att lagen beträffande ideella föreningar var alltför detaljerad och innehöll alltför många bestämmelser, som icke kunde anpassas på de mångskiftande föreningarna af detta slag. I sjukkassesammanslutningarna är det däremot fråga om en föreningsrörelse, som staten direkt tar i sin tjänst och som

Ang. lag om sjukkasor. (Forts.) staten understödjer med rika bidrag och på hvilka staten följaktligen kan ställa andra anspråk än på den föreningsrörelse, som utöfvas af de ideella föreningarna hos oss.

Det bör icke möta så stora svårigheter med afseende på statsbidraget, om det i en framtid skulle visa sig, att staten icke kan understödja alla de olika slag af social försäkring, som vi hoppas på, utan att staten måste öfverflytta något af detta ekonomiska understöd på andra skuldror. Det bör väl icke möta någon större svårighet att framdeles, om så befinnes påkalladt, få statsbidraget öfverflyttadt på arbetsgifvarna. Det här ifrågasatta statsbidraget blir i allt fall icke större än hvad som motsvarar hvad arbetsgifvarna i andra länder få vidkännas för den obligatoriska sjukförsäkringen för arbetare.

Jag tror i likhet med en föregående talare, att det vore klokt, om kammaren biträdde det skrivelseförslag om framtida obligatorisk sjukförsäkring, som är framlagdt af herrar Tengdahl och Thylander i deras reservation. Till äfventyrs borde detta förslag på något sätt omformuleras i syfte att gifva en impuls till Kungl. Maj:t att vidtaga förberedande åtgärder till främjande af den obligatoriska sjukförsäkringen, i första hand sådana, som omedelbart kunna ifrågakomma. Jag tänker därvid närmast på de kommunala sjukkassor, om hvilka kommerskollegium väckt förslag, och hvilkas tillkomst skulle vara af synnerlig betydelse, icke minst såsom stödjepunkt för den moderskapsförsäkring, som är under utredning af särskilda sakkunniga. Jag torde, då skrivelseförslaget förekommer, få återkomma till denna fråga.

Herr talman, beträffande den nu föreliggande paragrafen yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Palme: Herr talman! Jag har begärt ordet för att något påpeka vådan af, att kungl. propositioner forceras fram i Riksdagens sista timme utan att vara tillräckligt förberedda. För några dagar sedan, 4 dagar efter den dag, som enligt grundlagen är bestämd för Riksdagens afslutande, fingo vi en kungl. proposition i preventivfrågan, en kungl. proposition, beträffande hvilken nog de flesta af oss äro öfverens, att den icke varit tillräckligt förberedd. Hvad den föreliggande propositionen beträffar, så vill jag erinra om, att det i ett ansedt fackorgan nyligen stod att läsa ett meddelande, som icke från något håll offentligt förnekats. Detta meddelande är af följande lydelse:

»I vårt förra nummer uttalade vi vår undran och vårt beklagande öfver, att icke regeringen äfven inhämtat kungl. försäkringsinspektionens utlåtande öfver förslaget till ny sjukkasselag, då det dock borde vara klart, att man, för ett slutgiltigt bedömande af förslaget, äfven måste taga hänsyn till, om bestämmelserna i försäkringstekniskt hänseende äfven hålla måttet. Vi hafva oss för öfrigt bekant, att försäkringsinspektionens chef gjort förfrågan, om inspektionen kunde få yttra sig i frågan, men att detta först afböjdes under förevändning af att remissen icke skulle kunna medhinnas på grund af ärendets brådskande behandling, men ändrades sedermera därhän, att om inspektionen kunde medhinna sitt utlåtande på en vecka, skulle det medtagas, hvilket dock ej kunde af inspektionen accepteras.»

Jag erinrar om lydelsen i 10 § regeringsformen, som säger, att innan ärendena hos Konungen i statsrådet föredragas, skola de genom nödiga upplysningars inhämtande från vederbörande ämbetsverk af den föredragande beredas. Då rörande detta ärende en af de ämbetsmyndigheter, försäkringsinspektionen, som enligt mitt förmenande uppenbarligen bort höras i denna fråga, icke fått tillfälle att yttra sig, har jag icke kunnat underlåta att påpeka detta och framhålla det i kamraren.

Ang. lag om sjukkassor.
(Forts.)

För min egen del anser jag mig i frågans nuvarande läge icke kunna annat än vara med om att godtaga förslaget, till hvilket jag sålunda ber att få yrka bifall. Jag kan ur försäkringsteknisk synpunkt göra detta desto hellre, som utskottet nedsatt maximum för begravningshjälp från 500 kronor till 200 kronor, och jag gör det under förhoppning, att den lag, som vi väl komma att antaga i dag, endast kommer att blifva ett steg fram mot den obligatoriska sjukförsäkringen, som äfven jag anser vara den riktiga.

Herr Thylander: Herr talman! Den föregående talaren har gjort anmärkning gentemot det sätt, hvarpå ärendet behandlats, och därvid särskildt fäst sig vid, att utlåtande icke föreligger från försäkringsinspektionen. Jag känner icke till gången af det sätt, hvarpå Kungl. Maj:t inforrdar sina utlåtanden, men jag vet, att Kungl. Maj:t icke underlåtit att inhämta utlåtanden från kommerskollegium, riksförsäkringsanstalten och därtill också från den stora folkrörelseverksamhet, som det här gäller att reglera. Dessutom vet jag, att vi i utskottet haft att taga del af två promemorior, den ena afgifven af försäkringsinspektören i oktober 1909. Samme man hade också afgifvit en promemoria till civildepartementet i mars 1910. Nu förefaller det mig, att, när försäkringsinspektören haft tillfälle att på sådant sätt taga del af innehållet i de sakkunnigas förslag, att han kunnat afgifva två sådana promemorior, hvilka väl, antager jag, i hufvudsak innehålla hvad försäkringsinspektionen i stort sedt kunnat ha att säga beträffande detta de sakkunnigas utlåtande, det skulle vara märkvärdigt, ifall försäkringsinspektionen, om den verkligen varit angelägen om att afgifva ett offentligt utlåtande, icke gjort det, när den varit i tillfälle att taga del af de sakkunnigas förslag och dessutom uppsatt två promemorior.

Jag tänker, att om försäkringsinspektionen hade sagt: här hafva vi ett utlåtande, som vi önska måtte bifogas utredningen i denna fråga, då skulle säkerligen icke chefen för civildepartementet sagt nej, utan likaväl som han mottagit promemoriorna, då han ansåg dem vara åtminstone af så pass offentlig natur, att de kunnat föreläsas i utskottet, likaväl skulle han hafva mottagit ett sådant utlåtande af försäkringsinspektionen.

Nu säger den föregående talaren, att detta ämbetsverk bort afgifva utlåtande åtminstone om de försäkringstekniska grunder, som bort förefinnas i betänkanudet. Men då ber jag att få påpeka den omständigheten, att den enda punkt, där man möjligen kunde vara berättigad säga, att man bort tillämpa försäkringstekniska beräkningar, var den punkt, som rörde högre begravningshjälp än 200 kronor. Detta

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

har utskottet skurit bort och då bortfaller, synes mig, behovet af ett ämbetsverks hörande rörande sådana försäkringstekniska beräkningar. Men man säger vidare något, som visserligen icke uttryckligen sagts af föregående talare, men som man emellertid eljest brukar framdraga, nämligen att det finnes en särskild typ af sjukkassor, som nu äro under uppsegling, och som möjligen skulle kunna behöfva pröfvas genom försäkringstekniska beräkningar, det är fortsättningssjukkassorna, ty, säger man, dessa äro ett slags invaliditetskassor. Nej, mina herrar, de äro icke invaliditetskassor, utan sjukkassor. På den bogen äro de byggda, och på den bogen arbeta de; den dagen är icke inne, då man behöfver fördjupa sig i den försäkringstekniska matematikens vetenskap för att kunna sköta dessa kassor, och således föreligger icke behovet af utlåtande från försäkringsinspektionen här, och det behöfver icke falla på den nuvarande regeringen såsom ett fel vid behandlingen af ärendet, att icke försäkringsinspektionen satts i tillfälle att bifoga sitt utlåtande.

Då herr Gibson nyss hade ordet, kom en af hans medmotionärer till mig och sade: »Kan du bemöta allt detta, är du duktig». — »Nej», sade jag, »jag ville icke bemöta det, äfven om jag kunde». Jag vill nämna, att herr Gibson genom sin motion och genom det anförande, som han haft här i dag, med sitt strå bidragit till den stack af erfarenheter och förslag, med stöd af hvilka man i en framtid möjligen skall kunna lösa det sociala försäkringsproblemet, och han har gjort det så, att jag anser, att man bör vara honom tack skyldig. För öfrigt vore det lönlöst att ingå på ett bemötande af dessa frågor, ty att bemöta detta på ett sådant sätt, att det skulle lända till fördel för den kungl. propositionens antagande, tror jag knappast vara möjligt och skall icke inlåta mig därpå. Men jag vill dock hafva sagt, att enda skillnaden mellan herr Gibsons uppfattning och min är den, att herr Gibson tror, att han med det material, som han har i sin hand, har bevisat, att vi här i landet skulle vara mogna för att öfverflytta en sjukförsäkring, som vi redan hafva, till den obligatoriska försäkringens grund. Däri kan jag icke dela hans mening. Blotta materialet, som han framlagt, är så skiftande rikt och af så ofantligt rikt innehåll, att man bör kunna förstå, att det tager längre tid än ett år att kunna åstadkomma den förberedelse, som är nödvändig för att därpå kunna bygga en kungl. proposition för sjukkasseversamhet på den obligatoriska försäkringens grund. Jag vill för öfrigt blott hänvisa därtill, att stora reformer i vårt land kräfva lång tid. Vårt folk i dess helhet är konservativt till sin läggning, och denna konservatism har icke minst djupa rötter i den folkrörelse, som skall regleras genom detta förslag, och för min del säger jag, att detta är lyckligt, ty därigenom sättas vi i tillfälle att taga vara på det goda vi hafva och utveckla det i sådan riktning, att, när den dag kommer, då den obligatoriska försäkringen är mogen i dess helhet, det skall blifva lätt att såsom ett led i denna försäkring öfverföra sjukförsäkringen i vårt land, förutsatt att vi få den regulator, som i detta lagförslag ligger på Riksdagens bord. Men om vi i dag säga nej och säga, att vi skola antaga en lag om ett år, och om det sedan klickar, när det året är slut, då hafva vi först och främst fört sjukkasseverk-

sambeten ett år tillbaka, och hvad som sedan blir följden, det kan jag icke säga. Om det sedan nästa år faller därpå, att materialet icke är klart och tydligt utredt, så att man icke vet, hur man skall kunna anpassa denna fråga för våra säregna förhållanden i landet, kommer det att dröja två à tre, ja, kanske ända till tio år, innan tiden blifvit mogen och förhållandena utvecklade sig så, att vi kunna vara säkra om att få en sjukförsäkring genomförd på obligatorisk grundval. Och jag tänker, att det i denna kammare icke skall finnas någon, som vill vara med om att begå ett attentat i sådan riktning mot den neutrala folkrörelse, som, säga hvad man vill, bevisar stat och kommun större tjänster, än här kan omtalas.

Jag tror nu, att jag gör kammaren den största tjänsten genom att icke vara mångordig, och jag skall därför icke längre yttra mig. Jag hade tänkt att hålla ett långt anförande, förutsatt nämligen, att man kunde förutse ett starkt motstånd mot detta lagförslags genomförande. Det synes emellertid, att det här i kammaren finnes en gemensam och stark botten, och att alla här i kammaren skulle vilja vara med om att gifva ett godt och kraftigt handtag genom att antaga lagförslaget. Därför skall jag sluta med att såsom en, den där har sin verksamhet därnere på botten i de djupa lagren, där man fanlar hit och dit i denna stund, sluta med att bringa den hälsningen till denna kammare, att man med glädje skall hälsa det ögonblick, då man får denna lag, åtföljd af de öfriga kungl. förslag, som ligga här på bordet, och jag kan äfven garantera, att sjukkasserörelsen kommer att göra allt, hvad på densamma ankommer, för att så handhafva lagen, att det efter ett eller annat år skall visa sig, att verkningarna af densamma blifva goda. Jag hyser icke den meningen, som herr Tengdahl uttalat, att förslagens verkningar skola blifva små; jag hyser fastmera den meningen, att de komma att blifva stora, om de också icke komma att blifva så stora, som om vi nu i detta ögonblick kunde antaga en lag om obligatorisk sjukförsäkring.

Jag slutar med att å den stora sjukkasseverksamhetens vägnar uttala den önskan, att kammaren måtte bifalla detta lagförslag och därmed skänka Sveriges största, bästa och vackraste folkrörelse det stöd, hvilket den så väl behöfver. Jag ber att få yrka bifall till förslaget, sådant det kommit från utskottet.

Herr talmannen hade emellertid återkommit och öfvertagit ledningen af förhandlingarna, hvarefter

Herr Furst yttrade: Herr talman! Efter det uttömmande föredrag, som motionären och reservanten herr Gibson nyss höll, skulle det egentligen vara onödigt att komma med flera synpunkter i ärendet, men jag kan i allt fall icke underlåta att framhålla, hvad som för mig varit afgörande för den ställning, som jag intager till frågan. Jag vill från början erkänna, att jag hufvudsakligen betraktat denna fråga från socialförsäkringssynpunkt, och jag har då icke kunnat finna annat, än att det föreliggande förslaget icke håller måttet. Jag vill visst icke förneka den stora betydelse, som sjukkassaväsendet haft för stora befolkningsslager inom vårt samhälle och icke heller det berättigade däri,

Aug. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

att staten under vissa villkor lämnar bidrag till denna rörelse, men ett kunna vi alla vara ense om, nämligen att en socialförsäkring icke kan byggas på annat än försäkringspliktens grund. Vid en debatt i denna kammare för ett par år sedan, då det var fråga om obligatorisk olycksfallsförsäkring, hade jag tillfälle att framhålla det nära sammanhanget mellan vissa olycksfall och yrkessjukdomarna, antingen dessa nu förekomma bland de rena industriarbetarna eller bland andra yrkesarbetare. Liksom ett flertal af olycksfall hafva sin orsak i de förhållanden, under hvilka arbetarna sysselsätta sig i industrien, de lokala förhållandena, maskiner och redskap, på samma sätt hafva yrkessjukdomarna sin orsak i de med yrkesutöfningen förenade missförhållandena, och bägge slagen, vågar jag påstå, såväl olycksfallen som yrkessjukdomarna, torde till afsevärd del kunna förebyggas genom åtgärder från industriens eller yrkesutöfvarnas sida, hvarför det synes mig uppenbart, att, då man ju allmänt omfattat och erkänt den tanken, att industrien är ansvarsskyldig och skall draga konsekvensen af olycksfall i arbetet, industrien ju på samma sätt äfven bör draga de ekonomiska konsekvenserna af yrkessjukdomarna, och således taga hand om de arbetare, hvilkas hälsa blifvit förstörd genom yrkessjukdom. Det är ju äfven tydligt, att en stor mängd såväl olycksfall som sjukdomar drabba arbetarna oberoende af yrkesutöfning, och att således denna del skall täckas genom arbetarnas egna tillskott. Nu är det ju så, att denna kammare uttalat sig för en obligatorisk olycksfallsförsäkring, som skulle omfatta vidare lager, än hvad med nu varande ersättningslag är fallet, och denna synpunkt har ju äfven häfdats af kommerskollegium, det ämbetsverk, som haft att yttra sig öfver det tilltänkta förslaget rörande omändring af lagstiftningen rörande ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete. Jag vill då här framhålla som min åsikt, att, om en sådan obligatorisk olycksfallsförsäkring genomföres, ett samarbete blir nödvändigt mellan sjukkasseeväsendet och riksförsäkringsanstalten som representant för olycksfallsförsäkringen. Den svårighet, som vid den obligatoriska olycksfallsförsäkringen ligger i öfvervakandet af alla de små öfvergående skadorna, kommer med säkerhet att inverka så, att en sådan obligatorisk olycksfallsförsäkring nästan omöjliggöres, därest man icke kan finna organ, som kunna tjänstgöra på de olika orterna för att öfvervaka och leda förhållandena i afseende på dessa olycksfalls första förlopp.

En sådan uppfattning har äfven gjort sig gällande i kommerskollegium. Det heter i det utlåtande jag nyss nämnde: »Men om sålunda en förkortning af den nuvarande karenstiden måste anses vara af principiella skäl påkallad, kan det dock enligt kollegii åsikt för tjäna att tagas i öfvervägande, huruvida tillräckliga skäl föreligga för, att i fråga om de båda första månaderna efter olycksfallet föreskrifva försäkringsplikt, eller om det icke vore lämpligare att endast stadga, att ersättning härunder skall af arbetsgifvaren lämnas, men öfverlåta åt vederbörande arbetsgifvare att försäkra eller icke försäkra risken i fråga. På så sätt skulle arbetsgifvarna blifva i tillfälle att öfverlåta den dem härunder åliggande ersättningsskyldigheten till af dem upprättade eller understödda sjukkassor och sålunda ifrågavarande förhållanden kunna ordnas på det mest ändamålsenliga sättet.»

Det praktiska ordnandet af en sådan obligatorisk försäkring förutsätter enligt min uppfattning ett nära sammanhang just mellan sjuk-kassorna och olycksfallsförsäkringen, och det är därför att jag icke kunnat finna annat än att det föreliggande förslaget ej tar någon hänsyn till denna fråga, som jag principiellt icke kunnat biträda det-samma. När härtill kommer, såsom en föregående talare påvisat, att denna sjuk-kasseförsäkring för närvarande ligger på för högt plan och icke omfattar just de fattigaste och sämst ställda arbetarna, när vidare detta förslag innebär den ur statsekonomisk synpunkt oriktiga bestä-melsen, att äfven förmögnare personer tillhörande sjuk-kassor kunna erhålla bidrag af staten, och när det slutligen icke lämnas någon fullt nöjaktig utredning öfver de ekonomiska kostnader, som staten med denna försäkring ikläder sig, kan jag, herr talman, icke biträda det kungliga förslaget, utan yrkar afslag å såväl detta som utskottets hem-ställan.

*Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)*

Herr Hagberg: Herr talman, mina herrar! Det förslag till lag om sjuk-kassor, som här föreligger, har åtskilliga förtjänster och torde vara värdt att vinna Riksdagens bifall. Det synes emellertid, som om det vore skrifvet med för liten hänsyn till de små sjuk-kassorna, hvilka dock utgöra det ojämförligt största antalet af våra sjuk-kassor. Af om-kring 2,400 registrerade sjuk- och begravningskassor hafva omkring 1,800 mindre än 200 medlemmar. För dessa mindre sjuk-kassor är den föreslagna lagen alltför vidlyftig. Under det att den nu gällande sjuk-kasselagen innehåller blott 16 paragrafer, har den föreslagna nya, som synes, svällt ut till icke mindre än 118, af hvilka ett 90-tal på ett obehagligt sätt påminna om den häromdagen fallna föreningslagens. För de mindre sjuk-kassorna, hvilkas styrelseledamöter och revisorer för den goda sakens skull mot liten eller ingen ersättning utföra sina upp-drag, kan det icke vara angenämt att få öfver sig en så vidlyftig och svår-förståelig lag, hvilken de till punkt och pricka måste känna, enär den med böter från 5 till 1,000 kronor botar dem, som öfverträda eller underlåta att fullgöra de bestämmelser, som finnas i en hel del af dessa paragrafer.

I lagförslagets 4 § förekommer den bestämmelsen, att sjuk-kassa för att vinna registrering skall bestå af minst 100 medlemmar. I den nuvarande lagen är minimiantalet medlemmar 25. Skulle det kung-liga förslaget i fråga om medlemsantalet af Riksdagen antagas, så blir det så, att af landets registrerade cirka 2,400 sjuk-kassor icke mindre än omkring 1,000 komma i den belägenhet, att de kunna förvägras registrering och de därmed följande förmånerna. Visserligen heter det längre ner i samma paragraf, att »därest enskilda omständigheter därtill föranleda, kan registrering beviljas jämväl sjuk-kassa med mindre medlemsantal än nyss nämnts, dock ej under 25.» Det synes mig dock, som om det icke vore riktigt att ställa inemot hälften af landets nu existerande registrerade sjuk-kassor i en sådan ställning, att det skulle bli beroende på tillsynesmyndighetens godtycke, om de skulle vinna registrering eller icke. Med anledning häraf har jag tagit mig friheten väcka en motion i ärendet, afseende att minimi-antalet skulle bestämmas till 50 i stället för till 100. Jag föranledes

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

därtill äfven af den omständigheten, att jag har mig bekant, att sjuk-
kassor med ett medlemsantal af 50 till 100 utan svårighet fullgöra
samma prestationer gentemot sina medlemmar som de stora mot sina.
I regeln är icke heller deras stabilitet mindre. Det finnes enligt sta-
tistiken en hel del sjukkassor med öfver 100 medlemmar, hvilkas eko-
nomiska förhållanden äro rätt svaga, likaväl som det finns kassor
med 50—100 medlemmar, hvilkas ekonomiska ställning är stark. En
stor del sjukkassor med mindre medlemsantal än 100 har också be-
drifvit sin verksamhet uti flera tiotal af år. Somliga kunna till och
med räkna en tillvaro af ett eller annat århundrade. Detta tyder på,
att ett medlemsantal mindre än 100 icke behöfver innebära bristande
stabilitet hos en sjukkassa. För en mindre såväl som för en större
sjukkassa förefinnes det åtskilliga möjligheter att anpassa sig efter om-
ständigheterna, så att någon fara för obestånd icke behöfver uppstå vid
inträffande större sjukdomssiffror. Den kan höja afgifterna, göra en
extra uttaxering eller minska understödet. Erfarenheten har visat, att
sjukkassorna sällan behöfva tillgripa sådana utvägar, men om stad-
garna gifva styrelsen rätt att vidtaga sådana åtgärder, så finnes möjlig-
het att reglera kassans storlek efter som omständigheterna kräfva. Då
det naturligtvis kommer att åligga tillsyningsmyndigheten att tillse,
att dylika möjligheter vederbörligen utnyttjas, så synes det mig, att
icke minsta risk finnes att medgifva minimiantalets bestämmande
till 50.

Jag fruktar, att det icke är stor utsikt till framgång för min
motion, men då jag af utskottets utlåtande icke finner mig rubbad i
min öfvertygelse, att det icke kan vara riktigt att ställa ett så stort
antal af Sveriges sjukkassor, hvilka hittills ostördt fått utveckla sig
och varit till nytta för det allmänna, under sväfvande och godtyckliga
bestämmelser rörande rätten till registrering, så anser jag mig böra
vid behandlingen af § 4 yrka bifall till min motion.

Herr Starbäck: Herr talman, mina herrar! Jag förstår mycket
väl, att det här icke tjänar någonting till att hysa en mot utskottets
majoritet afvikande mening, åtminstone för så vidt man skulle hysa
någon förhoppning att öfvertyga kammarens flertal om att ens mening
är riktig, ty kammarens flertal består ju för närvarande af tomma
bänkar — och regeringen är representerad på samma sätt. Det är
något, som jag för min del måste beklaga, ty om också kammarens
beslut redan på förhand är fattadt, så är denna fråga enligt min me-
ning, om icke den viktigaste af de frågor vi hafva på dagordningen i
vårt land, dock af den beskaffenheten, att det icke finnes någon vikti-
gare, viktig på grund af sin stora räckvidd och sina stora följder i alla
afseenden. Jag vågar påstå, att denna fråga egentligen borde hafva
framkallat en sådan agitation och ett sådant upplysningsarbete i landet,
som på sin tid rösträttsfrågan gjorde. Då jag nu tillägger denna fråga
en sådan betydelse, så må det ursäktas mig, herr talman, om jag, trots
det olämpliga måhända däri med hänsyn till det rikt belastade arbets-
bordet här i kammaren, ändå vågar uppehålla mig vid densamma.

Just därför är det ju som det vore så viktigt att, då vi nu gå
att taga ett steg mot denna frågas lösning, det steget toges i rätt

riktning. Men det är detta, som jag i likhet med hufvudmotionären och dem, som undertecknat herr Gibsons motion, vågar draga i starkt tvifvelsmål.

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

Jag skall icke inlåta mig i någon principdebatt om den obligatoriska försäkringen. Alla äro ju entusiastiska för denna. De sakkunnige, kommerskollegium, riks-försäkringsanstalten, Kungl. Maj:t, statsrådet, utskottet, sjukkassemän och alla de talare, som här uppträdt — alla äro entusiaster för den obligatoriska sjukförsäkringen, så vi få väl anse, att om dess principiella berättigande icke behöfver talas. Men tiden är icke mogen, heter det. Ja, det var precis hvad som yttrades i 1884 års debatt, då Hedins stora motion debatterades här af en motståndare till skrifvelseförslaget. Han sade också: »Vi ha ju ingen brådskan, tiden är icke ännu mogen.» Ja, så har det alltid hetat, och så kommer det alltid att heta med afseende på den obligatoriska sjukförsäkringen under åtskilliga år ännu. Men om nu så är förhållandet, så borde man väl åtminstone hafva försökt att taga fatt på problemet på det sättet, att man bildat en öfvergång mellan den frivilliga och den obligatoriska försäkringsformen, men jag vågar påstå, att detta förslag icke är en sådan öfvergång, utan i stället ett rent hinder rest i vägen för en sund lösning af frågan.

Hvad har nu statsrådet för anledning att efter allt det loftal, som vi hört öfver den obligatoriska försäkringen, ändå icke vilja gå in på den? Jo, han stöder sig på en folkopinion, eller rättare sagt, han säger, att han icke vill i strid mot en bestämd folkopinion föra fram ett spörsmål. Ja, det vore ju frestande att närmare betrakta detta citat ur statsrådets anförande till statsrådsprotokollet. Jag skall dock icke falla för den frestelsen, men det är ju glädjande att konstatera, att herr civilministern åtminstone i detta fall vill försöka stödja sig på en folkopinion. Det vore lyckligt, om han ville göra det äfven i andra.

Herr civilministern hänför sig sedan till Tyskland och har därvid ett högst märkvärdigt yttrande. Det har redan blifvit bemött, men jag kan icke underlåta att till protokollet få antecknad ännu något om detta högst öfverraskande yttrande af herr statsrådet. Det förekommer i den kungliga propositionen, så att jag behöfver endast hänvisa till den. Men jag har haft tillfälle läsa ett uttalande för i år af en af Tysklands allra förnämsta försäkringsmän på detta område, nämligen ordföranden i styrelsen för Landversicherungsanstalt i Berlin, doktor Freund. Han säger:

»Den väsentliga grunden för att i Tyskland såväl de förbundna regeringarna, försäkringsmännen, vetenskapen som den offentliga meningen ställa sig kyliga gentemot en sammansmältning af de tre försäkringsformerna, är enligt mitt förmenande, att genomförandet af denna sammansmältning är förenad med stora svårigheter, då nu en gång de olika organisationerna finnas.»

Han hänvisar äfven till ett citat af statsministern Posadowsky i tyska riksdagen år 1905, hvilket citat jag skall be att få uppläsa — jag minns icke riktigt om det här redan är citeradt, men jag ber i så fall att dock få uppläsa det ännu en gång. Det lyder: »Om vi i dag hade ett rent bord framför oss, så skulle ingen förnuftig människa

Ang. lag om tänka på att skapa en särskild organisation för sjukförsäkring, en för olycksfallsförsäkring och en för invaliditetsförsäkring.»

(Forts.)

Självf säger han, att han anser det nästan dåraktigt (unsinnig) att hålla invaliditets- och sjukförsäkringarna åtskilla. Båda försäkringsformerna höra till sitt innersta väsen tillsammans.

Med ett ord: »Man är i Tyskland icke emot sammansmältning i och för sig, utan på grund af de öfvermåktiga omständigheterna med hänsyn till de redan förhandenvarande organisationerna.»

I samma riktning uttalar sig också i år doktor Kauffmann, president i tyska riksförsäkringsanstalten. Hur då herr statsrådet och chefen för civildepartementet kan ha ett sådant uttalande som det här förut citerade på sidan 118 i den kungliga propositionen nr 204, det är mig obegripligt.

Utskottet pekar på detta och stöder sig dessutom på de sakkunnige och säger då: »Särskildt har betonats, hurusom det icke vore antagligt, att en obligatorisk sjukförsäkring snarligen komme att sträcka sig till alla de skilda befolkningslager, som nu toge del i den frivilliga sjuk-kasseverksamheten.»

Ingen kan förneka, att den obligatoriska försäkringen är just den, som skall nå de svagast situerade, hvilka det ligger i samhällets och statens särskilda intresse att hjälpa och understödja. De sakkunnige säga, att dessa icke tillhöra den nuvarande sjukkasseförsäkringen, eftersom sjukkassorna innehålla just element, som den obligatoriska försäkringen icke kommer att nå. Jag vill därför sätta i fråga, om man icke vid utredningen af denna sak skulle ha ställt problemet på ett helt annat sätt än man nu gjort. Den första frågan vore väl: Skall öfver hufvud taget statsbidrag utgå vid sjukförsäkring? Jag ber att i detta afseende få hänvisa till en tabell i Kungl. Maj:ts proposition nr 202 å sid. 10, där det finnes intagen en liten förteckning angående bidrag »från annat håll» inom en del länder, men den tabellen bör jämföras med eller rättare sagt utbytas mot den, som framlämnats af riksförsäkringsanstalten, hvilken senare tabell är korrekt och tydlig, något, som man icke kan säga om Kungl. Maj:ts. Och se vi på denna senare tabell, som förekommer i samma proposition å sid. 134, finna vi, att hvarken i Tyskland eller Österrike eller Ungern eller Luxemburg eller Nederländerna något bidrag till sjukkasseförsäkringen presteras af staten. Hvad Norge särskildt beträffar, så borde man väl ändå haft rätt att vänta att i en proposition, som framlägges 1910 i riksdagens sista timme, man fått en riktig uppgift angående det norska lagförslag, som antogs i september 1909, men detta är icke fallet.

Det befinnes emellertid, att statens bidrag endast är $\frac{2}{10}$ af premien, och när man nu ser på dessa förhållanden i andra länder, måste man fråga sig: Hvar ha vi den utredning, som visar, att svenska staten skall ge $\frac{1}{3}$ af premien, under det arbetsgifvarna icke skola ge något alls? I Tyskland erlägga arbetsgifvarna $\frac{1}{3}$ af premien — det är nu föreslaget $\frac{1}{2}$ —, i Österrike $\frac{1}{3}$, i Ungern $\frac{1}{2}$ och i Luxemburg $\frac{1}{2}$. Det är ganska märkvärdigt, att svenska staten skall ge $\frac{1}{3}$ och arbetsgifvarna ingenting.

Om man nu emellertid kommit till den slutsatsen, att staten skall ge bidrag, så borde väl den andra frågan vara: Till hvilka skall detta

statens bidrag gifvas? De sakkunnige ha en viss känsla af detta. De säga nämligen, och det har ju också kommit in i deras villkor, att »då staten icke har anledning att med sitt bidrag stödja sådana sjukkasmedlemmar, som äro i den ekonomiska ställning, att de kunna tillförsäkra sig en jämförelsevis hög sjukhjälp, hafva vidare upp- tagits bestämmelser, innebärande, att statsbidrag icke i någon form må utgå för personer, hvilka tillförsäkrat sig en kontant sjukhjälp, öfver- stigande 4 kronor per söckendag». Ja, det är alldeles utmärkt. Man har en känsla af, att de ekonomiskt väl situerade icke skola ha stats- bidrag, och därför sätter man in en bestämmelse om, att de, som få sjukhjälp, öfverstigande 4 kronor per söckendag, icke erhålla statsbi- drag. Tror någon af de sakkunnige eller öfriga, som försvara försla- get, att denna bestämmelse är det allra minsta effektiv? Det vore väl högst märkvärdigt. Om jag vill sjukförsäkra mig och enligt denna lag kan få statsbidrag af 3—4 kronor, blott jag icke åtnjuter sjuk- hjälp till högre belopp än 4 kronor, så skaffar jag mig na- turligtvis icke mera sjukhjälp än just till 4 kronor. I mot- satt fall skulle ju statsbidraget falla bort och premien växa alldeles orimligt mycket mera, än om man hölle sig till 4 kronor. Denna bestämmelse betyder absolut ingenting, den är utan värde. Den betyder endast, att de sakkunnige haft en känsla för, att staten icke skall ge åt ekonomiskt väl situerade, men de ha icke gått pro- blemet in på lifvet och ha icke kunnat lösa det. Utredning saknas om detta. Man har icke reda på, om medlemmarna i de existerande sjukkasorna äro så ekonomiskt situerade, att de böra ha bidrag, eller ej. Man hade väl kunnat tänka sig ett försök åtminstone att göra en sådan utredning och på den grunda några bestämmelser, ty det hade verkligen varit öfvergångsbestämmelser till en obligatorisk sjuk- försäkring. Om vi satte inkomstgränsen till 2,000 kronor för den, som skulle äga rätt till fullt bidrag från staten, kunde man tänka sig, att det bestämdes en regressiv skala för statsunderstöd för dem, hvilkas inkomster uppginge till mellan 2,000 och 3,000 kronor, och att de, som hade öfver 3,000 kronors inkomst, icke ägde rätt att få statsbidrag. Detta hade varit effektivt, och riksförsäkringsanstalten pekar också på detta i sitt utlåtande. Med den föreliggande bestämmelsen äger, så- som en tidning erinrat, excellensen likaväl som statkarlen rättighet till bidrag. Konsekvenserna kunna bli sådana, att den million, som slutligen skall utgå enligt detta förslag år 1911, nog kommer att visa sig alldeles för liten.

Faktum är mellertid, att de ekonomiskt svagast lottade, som sagdt, icke nås af detta lagförslag. Detta har anpassats för ett folklager, som säkerligen i allmänhet ligger betydligt högre än det, som borde genom statsbidrag — om sådant skall finnas — nås och skyddas.

Men samtidigt som statsbidraget sålunda icke kommer dem till godo, som borde få del däraf, så befrias arbetsgifvarna genom detta förslag ifrån $\frac{1}{4}$ af de utgifter, som de förut frivilligt förbundit sig att ge till läkarvård och medicin, ty i och med det, att denna lag stad- gar möjlighet för sjukkassa att få bidrag för läkarvård, så ordna na- turligtvis arbetsgifvarna sina sjukkasor efter denna lag och befrias

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

Ang. lag om från en utgift, som första året nog uppgår till 100,000 kronor, men sjukkassor. säkerligen kommer att växa år från år.

(Forts.)

Under sådana omständigheter får jag verkligen säga, att det förväntat mig orimligt mycket, att under den debatt, som hittills förts i kammaren, ingen af talarna sökt granska själfva kostnadsförslaget — lika litet som man gjort det i debatten utanför Riksdagen — om jag undantager en tidningsartikel af N. V. E. Nordenmark i Aftontidningen, sökt granska, huruvida detta kostnadsförslag verkligen är bärande. Det finnes åskilligt, som tyder på, att detta förslag, som här föreligger, är ett hastverk, och jag kan nu icke underlåta att peka på ett par saker, som visa detta. Om vi se på villkoren för att en sjukkassa skall komma i åtnjutande af 25 öre per medlem för hvarje sjukdag, så finna vi, att det i den kungl. propositionen står så här: »sådan kassa må kunna af nämnda medel tilldelas — — — 25 öre för hvarje sjukdag, söndagar oräknade.» Men i lagförslaget, sådant det föreligger i utskottets utlåtande 15 paragraf 3 mom., heter det: »Sjukhjälp skall minst omfatta vård å sjukhus eller läkarvård jämte läkemedel eller visst belopp i penningar för hvarje dag.» Således fordrar man, att sjukkassa skall prestera hjälp för hvarje dag, men den får själf icke statsbidrag för söndagarna. Detta är nu en sak, som är högst märkvärdig. Jag kan icke förstå denna skillnad, om icke däri ligger erkännande af oförmågan att — genom att taga bort söndagarna i beräkningarna för 25 öre för hvarje sjukdag — räkna om de sakkunniges kalkyl, som lagts som grundval för statsbidraget. Naturligtvis måste hvarje sjukkasmedlem säga sig: Härå lägges jag att hvarje dag gifva ut 25 öre, men jag får icke bidrag för söndagarna. Man är väl lika sjuk den dagen, kan jag tro. Frånräknandet af söndagarna gör icke så litet med afseende på det resultat man kommer till, om man ser efter, hvad statens bidrag blir. Detta ökas därmed ganska mycket.

Nu ha de sakkunnige här framlagt en utredning angående kostnaderna, som Kungl. Maj:t och utskottet stödja sig på, men hvilken enligt min mening är ganska märklig. Om man ser efter i början af propositionen, där det gäller att klargöra, att denna lag är alldeles nödvändig, och att sjukkasväsendet utvecklats så hastigt, att vi icke kunna vänta en sekund, utan måste ha en lag, då finner man, såsom också herr Zetterstrand anført, att medlemmarnas antal år efter år vuxit med ett antal af 50,000, och att det icke dröjer länge, förrän vi äro uppe vid 800,000 medlemmar. Men när vi komma till uträkningen om, hvad staten skall bidraga med, då är det minsann icke någon så storartad tillväxt, då börjar en reducering af antalet sjukkasmedlemmar, som är ganska märklig: man kommer till, att det visst aldrig är en så storartad tillväxt, som man förut sagt. Det heter så här: »Tager man i betraktande, att under de ifrågavarande åren hela den för närvarande blomstrande fortsättningssjukförsäkringen uppstått, och att fortsättningssjukförsäkringen vid 1907 års slut torde hafva haft att uppvisa 20,000 à 30,000 medlemmar, synes man vara berättigad draga den slutsatsen, att anslutningen till de registrerade egentliga sjukförsäkringarna icke ökats, utan snarare i någon mån gått tillbaka under åren 1906 och 1907. Gifvet är äfven, att, med den ganska ansevärd utbred-

ning sjukkaserverksamheten redan ernått i vårt land, man i anseende till den ringa folkökning, Sverige har att räkna med, näppeligen kan vänta sig en alltfört stegrad ökning i sjukkassornas medlemsantal.»

Det har således icke blifvit — i motsats till hvad de sakkunnige och utskottets ärade vice ordförande hafva sagt — en så betydlig ökning är efter år. Emellertid är i alla fall denna ökning ganska besvärande, ty det är gifvet, att om man lägger samma sangviniska syn på dessa förhållanden som i början af utredningen, så måste kostnaderna stiga på ett mycket besvärande sätt. För att komma ifrån detta söka nu de sakkunniga klargöra, att det finnes åtskilligt som gör, att det kommer att dröja ganska länge, innan man kommer att anpassa sig efter denna lag. Därvid måste först erinras om hvad de sakkunniga yttrat på sid. 89 i Kungl. Maj:ts proposition nr 202. Det heter på detta ställe: »Särskildt må härvidlag erinras därom, att, enligt det framlagda lagförslaget, det för registrering minsta erforderliga antalet medlemmar skall utgöra 100 — ehuru undantag härutinnan visserligen kunna medgifvas — att emellertid 30 à 40 % af vårt lands sjukkassor för närvarande icke fylla nämnda mått». Jag får säga, att det är märkvärdigt, att, då det gäller att visa sjukkasserörelsens storlek, man särskildt framhåller kassornas antal, men icke medlemmarnas antal. Förhållandet är ju, att 30 à 40 % af kassorna representera omkring 10 % af medlemmarna. För öfrigt bör det icke vara svårt att komma upp till ett antal af 100 medlemmar, ty såsom de sakkunniga själfva papekat, behöfves det endast en sammanslagning af 2 sådana kassor för att man skall vara uppe i ett antal af 100 medlemmar. Icke kan det väl vara så svårt att åstadkomma en inregistrering i detta fall, ty en jurist bör ju kunna hjälpa sjukkassee folket att få sina stadgar ändrade, och det är ju deras egen önskan, att de måtte komma i åtnjutande af fördelar, som lagen erbjuder, hvarför det nog icke torde dröja så länge, innan de villkor äro uppfyllda, som äro stadgade i lagen.

Man säger också, att de största kassorna äro hindrade, därför att de hafva en så hög begravningshjälp, men de sakkunniga papeka, att denna verksamhet skulle kunna utbrytas, hvilket icke skulle taga så lång tid. Allt, som står här, står för att visa, att antalet sjukkassee medlemmar ej kommer att bli så stort, att det skulle behöfvas något större statsbidrag. Detta resonemang förefaller mig dock konstrueradt — jag ber om ursäkt, att jag har den uppfattningen. Jag skulle med afseende på hela min uppfattning blifva den förste att med glädje hälsa den stund, då erfarenheten komme att visa, att den är felaktig. Jag fruktar emellertid, att så icke kommer att ske.

Så säga slutligen de sakkunniga, när de komma till slutsummorna, att dessa skulle för 1911 uppgå till 1,544,000 kronor och för 1912 till 1,679,500 kronor, men på grund af det antydda resonemanget antages, att dessa siffror nog böra reduceras. Det heter därom: »I huru hög grad detta kan blifva fallet, kan gifvetvis endas *gissningsvis* angifvas, men äro vi härutinnan *benägna att förmoda*, att de ifrågavarande anslagsbeloppen knappast eller åtminstone icke afsevärdt komma att öfverstiga resp. 1,000,000 och 1,300,000 kronor». Dessa uttryck »*gissningsvis* angifvas» och »*benägna att förmoda*» erhålla af utskottet mycket ampla loford, så att utskottet kallar det hela för en ingående

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

utredning och omsorgsfull granskning. Jag får säga, att detta för mig låter sangviniskt. Jag hoppas, att utskottet måtte ha rätt, men jag fruktar motsatsen. Jag skall icke trötta kammaren med att i detalj gå in på ett försök att gå igenom de kostnadsberäkningar, som jag tilllät mig göra, men jag vill säga, att jag tror, att särskildt förslaget rörande söcken- och söndagar väl slutligen måste komma att ändras. Ja, nog går det an att skaka på hufvudet, men de sakkunniga säga, att man härvidlag får beräkna 5,2—6 sjukdagar per år, och det betyder väl ganska mycket i penningar; det är icke värdt att söka komma ifrån den saken, ty det är ett faktum. Men jag skall antaga, att den siffra 2,300,000 kronor för åren 1911 och 1912, till hvilken jag i min kalkyl kommit, är för hög. Jag skall antaga, att 1,000,000 räcker för år 1911. Jag förmodar, att en del af oss väl komma i tillfälle att se, huru riktiga dessa beräkningar kunna vara. Men säkert är, att det icke dröjer många år — i synnerhet om det kommer att gå som denna rörelses förespråkare önska, nämligen att verksamheten må växa med lavinens hastighet — förrän vi komma upp till ett statsbidrag på 3 à 4,000,000 kronor. Jag tror, att det skulle vara ganska märkvärdigt, om man utan vidare skulle vilja gå in på den bogen. Ett bindande af alltför stora statsbidrag vid denna rörelse skulle utgöra det svåraste hindret för en öfvergång till den obligatoriska försäkringen. Jag tror, att denna sjukkasselag just på grund af kostnadsfrågans beskaffenhet är af den innebörd, att därigenom en verklig reform uppskjutes för ganska lång tid framåt. Vi komma att binda den ena gruppen af människor efter den andra vid vanan att erhålla dessa 4 kronor som statsbidrag. Det blir sedan icke lätt att säga: staten har icke råd att offra så mycket på denna försäkring, men det blir nog en gång nödvändigt att säga så, när förr eller senare den försäkring kommer under behandling, där staten måste bli den största bidragsgifvaren, nämligen ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen. Jag kan sålunda endast på denna grund omöjligen vara med på Kungl. Maj:ts förslag.

Jag beklagar, att denna fråga på grund af den instruktion, som de sakkunniga fingo från civilministern, från början måst läggas på ett sådant sätt, att det icke blef möjligt att se till, att öfvergångsbestämmelser till en obligatorisk försäkring kunde komma med. Man kan på denna sak som på så mycket som sker här i landet tillämpa de ord, som en gång fälldes i Första kammaren: när man går att bota statens reffvor, skall man gå därtill som läkaren till sin sjuke fader — med en af vördnad dröjande hand. Man skall vänta, tills tiden är mogen. Men hvem afgör, när tiden är mogen?

Vi ha ett synnerligen dyrt försvar. Det kan icke förnekas, att denna fråga också är en försvarsfråga. Vi hålla på att lösa den på samma sätt som försvarsfrågan, d. v. s. så, att den blir alldeles för dyr, och likväl blir den icke effektivt löst. Denna lag kommer aldrig *åt* de ekonomiskt svagast situerade, den gifver för stora fördelar åt arbetsgifvarne, den blir för dyr.

Herr talman! Jag ansluter mig till herr Gibsons yrkande.

Herr Wavrinsky: Herr talman! Jag ämnar naturligtvis icke inlåta mig på denna fråga i hela dess vidd. Något sådant behöfva

herrarna icke frukta. Men det är särskildt ur en synpunkt, som jag skulle vilja framhålla betydelsen af den motion, i hvilken jag deltagit, endast i största korhet.

Herrarna påminna sig, att 1908 års Riksdag begärde en utredning om moderskapsförsäkring. I det utlåtande, som Andra kammarens tillfälliga utskott då afgaf, heter det: »Att såsom motionären tyckes finna lämpligt inrätta särskilda försäkringskassor för understöd åt barnsängskvinnor torde icke vara till fyllest utan att samtidigt *försäkringsväng* för alla mindre bemedlade kvinnor inom vissa åldersgränser infördes. I länder med högt utvecklade skyddslagstiftning har man ansett, att sjuk- och moderskapsförsäkring böra följas åt, och i öfverensstämmelse härmed i fråga om vissa yrkesgrupper infört *obligatorisk sjukförsäkring*, genom hvilken understöd såsom vid sjukdomsfall beredes äfven barnaföderskor. I uttalanden, som gjorts af med saken förtrogna personer i Tyskland och Österrike, framhålles, att denna kombinerade anordning arbetar tillfredsställande.»

Nu är det en anledning till oro från deras sida, som i likhet med mig anse, att moderskapsförsäkring är en viktig sak, om denna fråga skulle kombineras med den frivilliga sjukkassee försäkringen. Därigenom skulle nämligen moderskapsförsäkringen icke komma att nå de lager, där en moderskapsförsäkring skulle vara af den största betydelse, nämligen de fattigaste, de minst bemedlade. Få torde ha en föreställning om det elände, som de fattiga barnaföderskorna äro underkastade. Jag skall tillåta mig att anföra ett fall, som jag anser böra ådraga sig allvarlig uppmärksamhet. I sin ämbetsberättelse anför fängelsepredikanten pastor Åberg i Jönköping som exempel på den legala fattigvårdens försummelser följande upprörande fall:

»En tjänarinna, som blifvit förförd af sin gifte husbonde, drifves från sin plats, då hon vid jultiden på grund af sitt hafvandeskap ej orkar nämnvärdt arbeta. Hos sina anhöriga, boende i en annan församling, får hon stanna endast en kort tid, enär de frukta, att hon skall falla deras fattigvård till last. Till den församling, där hon tjänat och tydligen hade hemortsrätt, måste hon i slutet af januari återvända. — Där mottages hon icke af någon, icke ens å fattiggården. Om dagarna får hon vistas än hos en, än hos en annan, arbetande för födan så mycket hon förmår. Men nätterna nödgas hon tillbringa under hela februari och mars månader ute i skogen utan annat skydd än skogens träd och sina gångkläder. Ute å marken föder hon den 1 april ett barn och ligger där hjälplös till följande dags afton, då hon händelsevis påträffas. Barnet var då naturligtvis dödt af köld och uteblifven vård. Och när hon å fattiggården, där hon nu först intages, hunnit tillfriskna, häktas hon för att hon sökt *enslighet vid födandet.*»

Personer, som äro förtrogna med sådana förhållanden — fängelsepredikanter, men äfven andra —, veta, att detta icke är något enstaka fall. Jag tror icke, att jag säger för mycket, om jag påstår, att frågan om moderskapsförsäkring är en af de viktigaste sociala frågor, som nu böra lösas; men att den icke löses på den frivilliga försäkringens väg skall man nog gifva mig rätt uti. Hur kan man med godt samvete, kanske för lång framtid uppskjuta med införande af

Ang. lag om sjukkassor. en obligatorisk moderskapsförsäkring, som når de fattigaste kvinnorna, under det man har all möda ospard för att genomdrifva den lag mot preventiva åtgärder, som vi om några dagar ha att behandla?

(Forts.)

Det är således, herr talman, icke minst af bekymmer för att frågan om moderskapsförsäkringen icke kommer att lösas på ett tillfredsställande sätt, som jag, för att icke upprepa hvad förut sagts, instämmer i de anföranden, som här hållits af herrar Gibson, Starbäck och Fürst; detta i öfverrensstämmelse med den motion, som jag med dem afgifvit och till hvilken jag ber att få yrka bifall.

Öfverläggningen förklarades härmed vara afslutad. I öfverrensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner först på godkännande af utskottets förslag till lydelse af 1 § i förevarande lagförslag och därefter på afslag å såväl utskottets förslag till lydelse af nämnda § som ifrågavarande lagförslag i öfrigt; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Som emellertid votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 § i förevarande förslag till lag om sjukkassor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit såväl utskottets förslag till lydelse af nämnda § som ifrågavarande lagförslag i öfrigt.

Omröstningen utföll med 156 ja mot 41 nej; och hade kammaren alltså godkänt 1 §.

2 och 3 §§; öfverskriften till 1—3 §§.

Godkändes,

I fråga om 4 § hade Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

Sjukka skall för att kunna vinna registrering bestå af minst etthundra medlemmar samt i enlighet med denna lag hafva antagit stadgar och utsett styrelse. Därest särskilda omständigheter därtill föranleda, kan registrering beviljas jämväl sjukka med mindre medlemsantal än nyss nämnts, dock ej under tjugufem.

Herr *Hagberg* hemställde i sin motion, nr 313, att Riksdagen ville besluta, att ifrågavarande paragraf måtte erhålla följande ändrade affattning:

Sjukka skall för att kunna vinna registrering bestå af minst femtio medlemmar samt i enlighet med denna lag hafva antagit stadgar och utsett styrelse. Därest särskilda omständigheter därtill för-

anleda, kan registrering beviljas jämväl sjukkassa med mindre medlemsantal än nyss nämnts, dock ej under tjugufem.

*Ang. lag om sjukkassor.
(Forts.)*

I utskottets förslag hade paragrafen erhållit den af Kungl. Maj:t föreslagna lydelsen.

Paragrafen föredrogs, hvarefter

Herr Thylander anförde: Det är denna paragraf, som herr Hagbergs motion afser. Paragrafen stadgar, att sjukkassa för att kunna vinna registrering skall bestå af minst 100 medlemmar. Dock kan efter tillsyningsmyndighetens pröfning registrering beviljas en sjuk-kassa med ett mindre antal medlemmar ända ned till 25.

Nu menar man, att det skulle vara bättre att sätta minimitalet till 50 än till 100. Men det är en sak, som jag skall bedja få påpeka, nämligen en svaghet med afseende på sjukkaserverksamheten, som man borde försöka afhjälpa med tillhjälp af denna lag, och det är att i någon mån få bort det småkasssystem, som existerar öfverallt i landet. Ett småkasssystem kan existera på landsbygden och tolereras vid en och annan liten fabrik, men endast på det sätt, att tillsyningsmyndigheten skall hafva till uppgift att pröfva, huruvida en sådan kassas ekonomiska ställning och statuter äro sådana, att man anser, att kassan kan få tillåtelse att existera. Man måste väl medgifva, att det finnes ett bedröfligt system af småkassor här i landet, när man tager hänsyn till, att det t. ex. i Stockholm finnes icke mindre än 260 kassor, medan det däremot i Köpenhamn, hvarest det finnes ett sjukkasssystem, som är betydligt mera utveckladt än vårt, finnes blott ett 70-tal kassor. Orsakerna därtill äro många. Då man kastar en blick i statistiken, finner man en mängd småkassor med ett litet medlemsantal. Detta bör väl emellertid kunna rättas i folkcentra och i städerna. Utvecklingen bör kunna gå i den riktningen, att det bildas stora kassor i stället för små. Men då det emellertid är så att vi skola understödja sjukkaserverksamhetens utbredande på landsbygden, där det möjligen är svårt att få till stånd så stora kassor som i städerna, har tillsyningsmyndigheten fått rätt att pröfva, huruvida en sjukkassa med ett medlemsantal under 100 skall få inregistreras.

Nu menar man, att tillsyningsmyndigheten möjligen skulle kunna begagna sig af en viss diktatorisk makt och myndighet och därigenom hindra inregistrering af dessa småkassor. Det är emellertid min öfvertygelse, att, med den iinstruktion tillsyningsmän fått, något diktatoriskt i den vägen aldrig skall kunna uppkomma. Jag är öfvertygad om att tillsyningsmyndigheten skall komma i intim verksamhet med sjukkasorna, att den skall på allt möjligt sätt stödja och hjälpa sjukkaserverksamheten, och att tillsyningsmyndigheten också på ett mycket försiktigt och vaksamt sätt kommer att taga hand om dessa småkassor och sörja för att äfven dessa komma att arbeta väl. Utskottet har också i sitt utlåtande framhållit den meningen, att man bör ha fullt förtroende till tillsyningsmyndighetens sätt att handhafva dessa kassor. Och då jag för min del är öfvertygad om, att det icke skall brista i

Ang. lag om sjukkassor. detta fall, liksom jag äfven är öfvertygad om, att det skulle vara till skada, om man satte minimitalet under 100, så skall jag bedja att få yrka bifall till denna paragraf, sådan den är föreslagen af utskottet.

(Forts.)

Vidare anförde:

Herr Hagberg: Då det, såsom jag förut påpekat, förhåller sig så, att omkring 1,000 sjukkassor af 2,400 registrerade skulle komma i den belägenheten, att registrering kunde blifva vägrad dem, om denna paragraf oförändrad bifolles, så ber jag att få yrka bifall till min motion, som går ut på, att en sjukkassa skall, för att kunna vinna registrering, bestå af minst 50 medlemmar eller att i denna paragraf siffran 50 måtte insättas i stället för 100.

Herr Tengdahl: Herr Hagberg har nog rätt i sitt resonemang i det anförande han hade, att undantagsvis man kan konstatera, att en mycket liten kassa kan vara mycket solid, under det att en stor kassa kan vara nära gränsen till insolvens. Men i stort sedt hafva naturligtvis de små kassorna alla chanser för att vara mindre solida än de större under i öfrigt jämställda förhållanden. Därför är det ett stort framsteg att så mycket som möjligt söka öka minimiantalet medlemmar i en godkänd kassa. Ur denna synpunkt anser jag redan 100 vara ett synnerligen lågt tal, och det finnes icke någon anledning att ytterligare nedsätta detta tal, isynnerhet då vederbörande fortfarande hafva befogenhet att i särskildt ömmande fall och då det kan påpekas, att en liten kassa är jämförelsevis solid, hålla sig ända ned till 25 i värsta fall.

Jag begärde egentligen ordet för att påpeka, i fullkomlig motsats till herr Hagberg, att jag anser, att denna paragraf är ganska illa formulerad från regeringens sida. Jag beklagar, att regeringen ingenting gjort för att i denna eller någon som helst annan paragraf tillse, att det vidtages några åtgärder för att påskynda, att åtminstone på de större orterna kassorna blifva större än hvad de för närvarande äro.

Jag har i detta hänseende framställt ett förslag, som blifvit ihjälslaget af utskottet. Det gick ut därpå, att man kunde registrera äfven på större orter en kassa med ett så litet antal medlemmar som 100, men man skulle ha rättighet att såsom villkor för fortsatt statsbidrag fordra, att den efter exempelvis fem år hade ökats i sitt medlemsantal så, att detta uppginge till t. ex. 1 procent af platsens befolkning, under förutsättning att denna procentsats utgjorde mer än 100. I stil med denna tankegång skulle man i Stockholm icke godkänna s. k. öppna kassor (hvilka antaga såsom medlem hvilken person som helst, endast med en viss i stadgarna gifven begränsning utan hänsyn till yrke eller dylikt), om de hade mindre än 3,400 medlemmar. Detta anser jag vara ett något så när normalt minimum för en så stor stad som Stockholm. I Sigtuna däremot skulle det t. ex. icke behövas någon som helst själfständig öppen kassa. I Sigtuna utgör 1 procent af befolkningen endast 7 personer. Men om man i Sigtuna icke kan få upp en kassa på 100 medlemmar, så må man gärna ha en på endast 25 medlemmar, men endast såsom en filialkassa.

Sedan emellertid utskottet slagit ihjäl den tanke, som jag i nämnda riktning hade, har jag icke varit i tillfälle att utveckla den utförligare i någon reservation. Men jag har velat få till protokollet antecknad, att jag anser denna paragraf vara från regeringens sida mycket illa formulerad.

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

Härmed var öfverläggningen afslutad.

Herr talmannen gaf propositioner på dels godkännande af utskottets förslag till lydelse af paragrafen och dels godkännande af den lydelse af paragrafen, som föreslagits uti den af herr Hagberg afgifna motionen; och fattade kammaren beslut i enlighet med den förstnämnda propositionen.

5—7 §§; öfverskriften till 4—7 §§.

Godkändes.

Efter föredragning af 8 § yttrade

Herr Johansson i Stockholm: Herr talman! Tillsammans med herr Tengdahl har jag väckt en motion om, att i sjukkasselagen eller ock genom särskild lagstiftning skulle införas en bestämmelse, som förbjöd arbetsgifvare att förknippa anställnings gifvande med skyldighet att tillhöra viss sjukkassa.

Utskottet har vid sin behandling af denna motion ställt sig välvilligt till hvad däri har anförts och säger bland annat:

»Motionärernas uti motionen i hvad den rörer ofvan återgifna yrkande uttalade mening, att arbetsanställnings förknippande med skyldighet att tillhöra viss sjukkassa, utgör ett missförhållande, delar utskottet så till vida, som det knappast läser kunna tänkas något fall, där det vore att anse såsom i allo befogadt att i fråga om den, som redan är medlem af registrerad sjukkassa, uppställa det villkor för hans antagande i anställning, att han skall inträda i viss sjukkassa.»

Således har utskottet erkänt riktigheten af detta. Men utskottet har vid sin ytterligare behandling af ifrågavarande motion kommit till den uppfattning, att detta är ett område, som ligger utaför den lagstiftning, hvarmed utskottet haft att taga befattning. Jag kan icke inse, att denna motivering för att icke göra något vidare åt saken, än hvad utskottet har gjort, kan innebära något verkligt skäl. Ty hade det funnits god vilja inom utskottet, kan jag icke tänka mig annat, än att en bestämmelse eller ett förhållande, som så intimt sammanhänger med sjukasselagstiftningen, icke skulle befinnas ligga utanför det område, utskottet hade att taga befattning med.

Nu har i hvarje fall föreslagits en bestämmelse i § 8, som säger, att det icke i sjukassestadgar skall få upptagas någon »bestämmelse, som innebär, att tillträde af viss anställning eller inträde i viss förening medför skyldighet att inträda i kassan för den, hvilken redan är medlem af annan registrerad sjukkassa». Detta är ju i och för sig rätt bra, men det täcker icke på något sätt hvad som yrkas i motionen.

Ang lag om
sjukkassor.
(Forts.)

Ty det utgör gifvetvis fortfarande icke något hinder för arbetsgifvare att säga till den, som söker anställning vid en viss fabrik, att: vill du hafva anställning här, eller om öfver hufvud taget jag skall lämna någon anställning, skall du också ingå i den sjukkassa, som finnes på arbetsplatsen.

Af den statistik, som de sakkunniga hafva bifogat sitt betänkande, framgår, att af i denna statistik upptagna öfver 220 sjukkassor 146 sjukkassor hittills haft i sina stadgar en bestämmelse om skyldighet att tillhöra kassa för den, som vinner anställning på viss arbetsplats, men att beträffande de öfriga det icke finnes något sådant stadgande. Det är emellertid alldeles säkert, att äfven i sådana fall, där i sjukkassas stadgar icke finnes någon sådan bestämmelse, arbetsgifvaren likväl har på många platser vid anställnings erhållande fäst en sådan skyldighet att ingå i en på platsen befintlig sjukkassa.

När nu i hvarje fall utskottet har på detta sätt behandlat motionen och icke ansett sig kunna göra något åt denna sak, utöfver hvad som är gjordt, och då tillika tiden är så långt framskriden, att något yrkande om exempelvis återremittering i syfte att få någonting gjordt i den riktning, som afses i motionen, väl icke har utsikt att vinna kammarens bifall, skall jag afstå från något sådant bestämdt yrkande. Men det är dock min bestämda uppfattning, att något bör göras. Och man får väl, om icke förr, så till en kommande riksdag försöka att få ett stadgande, som förbjuder denna oegentlighet, då det nu icke skall finnas möjlighet för arbetare eller för person att vara medlem i mer än en sjukkassa. Det framgår nämligen af § 11, att en del obehagliga konsekvenser skulle uppstå af detta stadgande. Men det är en sak, som man kan yttra sig om, då man kommer till den paragrafen. Herr talman, jag har intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets förslag till lydelse af paragrafen godkändes.

9 och 10 §§.

Godkändes.

11 §.

Kungl. Maj:t hade föreslagit, att paragrafen skulle erhålla följande lydelse:

Medlem af sjukkassa kan icke därur uteslutas af andra grunder, än i stadgarna eller denna lag bestämts.

Stadgarna må ej innehålla, att medlem kan uteslutas på den grund, att han öfverskridit viss ålder, eller att hans hälsotillstånd försämrats, eller att han redan i någon viss utsträckning bekommit sjukhjälp. Ej heller må i stadgarna upptagas bestämmelse, som innebär rätt att utesluta medlem, hvilken tillhört kassan ett år, på grund däraf att han afflyttat från kassans verksamhetsområde till annan ort inom riket, eller medlem, hvilken tillhört kassan fem år, på grund däraf att hans medlemsskap i viss förening eller annat samfund upphört, eller medlem,

hvilken tillhört kassan tio år eller, där han uppnått fyrtiofem års ålder, fem år, på grund däraf att han lämnat visst yrke eller viss anställning. *Ang. lag om sjukkassor.*
(Forts.)

Enligt utskottets förslag skulle förevarande paragraf erhålla denna affattning:

Medlem af sjukkassa kan icke därur uteslutas af andra grunder, än i stadgarna eller denna lag bestämts.

Stadgarna må ej innehålla, att medlem kan uteslutas på den grund, att han öfverskridit viss ålder, eller att hans hälsotillstånd försämrats, eller att han redan i någon viss utsträckning bekommit sjukhjälp. Ej heller må i stadgarna upptagas bestämmelse, som innebär rätt att utesluta medlem, hvilken tillhört kassan ett år, på grund däraf att han afflyttat från kassans verksamhetsområde till annan ort inom riket, eller medlem, hvilken tillhört kassan fem år *eller, där han uppnått fyrtiofem års ålder, två år*, på grund däraf att hans medlemskap i viss förening eller annat samfund upphört eller att han lämnat visst yrke eller viss anställning.

Uti afgifven reservation hade herr *Tengdahl* föreslagit, att sista meningen uti andra stycket skulle lyda sålunda:

Ej heller må (= utskottet) — — — fem år eller, där han uppnått *fyrtio* års ålder (= utskottet) — — —.

Paragrafen föredrogs, hvarefter

Herr *Tengdahl* yttrade: Herr talman! Denna paragraf utmärkte sig från början för en sorts juridisk rotväliska, där ingen människa kunde komma hvarken ut eller in. Man förstod hvad den handlade om; men stort mer var det icke. Sedan har utskottet satt en liten smula fason på paragrafen, så att äfven en vanlig människa kan något sä när hitta rätt i den.

Jag är emellertid skiljaktig från utskottet i en sak. Det är nämligen så, att denna paragraf handlar ju om, under hvilka villkor det skall få bestämmas eller icke bestämmas i stadgarna, att sjukka ska skall hafva rättighet att utesluta personer på grund af vissa uppgifna skäl, och däribland, bland annat, att persons »medlemskap i viss förening eller annat samfund upphört eller att han lämnat visst yrke eller viss anställning».

Den åldersgräns, vid hvilken en person icke skall kunna få uteslutas af dessa anledningar, har utskottet satt till 45 år, därest han har varit medlem i kassan under 2 år. I det afseendet hafva hr J. T. Johansson och jag i vår motion framställt yrkande på, att åldersgränsen 45 år skulle utbytas mot 40 år. Hittills har man sväfvat i en högst obehaglig ovisshet huru det förhöll sig med de olika kassornas bestämmelser angående maximiåldern för inträde. Nu föreligger emellertid — dock tills vidare endast i korrektur — en redogörelse från kommerskollegium angående dessa bestämmelser, och däraf visar det sig, att af 2,386 kassor är det 68, som hafva bestämmelse om maximiåldern

Ang. lag om sjukkassor. under 40 år, men att icke mindre än 240 kassor hafva maximiåldern precis till 40 år, under det att de öfriga hafva en maximiålder, som faller högre upp.

(Forts.)

Då det är så högst afsevärdt många kassor — det är någonting, vill det synas, mellan 10, 12 å 14 procent af alla kassor — som hafva maximiåldern vid 40 år eller därunder, finner jag, att vi hafva haft ganska starka skäl för vårt yrkande, att denna hänsynsgräns, om jag så må kalla den, måtte sättas vid 40 år i stället för 45 år.

Jag tillåter mig, herr talman, att i det stycket yrka bifall till vår motion.

I detta anförande instämde herr *Johansson* i Stockholm.

Vidare anförde:

Herr Zetterstrand: Herr talman! Det kungl. förslaget innebär en inskränkning i sjukkassornas rätt att utesluta medlemmar. Det säges i det hänseendet, att »medlem, hvilken tillhört kassan 10 år eller, när han uppnått 45 års ålder, 5 år, på grund däraf att han lämnat visst yrke eller viss anställning» icke får uteslutas ur kassan. Utskottet har tillmötesgått motionärernas önskan i så måtto, att utskottet satt ner de 10 åren till 5 år. Och med afseende å dem, som uppnått 45 år, beträffande hvilka i det kungl. förslaget stadgats, att de icke skulle få uteslutas efter 5 år, har utskottet sagt, att de icke skulle få uteslutas, om de tillhört kassan i 2 år. Detta är ju ytterligare ett tillmötesgående mot motionärerna. I ett tredje fall har enelertid utskottet icke ansett sig kunna till fullo tillmötesgå motionärerna, nämligen beträffande den sista bestämmelsen, att åldersgränsen 45 år skulle sättas till 40 år. Detta är ju en sak, som man kan hafva olika meningar om. Men jag tror att motionärerna måste erkänna, att utskottet i mycket hög grad gått deras önsknings till mötes. Jag kan därför icke finna, att det är anledning att fatta annat beslut än hvad utskottet föreslagit.

Herr *Johansson* i Stockholm: Det är ju sant, såsom utskottets ärade vice ordförande framhållit, att utskottet gått motionärerna till mötes, men att detta skett till någon så väsentlig del, anser jag mig på goda grunder kunna bestrida. Det viktigaste, som i det här fallet motionerats om, får väl ändå anses vara, att uteslutning icke skall medgifvas i fråga om sådana medlemmar, som nått en ålder af 45 år. Utskottet har dock icke gjort något åt den begränsning, som vi där velat ha införd. Motionärerna ha framhållit, att det är orimligt, att uteslutning skall få äga rum af sådan medlem, som fyllt 40 år, och det tänker jag mig finnas tämligen goda skäl för.

Nu kan nämligen, som förhållandena gestalta sig, det inträffa, att en person, som exempelvis tillhör en kassa, byter anställning, och då kan han af sin nye arbetsgifvare pressas in i en sjukkassa, som finnes på platsen. Låt säga, att han är omkring 38 år vid det tillfället, så stannar han på den arbetsplatsen till inemot 44 år och så, när han kommer till den åldern, byter han anställning af en viss anledning

— han får sluta eller slutar själfnånt — och då pressas han ut ur den kassan, som han, då han kom till platsen, hade tvingats in i. *Ang. lag om sjukkassor.*

Erfarenheten säger väl, att den person, som nått en ålder af 44 år, har ganska svårt att vinna inträde i en annan sjukkassa. Under sådana förhållanden hade det väl varit berättigadt, att denna uteslutningsålder hade nedsatts till 40 år, då det ju funnits någon möjlighet att vid en sådan uteslutning komma in i en annan kassa i stället.

Jag anser, att utskottet icke förebringat några egentliga skäl för, att det icke i detta fall velat gå motionärerna till mötes, och jag är för min del fullt öfvertygad om, att det i det praktiska lifvet skall visa sig uppstå väsentliga svårigheter med anledning af detta stadgande, i all synnerhet sedan lagen nu föreskrifver, att ingen får vara med i mer än en sjukkassa. Hittills har det nu relaterade missförhållandet kunnat regleras därigenom, att personen i fråga vanligtvis tillhört en viss sjukkassa, som står utanför fabrikkassan, och sedan har han icke fäst så stort afseende vid det tvång, som förefunnits i fabrikkassan, utan flyttat från den ena kassan till den andra, och den egentliga nyttan — om det skall kunna kallas så — är, att han fått betala till dessa kassor, och det kan hända, att han någon gång fått uppbära sjukhjälp, men i regel har det varit så, att han har haft sin bestämda kassa, som han tillhört, när han velat tillförsäkra sig sjukdomsunderstöd under alla förhållanden. Nu kan icke denna garanti användas längre, sedan lagen väl blifvit antagen, utan han skulle nu kunna hänsynslöst bli ställd utanför sjukkassan, äfven om han vill göra allt för att sjukförsäkra sig, och det må väl anses vara en grym bestämmelse i lagen, att sådana förhållanden skola kunna existera, och jag hemställer därför, att kammaren ville behjerta detta och åtminstone medgifva den förändring, att åldersgränsen för uteslutning fastställes till 40 år, såsom herr Tengdahl här påyrkat.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats vara avslutad, framställde herr talmannen propositioner på dels godkännande af utskottets förslag till lydelse af ifrågavarande paragraf och dels godkännande af paragrafen med den ändring, som i afgifven reservation föreslagits af herr Tengdahl; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 11 § i tredje särskilda utskottets föreliggande förslag till lag om sjukkassor, röstar

Ja:

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda paragraf med den ändring, som i afgifven reservation föreslagits af herr Tengdahl.

Omröstningen utvisade 125 ja och 71 nej; och hade kammaren alltså godkänt paragrafen enligt utskottets förslag.

Ang. lag om
sjukkassor.

12—14 §§; öfverskriften till 8—14 §§.

(Forts.)

Godkändes.

15 §.

Utskottet hade i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit, att 8 mom. andra stycket skulle lyda sålunda:

Utan hinder af de begränsningar beträffande sjukhjälpstiden, som stadgarna må innehålla, skall medlem, hvilken träffats af olycksfall, vara berättigad till sjukhjälp för olycksfallet för de första sextio dagarna därefter, dock att jämväl härvid skall gälla hvad ofvan i mom. 7 stadgats.

Uti en vid paragrafen afgifven reservation hade herr *Tengdahl* i anslutning till därom i hans och herr *Johanssons* i Stockholm motion framställt yrkande hemställt, att ifrågavarande stycke måtte utgå ur paragrafen.

Paragrafen föredrogs. Därvid lämnade herr talmannen på begäran ordet till

Herr *Tengdahl*, som yttrade: I moment 8 af nu föreliggande paragraf har Kungl. Maj:t på ett, såsom jag anser, synnerligen olyckligt sätt rört ihop saker, som icke böra röras ihop, nämligen frågan om sjukförsäkring och frågan om olycksfallsförsäkring, eller, rättare sagdt, frågan om olycksfallsersättningslagens revision. Jag vill naturligtvis icke blifva förstadd så, särskildt icke af sjukkasseeofolket, att jag med min reservation i denna punkt skulle missunna någon sjuk människa, som blifvit sjuk genom olycksfall, att få ett slags företräde till sjukhjälp i jämförelse med om hon drabbats af vanlig sjukdom, ty det skulle ju vara hårdhjärtadt af mig. Hvad jag i min reservation velat säga är, att hvad Kungl. Maj:t här vill ha in i förslaget icke har sin rätta plats i sjukkasselagen, åtminstone icke i detta ögonblick, ty däri genom trasslar man bort hela frågan. Man flyttar då öfver arbetsgifvarens ansvarighet för olycksfall på andra, som strängt taget icke ha med den saken att göra.

Vidare är detta moment 8 olyckligt stiliseradt så till vida, att man icke vet, huru det rätt skall tolkas dels för det fall, att sjukdom kommer före olycksfall, dels äfven för det fall, att olycksfallet kommer före sjukdom. I det ena fallet skulle man ha rättighet till utsträckt sjuktid, men icke så i det andra. Jag anser, som sagdt, att denna bestämmelse om att sjukkassa vid olycksfall skall svara för de sextio första dagarna, karensdagarna, är icke i och för sig olycklig, men olycklig i detta ögonblick, då den ju skymmer bort frågan om olycksfallsersättningslagens revision och frågan om arbetsgifvarnes skyldighet att bära ansvaret för olycksfall.

Då jag icke vill ha en dylik samröra, har jag yrkat afslag å mom. 8, och hemställer jag nu, herr talman, om bifall till den nu föredragna

paragrafen med uteslutande af moment 8 andra stycket, som jag icke anser har något där att göra.

Ang. lag om
sjukkassar
(Forts.)

Häruppå anförde:

Herr Zetterstrand: Herr talman! Detta stycke, som herr Tengdahl nu yrkat skall utgå, afser att, så vidt möjligt, bereda hjälp åt dem, som blifvit skadade vid olycksfall. Man anser, att dessa böra ha rätt att få ersättning ur sjukkassan och att de, äfven om de varit sjuka i 90 dagar under ett kalenderår, därefter med anledning af inträffadt olycksfall skulle ha rättighet att få ersättning ur sjukkassan intill 60 dagar. Detta är, som sagdt, förestafvadt af ömhet om dem, som lidit olycksfall. Nu har sjukkassee folket icke haft något att erinra mot att sjukkassa skulle åtaga sig en dylik ersättningskyldighet, och därför har denna bestämmelse kommit in i lagen. Å andra sidan har herr Tengdahl emellertid påpekat, och detta med rätta, att det tycks vara en oegentlighet att, då olycksfallet inträffar först och sjukdomsfallet sedan, så blir sjukhjälpen reducerad. Det riktigaste vore väl, att äfven i sådant fall både olycksfallsersättningen och sjukhjälpen skulle utgå fullständigt. Så är icke förhållandet, men det beror på, att man från sjukkassee folkets sida icke anser sig kunna ikläda sig äfven detta, och då man från sjukkassee håll icke kunnat vara med om det, och jag icke tror, att man kan följa regeln: »tål ni det, så tål ni det», yrkar jag att momentet måtte kvarstå. Tar man bort momentet så har man gifvetvis skadat den, som råkar ut för olycksfall, och det vilja vi väl icke.

Herr *Thylander* instämde häruti.

Herr Tengdahl: Jag glömde tillägga en sak, som dock torde ha framgått af hela andan i mitt resonemang, nämligen att med denna reform blir det hvarken hackadt eller malet. En hel del människor, som händelsevis äro medlemmar i en sjukkassa, få visserligen med frågan om ersättning för olycksfall en viss förmån, medan för alla andra, som icke äro medlemmar i någon sådan kassa, det fortfarande är lika illa som förut. De äro i händelse af olycka i värsta fall hänvisade till fattigvården. Det är för att få klara linjer i detta fall och för att få fastslaget, hvart en stackars människa skall ha rättighet att gå, när hon blir utsatt för olycksfall, som jag här yrkat afslag å ifrågasvarande moment 8.

Herr Johansson i Stockholm: Angående nu omhandlade bestämmelser har kommerskollegium på sin tid, då det afgaf yttrande öfver sakkunniges utlåtande i detta ärende, anført vissa synpunkter, som jag anser vara af ganska stor vikt och som visa, att kommerskollegium har i stort sedt samma uppfattning om detta stadgande som den, motionärerna gjort gällande. Kommerskollegium uttalar sig nämligen på följande sätt: »Detta stadgande, genom hvars införande i lagförslaget de sakkunnige bland annat velat bana väg för en närmare anknytning af sjukkassee lagen till gällande lagstiftning angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, synes emellertid

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

kollegium å ena sidan vara af behovet föga påkalladt och skulle å andra sidan, såsom redan visats, leda till allt annat än önskvärda konsekvenser». De konsekvenser, hvarom här är fråga, äro i stort sedt just de, som framhållits i motionen, och de gå ut på att vid flermedlemsskap, som fortfarande kan bibehållas på grund af det öfvergångsstadgande, som finnes i lagen, kan man icke med säkerhet afgöra, huruvida icke genom en dylik bestämmelse olycksfallsersättning erhålles från olika håll. Detta anser kollegium vara mindre lämpligt att införa i denna lag, och kollegium anser också, att genom detta stadgandes införande undanskjutas i viss mån de berättigade kraf, som från alla håll framförts därpå, att det bör vara industrien, som skall bära hela bördan af ersättningskyldigheten till följd af olycksfall i arbete. Det torde äfven framgå af den statistik, som kommerskollegium i det hänseendet utarbetat, att man äfven på arbetsgifvarhåll icke motsatt sig ett sådant kraf. Det förhåller sig nämligen så, att af hela det antal kollektivafstal som redan finnes, eller 1,313 aftal, omfattande 8,000 arbetsgifvare och 171,860 arbetare, ha i 671 aftal stipulerats, att arbetarne skola erhålla olycksfallsersättning redan under karenstiden. Vi ha i motionen framhållit, att sedan en sådan sjukkasselagstiftning som den nu föreliggande blifvit genomförd, detta berättigade kraf med all säkerhet kommer att i någon mån undanskymmas och att det i fortsättningen skall blifva svårt att arbeta på dess genomförande. Detta har kommerskollegium äfven haft fullkomligt öppen blick för vid afgifvande af sitt omdöme om de sakkunniges förslag, och jag anser därför, att de skäl, som från vår sida framhållits för strykande ur lagen af ifrågavarande bestämmelse, äro sådana, att man icke kan säga, att utskottets motskäl äro bärande. Är det på det sättet, att sjukkassorna ha svårt att åtaga sig någon större utgift för dessa olycksfallsersättningar, såsom den ärade vice ordföranden i utskottet gjort gällande, borde väl detta vara ett skäl för att vara synnerligen försiktig och icke pålägga en dylik plikt. Det finnes egentligen icke någon riktigt klar utredning om hvad detta skulle komma att betyda för sjukkassorna. De sakkunnige ha visserligen åberopat en statistik och gjort några teoretiska beräkningar angående den saken, och enligt dessa skulle skillnaden i utgifter vara ungefär två kronor 50 öre per medlem och år endast på grund af den bestämmelse, hvarom nu är fråga och som från alla håll medgifves vara högst inkonsekvent. Den utredning, som förebringats af de sakkunnige, är dock i hvarje fall icke sådan, att man med säkerhet kan bedöma, huruvida det stannar vid den siffran eller om icke utgifterna kunna blifva än större. Man kan därför med full trygghet påstå, att starka skäl finnas för, att nu ifrågavarande stadgande uteslutes ur lagen. Man vinner därigenom, att den farhågan skingras, som på många håll förefinnes angående den obligatoriska olycksfallsersättningsskyldigheten för arbetsgifvarna äfven under den s. k. karenstiden.

Härmed förklarades öfverläggningen vara afslutad. Herr talmanen framställde propositioner först på godkännande af paragrafen oförändrad och därefter på godkännande af paragrafen i dess af herr Tengdahl föreslagna ändrade lydelse; och sade herr talmannen sig

finna den förstnämnda propositionen hafva flertalets röster för sig. *Ang. lag om sjukkassor.*
 Som emellertid votering begärdes af herr Tengdahl, uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition: (Forts.)

Den, som vill, att kammaren godkänner 15 § i tredje särskilda utskottets föreliggande förslag till lag om sjukkassor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda § med den ändring, som föreslagits af herr Tengdahl i hans vid paragrafen afgifna reservation.

Voteringen utföll med 145 ja mot 42 nej, vid hvilken utgång kammaren godkänt utskottets förslag till lydelse af paragrafen.

16 och 17 §§.

Godkändes.

För andra stycket af 18 § hade utskottet i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:t föreslagit denna affattning:

I sjukkassas stadgar må beträffande medlem, hvilken i anledning af uppkommen sjukdom jämlikt lag eller utfästelse är berättigad att af annan erhålla ersättning eller sjukvård, som ej utgör fattigvård, föreskrivas, att han icke skall äga rätt till sjukhjälp för den sjukdom eller att han skall vara underkastad viss inskränkning i sin rätt därtill.

Herrar *Johansson* och *Tengdahl* hade i sin motion föreslagit, att andra stycket af paragrafen skulle utgå, och herr *Tengdahl* hade inom utskottet vidhållit samt i afgifven reservation upprepat detta yrkande.

Sedan paragrafen upplästs, yttrade:

Herr *Tengdahl*: Herr talman! Vid denna paragraf har jag yrkat, att andra stycket måtte utgå.

Det är visserligen sant, att detta andra stycke tilläfventyrs kan hafva ett godt syfte, för hvars skull det kan vara värdt, att stycket står där. Men detta stycke är så oklart affattadt, att det kan betyda litet hvad som helst. Man kan ju visserligen hafva skäl att förmoda, att de personer, som skrivit det, därmed hafva åsyftat att ingen skall kunna bereda sig så hög sjukhjälp, att frestelse till simulation därigenom kan uppstå, särskildt vid olycksfall. Men, å andra sidan, så illa skrivet som detta stycke är, kan det äfven innebära, att om en person åtnjuter annan ersättning eller förmån hvilken som helst, sjuk-kassan kan taga ifrån honom viss del af den ersättning kassan eljest skulle hafva lämnat.

Detta senare anser jag vara fullkomligt oriktigt. Det är lika

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

klyftigt, som om jag skulle söka en lifförsäkring i ett lifförsäkringsbolag och bolaget skulle insätta följande klausul i försäkringsbrevet: »Herr Tengdahl har visserligen hos oss en lifförsäkring på 1,000 kronor; men om herr Tengdahl händelsevis får ärfva 1,000 kronor» — ett i och för sig synnerligen vågadt antagande, ty jag har inga utsikter att ärfva tusen kronor — »utbetalar bolaget icke de 1,000 kronorna». Hvad skulle man säga om ett bolag, som skrefve några dylika besynnerligheter i ett lifförsäkringsbrev? Men det är någonting åt det hållet, som man vill skriva i denna lag. Om en sjuk har utsikt att få en slant från annat håll, så skulle sjukkassan hafva rättighet att minska sitt bidrag. Detta är icke i öfverensstämmelse med de klara linjer, som jag önskar i detta fall. Det är därför som jag har yrkat, att denna del af 18 § måtte utgå. Förhållandet är ju, att en sjukkassa, likaväl som ett lifförsäkringsbolag, tager en viss premie. För denna premie har den att utföra en viss prestation; och denna prestation bör utgå, vare sig jag får något från annat håll eller icke.

Jag medger, som sagdt, att det kan finnas ett svagt fog för bibehållande af detta stycke, särskildt då man vid olycksfall vill undvika simulation; men må man då taga detta stadgande i sammanhang med revisionen af olycksfallsersättningslagen, och icke nu i dag i sammanhang med sjukkasselagen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till min reservation, men lofvar i förväg att icke besvära kammaren med några flera voteringar.

Herr Zetterstrand: Stycket lyder så här: »I sjukkassas stadgar må beträffande medlem, hvilken i anledning af uppkommen sjukdom jämlikt lag eller utfästelse är berättigad att af annan erhålla ersättning eller sjukvård, som ej utgör fattigvård, föreskrifvas, att han icke skall äga rätt till sjukhjälp för den sjukdom eller att han skall vara underkastad viss inskränkning i sin rätt därtill.»

Nu är det ju ytterst sällan något fall kan förekomma, då det kan vara lämpligt att tillämpa en sådan föreskrift; för min del har jag rätt svårt att tänka mig sådana fall. Men om de skulle förekomma, så vore det väl märkvärdigt, om man skulle hindra en sjukkassa att införa en sådan bestämmelse i sina stadgar. Jag tror att, finnes skäl att införa en sådan bestämmelse, så bör en sjukkassa också hafva möjlighet att göra det.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Schotte: Jag skall, herr talman, be att få tillägga ett par ord till hvad förut sagts till förmån för detta styckes bibehållande.

Enligt min uppfattning är det ur socialförsäkringssynpunkt oriktigt, att en person, för hvilken genom statens försorg på annat sätt sörjes under sjukdom, därunder skall få från en statsunderstödd sjukkassa uppbära lika stor hjälp som under andra förhållanden. Ur sjukkassesynpunkt vore därför riktigast att stadga bestämdt förbud mot detta slag af kumulering af sjukbidrag, och att sålunda i sjukkassornas stadgar föreskrefves, att då — såsom ju fallet t. ex. är vid värnplikts fullgörande — en person, som drabbas af sjukdom, får sjukersättning af

staten, han icke samtidigt må kunna få sjukhjälp från en statsunderstödd sjukkassa, hvarigenom staten ju komme att lämna anslag för samma person under olika former.

Ang. lag om sjukkassor.
(Forts.)

Då sålunda det riktigaste torde vara, att ett antydt förbud meddelas, tror jag icke, att man får anlägga den försäkringstekniska syn på frågan, som herr Tengdahl anlade; utan bör man hellre göra så, att man öfverlämnar åt de särskilda sjukkassorna att i sina stadgar uppställa de föreskrifter, som i dylika speciella fall kunna befinnas lämpliga. Det är ju, såsom jag nyss nämnde, inte så förfärligt svårt att t. ex. i fråga om värnpliktiga säga i stadgarna: under den och den tiden betala de mindre afgifter eller inga afgifter alls, men få då mindre sjukbidrag eller intet sjukbidrag alls från vederbörande sjuk-kassa.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag i förevarande punkt.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner å de därunder framkomna yrkandena, och godkände kammaren utskottets förslag till lydelse af paragrafen.

19 §; öfverskriften till 15—19 §§; 20—26 §§; öfverskriften till 20—26 §§; 27 §.

Godkändes.

28 § upplästes, hvarefter

Herr Lindhagen anförde: Den som icke förut varit inne i detta förevarande stora och viktiga ämne och icke heller under riksdagsbrådskan haft tid att sätta sig in i detsamma, har dock under debatten i själfva saken fått det beklämmande intrycket, att det icke är så klart, att denna sak blifvit ordnad på fullt rationella grunder. Man har särskildt fått det intrycket, att det icke är lagd någon grund, på hvilken man kan bygga vidare för framtiden, utan tvärtom att den grund, som är lagd, är sådan, att den med stora mödor måste rifvas upp, och att den mödan kanske icke blir så liten. Jag är icke tillräckligt inne i hufvudsaken och vill icke därför inlåta mig vidare på densamma, men jag har den bestämda uppfattningen, att det äfven med afseende å formen är ett hastverk vi inlåta oss på.

Herr Gibson sade under sitt anförande, att lagen innehöll endast få stadganden om sjukkassor, och för öfrigt var, formellt sedt, ej annat än föreningslagen. Nu är det emellertid så, att föreningslagen fallit; och herr Tengdahl påpekade mycket riktigt under sitt anförande, att sjukkassee-folket får finna sig i att själfva dragas med de här vidlyftiga bestämmelserna och ej framdeles göra anspråk på att påtvinga dessa bestämmelser en eventuell ny föreningslag. Om lagstiftningen angående föreningar måste antaga enklare former, får sjukkassee-folket också finna sig i, att dessa för dem stadgade former rifvas upp och de nya få göra om sina framdeles.

Nu vill jag medge, att det är en stor skillnad mellan sjukkassor

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

och ideella föreningar i så måtto, att sjukkassorna äro en vidlyftigare organisation än de ideella föreningarna och stå nära de ekonomiska föreningarna. Nu har emellertid utskottet — och det är egentligen därför jag begärt ordet — antecknat i sitt betänkande om 28, 30, 39, 45, 48, 49, 60 och 79 §§, att de i dessa §§ af utskottet föreslagna ändringar motsvara af lagutskottet tillstyrkta ändringar i motsvarande §§ uti det för Riksdagen framlagda förslaget till lag om föreningar. Med andra ord, Riksdagen går nu på en slump och utan närmare pröfning af detaljerna och antar formella ändringar, som varit föreslagna af lagutskottet i föreningslagen, ändringar som aldrig blifvit sakligt pröfvade, och det är så mycket betänkligare från denna kammars sida, som de ändringar, lagutskottet föreslog i föreningslagen, endast äro förstakammarhäftens och andrakammarminoritetens ändringsförslag, under det att däremot representanterna för majoriteten inom denna kammare aldrig ingingo i någon saklig pröfning af de särskilda detaljerna i föreningslagen. De ansågo sig icke kunna det, därför att paragraferna i så hög grad behöft omarbetas, men i alla fall då de slutligen öfverröstades i fråga om afslag på det hela, försökte man föreslå ändringar i lagens särskilda paragrafer, och det blef äfven votering om mångt och mycket. Men slutligen tröttnade man, ty det blef ingen öfverläggning om saken. Man framförde från vår sida sina betänkligheter, och så gick förstakammarklubban bara, och diskussion var ej möjlig att få till stånd. Hade föreningslagen undergått saklig granskning af representanterna för majoriteten inom denna kammare, skulle i betänkandet angående densamma ha kommit till synes en hel mängd förslag till ändringar af föreningslagen och icke blott de, som nu af Första kammaren ifrågasatts.

Det gör, att denna kammare går att antaga Första kammarens ändringar i föreningslagen utan att ha den ringaste kännedom om de betänkligheter mot denna sak, som yppades eller vid närmare granskning skulle yppats från de representanter inom lagutskottet, som tillhörde denna kammars majoritet. Jag vill, som sagdt, betona, att denna lag, som nu skall gå igenom par force, får stå för sjukkasseeffolkets räkning, men jag kan icke undertrycka min farhåga, att man kommer framdeles att peka på denna lag och säga: »Vi ha en lag med dessa former; så måste också föreningslagen och lagen om fromma stiftelser vara beskaffad.

Nu slumpar det sig så, att 28 § är en ändring, som verkligen också i föreningslagens behandling biträdades af ledamöterna från denna kammare, och därtör har jag ingen anmärkning i den punkten mot förslaget, men jag har, som sagdt, velat fästa uppmärksamheten på, att den mängd ändringar, som skulle ha föreslagits men aldrig kommo till synes i betänkandet om föreningslagen, komma att alldeles gå denna kammare förbi.

Vidare yttrades ej. Paragrafen godkändes.

29—44 §§; öfverskriften till 27—44 §§; 45—47 §§; öfverskriften till 45—47 §§;

Godkändes.

48 §.

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

Efter paragrafens föredragning yttrade:

Herr Schotte: Herr talman. Jag skall anhålla att få framställa yrkande om, att 2 mom. i denna 48 §, som lyder: »Den, som ej fyllt tjuguet år, må icke deltaga i handhafvandet af sjukkassans angelägenheter», måtte utgå. Det är en en bestämmelse, som är tillsatt uteslutande för att vinna öfverensstämmelse med föreningslagen, och som jag icke anser böra ha plats i sjukkasselagen. Det är icke någon af de vederbörande, som haft att göra med sjukkasselagförslaget, som är upphofsman till detta tillägg. Därför, herr talman, vidhåller jag mitt ofvannämnda yrkande, att 2 mom. af 48 § måtte utgå.

Herr Zetterstrand: De förändringar, herr Lindhagen förut berört och som äro vidtagna här i lagen, äro efter mitt förmenande sådana, som böra vidtagas i alla händelser, oafsedt om de öfverensstämma med föreningslagen eller icke.

Denna punkt åter, som herr Schotte önskade skulle bortgå, är däremot tillsatt uteslutande med hänsyn till hvad lagutskottet föreslagit i föreningslagen. Då nu emellertid denna lag fallit, vill jag för min del ej hålla alls på detta stycke och har intet emot att det utgår.

Herr Lindhagen: Jag skall till mitt föregående anförande endast be att få tillägga, att ifall denna kammares majoritets representanter i utskottet hade gått till slutlig granskning af föreningslagen, skulle de i motsvarande punkt i föreningslagen hafva afgifvit en reservation mot det af Första kammaren i detta afseende framställda ändringsförslaget. Jag ber att få förena mig i de föregående talarnes yrkande.

Sedan öfverläggningen nu förklarats vara afslutad samt herr talman gifvit propositioner i ämnet, godkändes paragrafen med den af herr Schotte under öfverläggningen föreslagna ändringen.

49—53 §§; öfverskriften till 48—53 §§; 54—104 §§ med tillhörande öfverskrifter; rubriken till 1 kap.; 105 och 106 §§; rubriken till 2 kap.; 107 §.

Godkändes.

108 § skulle enligt Kungl. Maj:ts och utskottets sammanstående förslag erhålla denna affattning:

Fortsättningskassa må ej registreras, med mindre dess medlemsantal uppgår till femhundra. Därest särskilda omständigheter därtill föranleda, kan registrering beviljas jämväl fortsättningskassa med lägre antal medlemmar än nyss nämnts, dock ej under tvåhundra.

Herr Tengdahl hade emellertid uti afgifven reservation föreslagit följande förändrade lydelse:

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

Fortsättningskassa må ej registreras, med mindre dess medlemsantal uppgår till *ettusen*. Därest (= utskottet) — — — — ej under *tvåhundrafemtio*.

Fortsättningskassa är skyldig ha ett försäkringstekniskt biträde med den för lifförsäkringsaktuarie bestämda kompetens.

Paragrafen upplästes. Härefter yttrade:

Herr Tengdahl: Vid denna paragraf har jag afgifvit en liten reservation. Dessa fortsättningskassor äro i och för sig själfva ganska vanskliga affärer. De skola öfvertaga de långvarigare sjukdomsfallen efter de vanliga kassorna, primärkassorna. Det är klart, att man bör ha rättighet att på dessa fortsättningskassor ställa större fordringar med afseende på minimiantalet medlemmar än man ställer på en primärkassa. Från matematiskt bildadt håll, som jag har all anledning antaga vara tillförlitligt, har det försäkrats, att om man vill gå med på ett så lågt minimum som 100 för en primärkassa, kan man rimligtvis icke gå med på ett lägre minimum än 10 gånger detta antal för en fortsättningskassa. Alltså: ett minimum af 100 medlemmar för en primärkassa kräver ett minimum af 1000 medlemmar för en fortsättningskassa. Likaledes har man sagt, att om man nöjer sig med ett så lågt extra minimum, om jag så får kalla det, som 25 för en primärkassa, bör man ha 10 gånger detta antal som extra minimum för en fortsättningskassa, alltså 250? De gränser, man skulle röra sig emellan, skulle alltså bli ett normalt minimum af 1000 och ett extra minimum af 250. I det syftet har jag skrifvit en reservation, där siffran 500 är utbytt mot 1000 och siffran 200 mot 250, men som i öfrigt är lika med utskottets förslag.

Dessutom har jag påyrkat införandet af en bestämmelse, som emellertid herr talmannen tyvärr icke kan framställa proposition på, när detta mitt yrkande bort framställas i särskild motion. Jag skall emellertid be att få diskussionsvis vidhålla min uppfattning om riktigheten af denna bestämmelse, som jag här velat få införd, nämligen att dessa kassor, som ha så vanskliga affärer, böra ha ett försäkringstekniskt bildadt biträde, lika väl som lifförsäkringsbolagen ha det. Det heter visserligen, att tillsynsmyndigheten skall hålla tillsyn öfver dessa kassor liksom öfver de andra, men jag anser det orimligt att fordra, att tillsynsmyndigheten, som sitter här i Stockholm, skall kunna hålla ordentlig tillsyn öfver dessa vanskliga affärer, med mindre de åläggas att ha ett vetenskapligt bildadt biträde, som svarar för de beräkningar, han gör för sin kassa. De vanliga lifförsäkringsanstalterna äro skyldiga att inlämna beräkningar, som det kan taga månader att uppgöra, öfver den beräknade och verkliga dödligheten med mera dylikt. Det förefaller mig då mycket egendomligt, att dessa fortsättningskassor, som efter de vanliga primärkassorna öfvertaga de mera invalida fallen, skulle vara befriade från skyldigheten att ha något som helst försäkringstekniskt biträde. Då herr talmannen emellertid icke kan framställa proposition på detta mitt yrkande, får jag väl låta denna tanke öfverlämnas till framtiden.

Hvad beträffar den invändning, som nog från en del håll kommer

att framställas, att det blir svårt för dessa fortsättningskassor att åstadkomma ett minimum af 1,000 medlemmar, så tror jag icke, att den saken blir så konstig. Jag vill naturligtvis icke hindra fortsättningskassorna att bilda filialer, och således är det icke alls omöjligt, att en stor kassa i Stockholm har filialer både i Malmö och Kiruna. Slår man då ihop medlemsantalet i samtliga afdelningar, kommer en sådan kassa säkerligen med största lätthet upp till både ett-, två- och tretusen medlemmar.

*Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)*

Jag ber att få förorda min reservation.

Herr Zetterstrand: Dessa fortsättningskassor ha först på senare tiden tillkommit, och den lagstiftning, som rör dem, är således alldeles ny. Man kan säga, att den är en sorts försökslagstiftning. Dessa kassor ha emellertid visat sig verka synnerligen väl. Det har föreslagits, att minimiantalet medlemmar skulle sättas till 500. Herr Tengdahl vill, att detta minimum skall höjas till 1,000, något som står i strid med sjukkasfolkets önskningsar. Motivet för hans yrkande är, att det annars icke kan finnas tillräcklig matematisk säkerhet för dessa kassors bestånd. Emellertid förefaller det mig, att hans uppfattning grundar sig på det mycket ofta framkommande missförståndet att man skall betrakta och behandla sjukkasorna på alldeles samma sätt som försäkringsanstalter. Så är dock icke förhållandet. Skulle dessa kassor visa sig icke kunna fungera på ett tillfredsställande sätt och lämna den sjukhjälp, som de ha utfäst sig till, så blir följden den att de måste besluta att nedsätta sjukhjälp eller att göra tillskott. Man har garanti för, att någon fara icke skall inträda i § 93, som tillägger tillsynsmyndigheten befogenhet att meddela kassa anvisningar att vidtaga de åtgärder eller de förändringar i sin verksamhet, som kunna vara af nöden, och det ligger äfven i tillsynsmyndighetens makt att bestämma en viss tid, inom hvilken dylika åtgärder skola vara vidtagna. Med den garantin och med den karaktär sjukkasorna ha gentemot försäkringsanstalterna kan jag icke finna någon risk föreliggande i att minimum behålles vid 500, och jag får därför yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Palme: Ja, här är naturligtvis icke lönt att yrka någonting, men jag vill endast principiellt uttala min anslutning till den åskådning, som här blifvit framförd af herr Tengdahl. Det sades visserligen af den ärade vice ordföranden i utskottet, att man icke får lägga försäkringstekniska hänsyn på sjukkasorna. Men dessa ikläda sig dock vissa förpliktelser, och man får väl ändå taga någon hänsyn till sannolikhetsberäkningar i detta afseende, och därför har enligt mitt förmenande herr Tengdahl i princip alldeles rätt. Jag har intet yrkande.

Sedan öfverläggningen nu förklarats afslutad, gaf herr talmannen propositioner först på godkännande af utskottets förslag till lydelse af förevarande paragraf och vidare på godkännande af samma förslag med den af herr Tengdahl föreslagna ändringen beträffande minsta

*Ang. lag om
sjukkassor.* antalet medlemmar i fortsättningskassa, som må registreras; och godkände därvid kammaren utskottets förslag.
(Forts.)

109—112 §§.

Godkändes.

113 §.

Utskottet hade i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse af första stycket:

Nedgår antalet medlemmar i fortsättningskassa under femhundra eller, om kassan registrerats med mindre antal medlemmar, under två hundra, eller nedgår medlemsantalet i klass inom fortsättningskassa under etthundra, åligger det styrelsen att ofördröjligen om förhållandet göra anmälan hos tillsynsmyndigheten. I anledning af anmälan, som afser förnämnda fall, har tillsynsmyndigheten att, så snart ske kan meddela beslut, huruvida det må vara fortsättningskassan medgifvet att med mindre medlemsantal än femhundra fortsätta sin verksamhet. Har sådant medgifvande lämnats och nedgår sedermera medlemsantalet under två hundra, skall anmälan därom af styrelsen ofördröjligen göras hos tillsynsmyndigheten.

Reservation hade afgifvits af herr *Tengdahl*, som yrkat, att första stycket af paragrafen skulle erhålla följande förändrade affattning:

»Nedgår antalet medlemmar i fortsättningskassa under *ettusen* eller — — — — under *tvåhundrafemtio* — — — —. I anledning af anmälan — — — — med mindre medlemsantal än *ettusen* fortsätta — — — —. Har sådant medgifvande — — — — under *tvåhundrafemtio* — — — —.»

Sedan paragrafen föredragits, begärdes ordet af

Herr *Tengdahl* som yttrade: Herr talman! Ehuru utan några utsikter, skall jag be att få hemställa om bifall till min reservation i § 113, då ju denna reservation endast är en konsekvens af mitt yrkande i § 108. Jag yrkar alltså, att man sätter in »1,000» öfverallt, där förslaget upptager »500», och »250», där förslaget har »200».

Vidare anförde:

Herr *Zetterstrand*: I konsekvens med hvad kammaren förut beslutat är det alldeles gifvet, att utskottets förslag här skall antagas, och jag yrkar bifall härtill.

Öfverläggningen var härmed afslutad.

Vid af herr talmannen gifna propositioner å de därunder framkomna yrkandena godkändes paragrafen enligt utskottets förslag.

114 och 115 §§; rubriken till 3 kap.; 116—118 §§; rubriken till 4 kap.; lagförslagets rubrik.

Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1:o) förklarades vara besvarad genom ofvan angifna beslut.

Punkten 2:o) föredrogs nu, hvarefter

Herr Schotte anförde: Herr talman! Vid den här föreliggande punkten hafva herrar Thylander och Tengdahl i reservationen hemställt, »att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning snarast om möjligheten af införandet af obligatorisk sjukförsäkring.»

Då jag i det yttrande, jag förut haft, uttalat mina sympatier för den obligatoriska sjukförsäkringen såsom slutmål, och då denna kammare äfven förut visat sig äga sympatier för en obligatorisk sjukförsäkring, ehuru kammaren nu, naturligt nog, icke velat taga på sitt ansvar att endast för uppnående af detta mål afvisa det lagförslag, kammaren nyss antagit, finner jag för min del, att det vore lyckligt om kammaren nu ville bifalla ett skrifvelseförslag i det syfte reservanterna påyrkat.

Jag hade då också tillfälle erinra om, att kommerskollegium, i sitt yttrande öfver sjukkasselagen, förordat, såsom en öfvergångsform, inrättande af s. k. kommunala sjukkassor. Kollegium påpekar så, att en utredning borde äga rum, huruvida vissa större kommuner kunde äläggas att upprätta och mot vanligt statsbidrag för förvaltningskostnader administrera sjukkassor för sina inom kommunen bosatta medlemmar. Då dessa kommunala sjukkassor synas mig vara af särskild betydelse för landsbygden — ty det är otvifvelaktigt så, att den egentliga jordbruksbefolkningen, särskildt i de trakter, där icke några större industrisamhällen finnas, ha färre möjligheter än andra befolkningsskasser att erhålla sjukförsäkring i de frivilliga sjukkassorna — synes mig önskvärdt att det föreslagna skrifvelseförslaget något omformuleras. Jag skall därför, herr talman, be att, i hufvudsaklig anslutning till nämnda reservation, få framställa det yrkande: »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, ej mindre låta utreda förutsättningar och grunder för genomförande af obligatorisk sjukförsäkring i de mindre bemedlade i samhället, samt för Riksdagen framlägga denna utredning, jämte de förslag, hvartill utredningen må föranleda, än äfven ägna sin uppmärksamhet åt de åtgärder, som under tiden kunna vidtagas till utveckling af den sociala sjukförsäkringen.»

Häruti instämde herrar *Thylander* och *Karlsson* i Fjäl.

Herr Tengdahl: Jag ber att med återtagande af min reservation få instämma i herr Schottes formulering af skrifvelseförslaget.

Ang. lag om sjukkassor. Häruti instämde herrar *Rydén, Branting, Johansson* i Stockholm, *Rissén, Åberg, Söderberg* i Stockholm och *Waldén*.
(Forts.)

Herr Gibson: Med återttagande af den formulering jag gifvit åt min reservation, ber äfven jag att få instänma i herr Schottes skrifvelseförslag.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Frågan om ordnande af obligatorisk sjukförsäkring är ju af synnerligen stor betydelse, och Kungl. Maj:t har ju också blicken riktad därpå; gifvet är ju också, att Kungl. Maj:ts uppmärksamhet allt framgent och i än högre grad skall komma att fästas därvid, säskildt då fråga uppstår om anordnande af obligatorisk olycksfalls-, ålders- och invaliditetsförsäkring. Emellertid ha vi inom utskottet, oaktadt den välvilliga stämning vi intagit till frågan om obligatorisk sjukförsäkring, dock icke ansett oss kunna *nu* förorda en skrifvelse i denna fråga. Vi ha nämligen utgått ifrån, att det skulle te sig litet eget, om vi nu antoge en lag om frivillig sjukförsäkring och *samtidigt* härmed förordade en utredning om den obligatoriska försäkringen. Det skulle möjligen kunna ge intryck af, att vi icke vore belättna med hvad vi föreslagit, utan hade en vacklande uppfattning i frågan. Det är från den synpunkten sedt, som utskottet ansett sig icke kunna förorda den skrifvelse, som angifvits i reservationen, och på grund häraf ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats vara afslutad, gaf herr talmannen propositioner på dels bifall till utskottets hemställan och dels afslag därå och bifall till det af herr Schotte under öfverläggningen framställda yrkandet; och förklarade herr talmannen sig finna den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu blef uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller tredje särskilda utskottets hemställan i punkten 2:o) af utskottets förevarande utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets berörda hemställan, bifallit det af herr Schotte under öfverläggningen framställda yrkandet.

Omröstningen utvisade 98 ja och 84 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Utskottets hemställan i *punkten 3:o)* förklarades vara besvarad genom kammarens vid *punkten 1:o)* fattade beslut.

Punkten 4:o).

*Ang. lag om
sjukkassor.
(Forts.)*

Utskottets hemställan bifölls.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,31 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då detta sammanträde komme att enligt utfärdadt anslag fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.
